

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**TARİH ÖĞRETİMİNDE NLP (SİNİR DİLİ PROGRAMLAMA- NEURO
LINGUISTIC PROGRAMING) EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN KULLANIMININ
ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fatih Yücel DOĞAN

ANKARA, 2013

JÜRİ ONAY SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fatih Yücel DOĞAN'ın **“TARİH ÖĞRETİMİNDE NLP (SİNİR DİLİ PROGRAMLAMA-NEURO LİNGÜSTİK PROGRAMING) EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ”** başlıklı tezini 17.01.2013 tarihinde jürimiz tarafından YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Üye : (Tez Danışmanı) Yrd. Doç. Dr. İsmail CANSIZ

Üye : Doç. Dr. Bahri ATA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Gülin KARABAĞ

ÖN SÖZ

Bu tezin temel amacı, öğretmen ve öğretmen adaylarının, öğrencilerin geleceğin sağlam temellerini inşa etmek üzere, eğitim ve öğretimde farklı bakış açıları ile donatılarak, yeni bir eğitim programının ne şekilde faydalar sağlayabileceğinin somut bir göstergesi olması temennisiyle yazılmıştır.

Bu çalışmada, performans artırmanın bir yolu olan NLP eğitimi ve teknikleri kullanımının, öğrenci üzerindeki değişiminin ve verimliliğinin bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Türkiye’de tarih öğretiminin geçmişi çok eskilere dayanmakta olup, bu durumun birçok avantajı olduğu gibi, dezavantajları da bulunmaktadır. Bu dezavantajlardan en önemlisi, geçmişten gelen alışkanlıklarla tarih eğitiminin uzun yıllar klasik yöntemlerle öğretilmesi ve bu nedenle tarih öğretiminin, modern öğretim yöntemleriyle, diğer bilim alanlarındaki öğretilere nazaran çok daha sonra tanışmış olmasıdır.

Yine de son yıllarda yapılan çalışmalar ve artan gayretler sonucunda, tarih eğitimi ile diğer alan eğitimleri arasındaki açığın, hızla kapandığını görmekteyiz. NLP ile tarih eğitiminin yeniden buluşması olarak adlandırabileceğimiz bu çalışmanın, konuya ilgi duyanlara bir rehber niteliği taşımasını umut ediyorum.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; çalışmanın amacı, önemi ve kapsamı yer almaktadır.

İkinci bölümünde; NLP’ nin tanımı, tarihçesi, varsayımları, temel kavramları ve kullanım alanları ile NLP ’de önemli bir yere sahip olan değerler, inançlar ve temsil sistemleri yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, tarih eğitiminde NLP’ nin rolü anlatılarak, tekniklerinin öğrenme sürecindeki önemi açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuş olup, beşinci bölümde de, bulgular ve yorumlar ile sonuç kısmı yer almaktadır.

Tezimin yaratım sürecine yaptıkları katkılar ve verdikleri olağanüstü destek için aşağıda bahsedeceğim herkese minnetimi ifade etmek isterim;

Tezimin ilk müsveddelerini okuyup gerekli düzeltme ve önerilerini esirgemeyen, İbrahim YAHŞİ dostuma, biricik topluluğum aileme ve bilgileri ve destekleri ile beni motive eden ve değerli katkılarını esirgemeyen başta danışmanım Yrd. Doç. Dr. İsmail Cansız hocam olmak üzere Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ'e, esprili ve engin hoşgörüyü sahip kişiliği ile Bahri ATA' ya, Yrd. Doç. Dr. Gülin KARABAĞ'a, Arş. Gör. Bahaddin DEMİRTAŞ'a, saygı ve şükran hislerimi ifade etmek isterim.

Elinizdeki bu tez yukarıda emeği geçen, maddi ve manevi desteğini benden eksik etmeyen sözünü ettiğim kişilerin çabaları ve katkılarıyla benim tek başıma yapabileceğimden daha kaliteli ve iyi bir hal almış oldu.

Tezimin eğitime ve bilime önem vermiş her kesimdeki gönül insanlarına katkıda bulunması dileğiyle,

Herkese derin şükranlarımla sonsuz teşekkürler...

Fatih Yücel DOĞAN

ANKARA, 2013

ÖZET

TARİH ÖĞRETİMİNDE NLP (SİNİR DİLİ PROGRAMLAMA- NEURO LINGUISTIC PROGRAMING) EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

DOĞAN, Fatih Yücel

Yüksek Lisans, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İsmail CANSIZ

Ocak-2013, 157 Sayfa

Araştırmanın amacı; 10. Sınıf öğrencilerinin tarih dersinde, NLP eğitimi tekniğinin kullanımının öğrenci başarısına etkisini tespit etmektir.

Araştırma problemine yanıt bulmak için deneme modellerinden “Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Model” ile veriler toplanmıştır. Deney grubundan 24 ve kontrol grubundan 23 öğrenci olmak üzere toplam 47 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu öğrencilere anlatılan konu ile ilgili 20 soruluk bir test uygulanmış ve alınan verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılarak, sonuçlar istatistiksel verilere dönüştürülmüştür.

İlk olarak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, uygulamalar öncesi denkleğini belirlemek amacı ile iki grubun ön test puanları “t” testi ile karşılaştırılmış ve ön test puanları arasında anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir. Grupların uygulama öncesi denk olduğu görülmüştür.

Deney grubu öğrencilerine tarih öğretiminde NLP eğitimi ve tekniklerini içeren uygulama yapılmış, kontrol grubu öğrencilerine ise, geleneksel öğretim metotlarını içeren bir uygulama yapılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin uygulamalar sonrasında, kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu gözlenmiştir.

Sonuç olarak tarih öğretiminde, performansı arttırmanın bir yolu olan NLP eğitimi ve tekniklerinin kullanımının, öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu ve öğrenci başarısını arttırdığı görülmüştür.

ABSTRACT
THE EFFECT OF
THE USING OF NLP (NEURO LINGUISTIC PROGRAMMING) TEACHING
TECHNIQUES IN HISTORY TEACHING ON THE STUDENT’S SUCCESS.

DOĞAN, Fatih Yücel

Master Thesis, Department of History Education

Supervisor: Assoc. Yrd. Dr. İsmail CANSIZ

January–2013, 157 pages

The purpose of the study is to investigate the effect of using the NLP technique in the history teaching on the success of the 10th grade students.

The data collected with to Experimental model of of "Pre-and post-test Control Group Model" to find answers the research problem

Total 47 students including 24 students from the experimental group and 23 students and the control group was chosen.

20-questions test related topics discussed applied the students and acquired the data to analysis was used SPSS program, the results are transformed into statistical data.

Firstly in order to determine equivalence of pre-applications of students in the experimental and control groups, the pre-pre-test scores of the two groups were compared with "t" test and it was showed between pre-test scores no significant difference. Groups were seen to be equivalent prior to application.

Students in the experimental group was performed an application that contains NLP training and its techniques as fort that students was performed an application that contains traditional teaching methods. After an application the students in the experimental group were more successful than the control group students was observed.

As a result, NLP training and the use of it techniques which is a way to increase performance in the teaching of history showed to be more effective on students and to increase student achievement.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	İ
ÖN SÖZ	İİ
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XIV
 I. BÖLÜM.....	 1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Araştırmanın Varsayımları	8
1.6. Araştırmanın Terimlerinin ve Kısaltmalarının Tanımlanması.....	8
 II. BÖLÜM	 14
2. SİNİR DİLİ PROGRAMLAMA (NLP)	14
2.1. Sinir Dili Programlamanın Tanımı	14
2.2. NLP’ nin Tarihçesi.....	16
2.3. NLP’ nin İlkeleri	17
2.3.1. Harita Bölgenin Kendisi Değildir.....	18
2.3.2. İletişimin Anlamı Alınan Tepkilerdir.....	20
2.3.3. Davranış En Doğrudan Bilgidir	21
2.3.4. Her Davranışın Olumlu Bir Amacı Vardır.....	22
2.3.5. Herkes Kendine En Uygun Seçimi Yapar.....	23
2.3.6. Davranış ‘Ben’ Değildir	23

2.3.7. Beden ve Zihin Aynı Sistemin Parçalarıdır	26
2.3.8. Her Zaman Bir Seçenek Daha Vardır	27
2.3.9. Başarısızlık Diye Bir Şey Yoktur Sadece Sonuçlar Vardır	29
2.4. NLP Sanat Mı? Bilim Mi?.....	30
2.5. Değerler	31
2.6. İnançlar	34
2.7. Değerler ve İnançlar.....	36
2.8. NLP’ nin Temel Kavramları	38
2.8.1. Temsil Sistemleri.....	38
2.8.1.1. Görseller (Görsel Tipler).....	40
2.8.1.2. İşitseller (İşitsel Tipler).....	41
2.8.1.3. Devinimseller (Devinimsel- Dokunsal Tipler).....	44
2.8.2. Alt Biçemler	46
2.8.2.1. Görseller Alt Sistemler.....	47
2.8.2.2. İşitseller Alt Sistemler.....	48
2.8.2.3. Devinimsel-Dokunsal Alt Sistemler.....	48
2.8.3. Çıpalama.....	49
2.8.3.1. Çıpalama ve Öğrenme.....	50
2.8.3.1.1. Öğrenme Türleri.....	51
2.8.3.2. Çıpa Atmak	54
2.8.4. Meta Programlar	56
2.8.4.1. Uzaklaşmak- Yakınlaşmak	57
2.8.4.2. Referans Çerçevesi (İç –Dış).....	58
2.8.4.3. Sınıflandırma (Benzerlerine Göre- Farklılıklara Göre)	59
2.8.4.4. Gereklilik- İhtimal.....	59
2.8.5. Uyum	60
2.8.6. Modelleme.....	61
2.9. NLP’ nin Kullanım Alanları.....	62
2.9.1. İş Alanında NLP	63
2.9.2. Sağlık Sektöründe NLP	64
2.9.3. Eğitim Alanında NLP	64

III. BÖLÜM	66
3.1. NLP ve Tarih Dersine Hazırlık Aşaması.....	66
3.1.1. Temsil Sistemleri Anketi.....	70
3.2. NLP ve Tarih Dersinde Uygulama Aşaması.....	74
3.2.1. Tarih Dersleri Ve Model Alma.....	78
3.2.2. Tarih Derslerinde Esneklik	78
3.3. NLP Teknikleri ve Tarih Dersi	79
3.3.1. Temsil Sistemleri ve Tarih Dersi.....	79
3.3.2. Alt Biçemler ve Tarih Dersi.....	79
3.3.3. Çıpalama ve Tarih Dersi	81
3.3.4. Meta Programlar ve Tarih Dersi	81
IV. BÖLÜM.....	83
YÖNTEM	83
4.1. Araştırmanın Modeli	83
4.2. Türkiye’ de NLP ile İlgili Çalışmalar	85
4.3. Evren ve Örnekleme	85
4.4. Verilerin Toplanması	85
4.5. Verilerin Analizi	86
V. BÖLÜM	87
BULGULAR VE YORUMLAR.....	87
5.1. Frekans Dağılımları	87
5.1.1. Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular.....	87
5.1.2. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular.....	88
5.1.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Bulgular	89
5.1.4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Bulgular	90
5.2. NLP’ ye Göre Tarih Bilgisini Değerlendirme.....	91
5.2.1. Balta Limanı Antlaşması İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	91
5.2.2. Islahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	92
5.2.3. Askeri Ocaklar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	92

5.2.4. II.Mahmut'un Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	93
5.2.5. III. Selim'in Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	94
5.2.6. Avrupa'ya İlk Kez Öğrenci Gönderilmesi İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular.	95
5.2.7. Rüstiye İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	96
5.2.8. Düzenli Posta Örgütü İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular.....	97
5.2.9. İlk Nüfus Sayımı İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	98
5.2.10. Tımar Sistemi İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	99
5.2.11. II. Mahmut Dönemindeki Gelişmeler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular.....	101
5.2.12. Eşleştirme İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	102
5.2.13. II. Mahmut Döneminde Yapılan Islahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular.....	102
5.2.14. II. Mahmut Ve Tanzimat Döneminde Halkın Devlete Olan Güven Ve Desteğinin Yeniden Sağlanmasına Yönelik Islahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	103
5.2.15. II.Mahmut Zamanında Gerçekleştirilen Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	104
5.2.16. II. Mahmut Referandumları İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular.....	106
5.2.17. II.Mahmut' un "Uyruğumdaki Müslümanları Camide, Hristiyanları Kilisede, Musevileri de Havrada Görmek İsterim" Görüşü İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	106
5.2.18. II. Mahmut Islahatları İle İlgili 18. Soruya İlişkin Bulgular.....	108
5.2.19. II. Mahmut Döneminde Kültürel Değişim Yaşandığının Doğrudan Bir Göstergesi Olan Gelişme İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	109
5.2.20. II. Mahmut'tan İtibaren Osmanlı Aydınlarının Ulaşmak İsteddiği Amaç İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular	110
5.3. İstatistiksel Uygulamalar	111
5.3.1. Ana Probleme İlişkin Bulgular	111
5.3.1.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	111
5.3.1.2. Deney Grubu Öğrencilerinin NLP Tekniklerinin Uygulaması Öncesinde Ve Sonrasında Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	112
5.3.1.3. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geleneksel Öğretim Metodu Uygulaması Öncesinde ve Sonrasında Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	113

5.3.1.4. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	114
5.3.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	115
5.3.3. Analize Dayalı Sonuç	118
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	121
EKLER	128
EK-1 Öğrencilere Uygulanan Test Soruları	128
EK-2 NLP İle İlgili Yazılan Kitaplar	137
EK-3 NLP İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar	138
EK-4 Temsil Sistemleri Anketi	139
EK-5 NLP'ye Göre Örnek Ders İşlenişi.....	142

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. NLP’ ye Göre Kişilik Tipleri.....	43
Şekil 2. Pavlov’ un Klasik Koşullanma Düzenegi.....	47
Şekil 3. Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Pasta Grafiği	84
Şekil 4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Pasta Grafiği	85
Şekil 5. Deney Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Sütun Grafiği.....	86
Şekil 6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Sütun Grafiği	87
Şekil 7. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Sütun Grafiği	106
Şekil 8. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Sütun Grafiği.....	108
Tablo 1. Temsil Sistemleri.....	37
Tablo 2. Kişilerarası İletişim Şeması	42
Tablo 3. Temsil Sistemleri Anketi.....	70
Tablo 4. Duyusal Kaynaklı Sözcük ve Deyimler	74
Tablo 5. NLP’ ye Göre Örnek Öğretmen ve Öğrenci Diyalogu.....	79
Tablo 6. Ön Test- Son Test Kontrol Grubu Deseni.....	85
Tablo 7. Tarih Öğretiminde Nlp Eğitim Tekniklerinin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisini Ölçmek Amacıyla Hazırlanan Anket Sorularını Gösteren Tablo	85
Tablo 8. Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları	97
Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları	98
Tablo 10. Deney Grubu Öğrencilerinin Yaş Dağılımları.....	99
Tablo 11. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaş Dağılımları.....	100
Tablo 12. Balta Limanı Antlaşması İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	101

Tablo 13. Islahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	102
Tablo 14. Askeri Ocaklar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	103
Tablo 15. II. Mahmut' un Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	104
Tablo 16. III. Selim' in Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	105
Tablo 17. Avrupa'ya İlk Kez Öğrenci Gönderilmesi İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	106
Tablo 18. Rüstiye İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	107
Tablo 19. Düzenli Posta Örgütü İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	108
Tablo 20. İlk Nüfus Sayımı İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	109
Tablo 21. Tımar Sistemi İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	110
Tablo 22. II. Mahmut Dönemindeki İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	111
Tablo 23. Eşleştirme İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	112
Tablo 24. II. Mahmut Döneminde Yapılan Islahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	113
Tablo 25. II. Mahmut ve Tanzimat Döneminde Halkın Devlete Olan Güven ve Desteğinin Yeniden Sağlanmasına Yönelik Islahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	114
Tablo 26. II. Mahmut Zamanında Gerçekleştirilen Yenilikler İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	115
Tablo 27. II. Mahmut Referandumları İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	116

Tablo 28. II. Mahmut’ un “Uyruğumdaki Müslümanları Camide, Hristiyanları Kilisede, Musevileri de Havrada Görmek İsterim” Görüşü İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	117
Tablo 29. II. Mahmut Islahatları İle İlgili 18. Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	118
Tablo 30. II. Mahmut Döneminde Kültürel Değişim Yaşandığının Doğrudan Bir Göstergesi Olan Gelişme İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı	119
Tablo 31. II. Mahmut’ tan İtibaren Osmanlı Aydınlarının Ulaşmak İstedığı Amaç ile İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı.....	120
Tablo 32. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları	121
Tablo 33. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön ve Son Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları.....	122
Tablo 34. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön ve Son Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları.....	123
Tablo 35. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	123
Tablo 36. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ön Test ve Son Test Karşılaştırmalarına İlişkin T Testi Sonuçları	125

KISALTMALAR LİSTESİ

H: Hipotez.

NLP: Zihin (sinir) dili programlama - Neuro Linguistic Programming. Bir başka tanımda ise “NLP, düşünce, dil ve davranış süreçlerini izleyerek, kişilerin belirledikleri hedeflere ulaşmak için bu süreçleri en etkin nasıl kullanılabileceğini öğreten bir çalışma alanıdır.

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bireyin davranışlarındaki değişiklik bir yaşantı ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan değişikliğin istendik yönde olması, yaşantının kasıtlı olarak önceden tasarlanmış olmasını gerektirir. Bu tasarlanmış yaşantı ise “eğitim programını” ifade etmektedir (Filiz, 2006: 3).

Eğitim programları, eğitim sistemi için vazgeçilmez temel koşullardan biridir. Eğitim programları; eğitim faaliyetlerine yön vererek, aynı okul basamaklarında, aynı amaçlar doğrultusunda, verimliliğin artırılması ve rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi için önemli etkenlerdendir.

Okullarda eğitimcilerin, öğretme sürecinde birçok tekniği ve psikolojik süreci bilmesi çok önemlidir. Çünkü her birey birbirinden farklı fizyolojik yapıya ve aynı oranda da farklı algı ve algılama özelliklerine sahiptir. Bu sebeple her öğrenci aynı konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşabilmekte ve bundan sonraki yaşantısında da bu bilgiyi öğrendiği şekilde kullanabilme yetisi kazanabilmektedir.

Okullarda biçimlenen benlik tanımı, hem sınıfta hem de dışarıda etkili olur. Örneğin; öğretmen öğrencileri sınavlarda alınan notlara dayanarak zeki olanlar ve zeki olmayanlar şeklinde sınıflandırabilir. Otoriter bir kurum olan okulda, öğretmenin kendisi de bir otoritedir. Dolayısıyla onun tanımlamaları ya da etiketlemeleri, öğrenciler tarafından içselleştirilir. Sonuçta öğrenciler mevcut toplumsal etiketlerin yarattığı beklentilere uygun davranmaya başlarlar. Şöyle ki, kendisine zeki denilen öğrenciler daha zekice hareket etmeye özen gösterirken, zor öğrendiği ifade edilen öğrenciler ise, öğrenmek konusunda daha isteksiz olacaklardır. Bu sebeple ortaya çıkabilecek başarısızlık onları yeniden kendilerini olumsuz bir biçimde tanımlamaya zorlayacaktır. Öğrencilerin performansları kamelerine/diplomalarına işlenecektir. İki grup öğrenci arasındaki mesafe böylece daha çok açılacaktır. Tıpkı Anadolu insanının “ Bir kişiye kırk defa deli dersin deli olur ” dediği gibi; özellikle yeteneksiz olarak etiketlenen öğrenciler, bir süre sonra o rolü içselleştireceklerdir (Bozkurt, 2005: 283).

“Bireyin özgürlüğü, ilkin beynin özgürlüğünü sağlamakla başlar” (A.Robins; Akt: Ertan, 2010: 148).

Uzun yıllar insanlar beynimizin potansiyelinin %10’ unu kullandığımıza inanmakta idiler. Son yıllarda birçok psikolog, yapmış oldukları çalışmalarla bu oranın maksimum %3-4 olduğu bilgisine ulaştılar.

Bu durumda, beyin potansiyelinin % 96-97’ si kullanılamamaktadır. Ancak sahip olduğumuz bu değeri nasıl artırabiliriz? Yapılan çalışmalar öncelikle beynimizin ve hafızamızın nasıl çalıştığını ve bu edinilen bilgilerin ışığında kullanamadığımız yüksek potansiyele ulaşmak için hangi yolları deneyebileceğimizi ortaya koydu (Demiray, 2007: 9).

Tarih dersindeki padişahları ve tarihleri, kimya dersindeki formülleri, İngilizce dersindeki kelimeleri, matematik dersindeki çarpım tablosunu, coğrafya dersindeki koordinatları ve bunun gibi her derste size sıkıcı gelen, çalışmak ve öğrenmek istemediğiniz bütün bilgileri daha kısa sürede, daha zevkli bir şekilde, daha uzun süre hatırlanacak şekilde güçlü öğrenecek ve hafızanıza kazıyacaksınız (Yıldız, 2010: 16-17). Bu nasıl mı olacak? Bireyin kendi beyninin çalışma prensibini öğrenip bunu geliştirmesiyle mümkün olacak.

Bu tezin amacı; daha çok, öğretmenlere kişisel gelişim ve kişisel etkinlik ile ilgili kilit noktaları keşfetme fırsatı veren pratik bir çalışma sunmaktan ibarettir. NLP disiplininin etkin öğrenim ve öğretim yaklaşımları ile birlikte daha yüksek etkinliğe ulaşma konusunda kilit bir öneme sahip olduğunu düşünüyorum.

Daha az etkin öğretmenlerde olmayan ya da az gelişmiş olan bölüm genellikle budur ve iki öğretmenin görünüşte aynı dersi aynı şekilde benzer sınıflara verdikleri halde çok farklı sonuçlar almaları bundan kaynaklanmaktadır.

Bu tez özünde, dil ve içsel-zihinsel imgeler ve bunların tatbik edilmesinin bir öğretmen olarak yaşamınızı ve işinizi nasıl değiştirebileceği ile ilişkilidir. Spesifik olarak bu tez NLP’ yi doğuran bir grup uzmana ait dil ve yaklaşımların eğitim sürecinde sınıflarda nasıl uygulanabileceğini anlatmaktadır.

NLP ve buna benzer bilimsel çalışma ve disiplinler son birkaç yıldır araç ve tekniklerinin paylaşımı yoluyla eğitimin programlarına kademeli bir şekilde dahil olmaktadır. Bu tez, bu fikirlerin çoğunun nereden geldiği ve onların nasıl etkin bir şekilde kullanılacağı konusunda size rehber olacaktır.

Bu tezde mevcut durumda sahip olunan eğitimin yerine geçecek bir pedagojik yaklaşım ya da farklı bir uygulama yoktur. Bu tez daha çok sizin var olan sınıf içi yeteneklerinizi ve yaklaşımlarınızı etkin bir şekilde geliştirerek, böylece sınıfta çok daha etkin olmanızı sağlayacak kişisel etkinliğinizi pozitif yönde etkileyecek NLP tekniklerini içermektedir. Bu teknikler daha fazla enerji ve güce sahip olmanıza, daha net ve konuya odaklı olmanıza olanak tanıyacaktır.

NLP' nin temsil ettiği bilgi türü “ne” den çok “nasıl” ile ilgilidir. Başka bir açıdan da bu zihniniz için geliştirilmiş bir teknolojidir.

1.1. Problem

Eğitim ve öğretim, hızla küreselleşen ve gelişen dünyada sınırların yavaş yavaş yok olduğu, kültürlerin birbirleriyle yakın etkileşim içinde olduğu bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Bu yaşam biçimine dahil olmak ve ona katkıda bulunmak artık ülkemiz için kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur.

Öte yandan birçok öğrencinin tarih öğrenme sürecini; başarılması güç, sıkıcı ve uzun bir süreç olarak düşündüğü ve tarih öğrenimiyle ilgili olumsuz duygular ve bakış açıları taşıdığı görülmektedir. Bu tür durumların bu süreci olumsuz etkilediği söylenebilir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ve öğrencilerin, sahip oldukları kaynakları daha iyi kullanarak bu süreci kendileri için nasıl daha kolay ve zevkli hale getireceklerini bilmemeleri, süreci onlar için daha da olumsuzlaştırmaktadır. Aynı şekilde tüm eğitimciler, öğrenmeye bu derece olumsuz bakar hale gelmiş öğrencileri derse güdülemek ve bakış açılarını olumlu hale getirmek için farklı yaklaşım, teknik ve yöntemlere gereksinim duymaktadırlar.

Tüm bu olumsuzlukların aşılması için farklı yöntem ve yaklaşımlar geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir.

Tarihin sosyal bilimler içinde özel bir yeri vardır. İlköğretimden yüksek öğretimin sonuna kadar bütün eğitim basamaklarındaki eğitim programlarında yer verilen tarih dersi sosyal bilimler alanına olan genel ilgisizlikten en çok etkilenen disiplinlerden biri olarak görülür (Safran, 1995: 3). Bu sebeple öğrencilerin ilgileri göz önünde bulundurulmadan yapılan bir tarih öğretiminden kayda değer sonuçlar alınması mümkün değildir.

Tarih derslerinin işlenişi sırasında geleneksel anlatım yönteminin dışına çıkılarak, teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni teknik ve materyallerden yararlanılması da bu derse ayrı bir atmosfer kazandıracaktır. Belgeseller, filmler ve görsel-işitsel ürünlerden yararlanılması öğrenci üzerinde yıllardır alışlagelmiş olan ve kendisini pasifize eden, geleneksel tarih öğretimi anlayışından da kurtulmasına yardımcı olacaktır.

Geçmiş nasıl öğretmeli ve tarihsel düşünme aracılığıyla öğrencilerin dünya anlayışlarını değiştirme isteği uyandıran bir tarih eğitiminde nasıl bir eğitim programı reformu uygulanmalıdır?

Geçmiş anlamak öğrencilere dünyanın nasıl çalıştığı hakkında bilinç kazandırırken, şimdiki zamanlara da anlam katar ve geleceğe bakmalarını sağlar. Ancak bu geleceğe bakma geleceğe yönelik tahminde bulunma değil, onu kötüye kullanmak yerine önlemek amaçlıdır. İşte asıl önemli olan öğrencilerdeki yeteneği ortaya çıkartacak ve bu yeteneği geliştirecek olan bir çağdaş eğitim disiplininin hayata geçirilmesidir.

Bu anlamda tarih Oakeshott' un (1983) adlandırdığı gibi “pratik geçmiş” i çağdaş, sosyal ve siyasi amaçlar için öğretmez. Çağdaş fikirleri ve değerleri yücelten bu çeşit bir geçmiş, çok çabuk bir şekilde yararsız olur. Zaman geçtikçe, bu pratik geçmiş öğrenen öğrenciler çözmek zorunda oldukları yeni durumlar karşısında çaresiz kalırlar. Tarih eğitimi, öğrencilere yetişkinler olarak yaşayacakları çağdaş geleceğin dünyasını anlamaları için kendilerine gerekli olan bilgi ve mantık yollarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Tarih eğitiminde öğrenciler için eğer kaliteli bir eğitim programı uygulanırsa tarihçi düşünce sistemi hat safhaya ulaşmış olmakla kalmayıp, bu program sayesinde geçmişteki uzak insanları daha iyi anlamlandırıp aynı zamanda yanımızda veya bizden uzakta yaşayan uygarlıkları da anlayıp yorumlamamıza yardımcı olur. Bir başka deyişle, tarihsel

düşünmeyi öğrenmekle, birbirimizi anlamayı, kabul etmeyi ve işbirliği yapmayı öğrenebiliriz.

Öğrenci merkezli olmayan ve düşünme sınırlarını zorlamayan bir tarih eğitimi programının, bireylerdeki kişisel üstünlükleri arka plana atıp köreltmekten başka hiç bir işe yaramayacağı kesindir.

Sonuçta uzman tarihçiler bile geçmişte olan her şeye ait bilgilere sahip değildirler. Aynı zamanda, şimdinin olayları meydana gelirken, sahip oldukları bilgiyi şimdiki olaylarla anlamlı bir şekilde ilişkilendirebileceklerinin de garantisi yoktur. Ancak tarihsel sorgulama hakkında bir şey öğrendilerse hikâyeleri karşılaştırmada ve yorumlamada çaresiz kalmayacaklarından ve yeni sorunlara yanıt ararken tarihin onlara sunduğu enstrümanlardan yararlanabileceklerinden emin olunabilir.

İster amaçlar boyutunda, ister içerik boyutunda, isterse de eğitim modelleri boyutunda olsun bir tek öğretim tekniğine bağlı olmanın sağlıklı bir durum olmadığı anlaşılmıştır. O yüzden ders yaklaşımlarında asıl önemli olan öğrenen merkezli birden çok modelin eğitim-öğretim kapsamına dâhil edilmesinin gerekliliğidir. Böylece programlar öğrencideki zekâyı ön plana çıkaran geçerli ve güvenilir bir hal almaktadır. Aynı zamanda bu durum ders geliştirme de yer alan kişilerin uzmanlardan oluşmasını gerekli kılmaktadır. Bu da eğitim-öğretim adına hayli önemli bir durumdur.

Bu sebeple dünya tarihçilerinde görülen geleneksel siyasal tarihten, sosyal tarihe doğru olan kitlesel ilgi kayması ve biçim yönünden meydana gelen değişiklikler öğrenci güdülenmesi konusunda öğretmene yol göstermektedir. İlgilerine göre yönlendirilen öğrencilerin tarihi sevmesini sağlayacak ve doğru tarih bilincinin oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; son yıllarda dünyada hızla yayılmış ve çoğu ülkenin eğitim sisteminde önemli bir yer tutan NLP eğitimi ve tekniklerine yönelik tarih öğretimi ve aktif öğrenme yöntemindeki değişikliklerin ülkemizdeki tarih öğretmenleri tarafından çok iyi bilinmesi ve uygulanması, tarih öğretiminde yöntemden kaynaklanan sorunları büyük ölçüde çözebilecek ve tarih derslerinin zevkli hâle gelmesinde öncü rol oynayacaktır.

Problem Cümlesi

Tarih öğretiminde NLP eğitimi ve tekniklerinin kullanımının öğrenci başarısına etkisi nedir?

Araştırmanın ana ve alt problemleri ışığında oluşturulan alternatif hipotezler aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın Ana Problemleri:

H₁: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₂: Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₃: Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₄: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın Alt Problemleri:

H₅: Deney grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ön test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₆: Deney grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₇: Kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ön test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₈: Kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile performansı arttırmanın bir yolu olan NLP eğitimi ve teknikleri ile tarih dersi anlatımının öğrenci başarısına etkisini ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Ayrıca tarih dersinde öğrencilere temel NLP eğitimi ve teknikleri hakkında işitsel ve görsel bilgilendirmeler ve açıklamalar yapıp, tarih dersinde temel NLP eğitimi ve teknikleri ile sıradan ders anlatımı arasındaki farkı ortaya koyarak, tarih eğitiminde NLP'nin öğrencinin akademik performansına katkısı olup olmadığı hakkında sonuca varabilme gayesi güdülecektir.

Bu amaç ile araştırmacının beklentisini yansıtan hipotez, araştırma hipotezi olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Tez çalışmasında elde edilecek sonuçların özellikle;

NLP eğitimi ve teknikleri temelli bir tarih dersi uygulamasının öğrencilerde değişim yaratması ve dersin verimliliğinin arttırılmasında kullanılacak bir eğitim tekniği olduğunun gösterilmesi;

Tarih dersinde uygulanması planlanan NLP eğitimi ve tekniğinin performans ölçmede yararlanabilecek bir metodoloji oluşturacağı umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma konusu ile ilgili bulgu edinmek üzere yapılan bu çalışmada aşağıdaki sınırlılıklar göz önüne alınacaktır.

1. 2011–2012 eğitim- öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmanın örneklemi olarak, Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan bir devlet okulu olan Sosyal Bilimler Lisesi'nin 10.sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.

3. Araştırmada ele alınan psikolojik ve sosyolojik değişkenler ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik boyutlarıyla sınırlıdır.

4. Öğretim için ayrılan ve her iki deney grubu için eşit olmak koşuluyla uygulama süresi 5 hafta (10 saat) ile sınırlandırılmıştır.

5. Kullanılacak teknik konusunda yapılacak değerlendirmeler ölçekte yer alan maddelere verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu tez çalışmasında aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir.

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şunlardır:

1. Veri toplama araçlarının, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu varsayılmaktadır.

2. Araştırmayı etkileyen istenmeyen değişkenler, deney gruplarını aynı şekilde etkilemiştir.

3. Uygulama esnasında deney ve kontrol grupları arasında tarafsız bir tutum sergilendiği düşünülmektedir.

4. Araştırmaya katılan denekler araştırmada uygulanan ölçme araçlarını içtenlikle yanıtlamışlardır.

1.6. Araştırmanın Terimlerinin ve Kısaltmalarının Tanımlanması

Adaptasyon: (Adaptation) : Bir canlı varlığın fiziksel ve organik çevresine uyumunu sağlayan süreçlerin tümü. Piaget' e göre, bireyin çevresiyle etkileşerek, çevreye ve çevresindeki değişikliklere, özümleme ve kabullenme süreçlerini kullanarak uyum sağlayabilme yeteneği. Başka bir deyişle, bir sistemin yaşayabilmesini veya bir amaca ulaşmasını sağlamak için kişilik, toplum veya kültürde oluşan değişimlerin bütünü. Güdülerin doyumu için bireyin özellikle sosyal çevresi ile arasında var olan ilişkisi. Kısaca,

bireyin içinde yaşadığı ortam şartlarına göre kendini ayarlayabilme durumu (Güney, 1998: 2).

Algı: (Perception) : Duyu organlarıyla elde edilen duyumların, karmaşık psikolojik bir işlev sonucu örgütlenerek, nesne ve olaylar hakkında bireyi bilgi sahibi kılma etkinliği. Başka bir deyişle algı, gelen duyuşsal verileri düzenleyerek anlamlaştırma sürecidir (Güney, 1998: 2).

Algılama: (Perceiving): Uyarıcıların anlamının kavranması, duyuşsal uyarımların anlaşılması (Güney, 1998: 2).

Alt Biçemler: Bireylerin iç duygularındaki farklılıklara NLP’ de alt biçemler denir.

Angaje: Birini söz ya da yazıyla bağlamak, taahhüt etmek. (<http://www.nedirmedemek.com/angaje-etmek-nedir-angaje-etmek-ne-demek>)

Araç-Gereç: Öğretme, öğrenme etkinliklerinde kullandığımız yardımcı kaynaklar ikilisidir.

Bilim: (Science): Tabiatı meydana gelen olayların sebeplerini, birbirleriyle olan bağlantılarını bulmak, onları genelleştirmek, kuramsallaştırmak böylece olayların ne zaman, nasıl meydana gelebileceklerini tespit etmek. Yani, organize bilgiler elde etmek üzere tabiat olaylarının sistemli metotlarla araştırılması olarak tanımlanmaktadır (Güney, 1998: 2).

Çapa Atmak: NLP terminolojisinde çapa, “belirli bir tepkiyi uyandıran herhangi bir uyarana” verilen addır. (<http://www.sayginnlp.com/Makaleler/nlp/-nlp-sozlugu-447.aspx>)

Davranış: (Behavior) : Psikolojik anlamda insan, hayvan ve bitkilerin gözlenebilir herhangi bir tepkisi. Organizmanın uyarıcıya karşı gösterdiği gözlenebilir tepkisi. Kısaca, organizmanın gözlenebilen ya da ölçülebilen etkinlikleri. Sosyolojik anlamda, bir gruptaki genellikle alışılmış ve geleneksel olan, göreceli olarak birbirine benzeyen toplumsal hareket biçimleri (Güney, 1998: 2: 63).

Disleksi: Okuma yetisinin akıcılık kazanamaması durumu (Güney, 1998: 2).

Ego: Benlik.

Eğitim: İnsanların toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme (TDK Sözlüğü, 1998: 677).

Etki: Davranışa verilen anlam ya da sosyal önem (Güney, 1998: 27).

Etkinlik: Herhangi bir faaliyetin amaca ulaşma derecesi.

Geleneksel Öğretim: Genellikle akademik ve daha çok kültürel dersler ile konuları kapsayan ve kuramsal çalışmalara olanak sağlayan öğretim programıdır.

Güdü: (Motive) : Bireyi amaçları doğrultusunda harekete geçiren, ona enerji veren itici güç başka bir ifade ile organizmanın davranışa başlama hazırlığını veya bu davranışını sürdürmesini etkileyen herhangi bir şart (Güney, 1998: 2: 124).

Güdülenme: (Motivation) : Bir bireyi bir amaçla bağlantılı olarak belli biçimlerde davranmaya yönelten uyaran durumu ya da süreci tanımlamakta kullanılan bir ara değişken. Başka bir deyişle, davranışın nedeni ile ilgili açıklamaları içeren bir kavramdır (Güney, 1998: 2: 124).

Hazır Bulunuşluk: Kişinin olgunlaşma ve öğrenme sonucunda belli bir davranış göstermeye hazır olmasıdır (<http://www.weblopedi.com/kpssiegitimibilimleri/haziribulunusluk-t9711.0.html>)

Kinaestetik: Bedensel zekâ, kişinin vücudunu ve hareketlerini kullanma biçimini ifade eder. bu tür zekaya sahip kişiler, spor hareketleri, ritmik oyunları kolayca uygulayabilir. Bu kişilerde koordinasyon, denge, hız, kol- bacak becerisi ve esneklik ön plandadır. Balerinler, sporcular, aktörler, pandomima sanatçıları, cerrahlar, teknisyenler bu zekâ türüne sahip kişilerdir (<http://www.uludagsozluk.com/k/bedensel-kinestetik-zeka/>).

Kişilik: (Personality) : Bir bireyin bedensel ve zihinsel özelliklerinde görülen farklılıkların onun düşünce ve davranışlarına yansımış biçimidir. Başka bir deyişle kişilik, bir bireyi diğer bütün bireylerden ayıran ruhsal ve bilinçsel özelliklerin hepsi (Güney, 1998: 2: 170).

Linguistic: Dil-İletişim.

Meta Programlar: Bilinçsiz olarak bilgileri sınıflandırma şekilleridir.

Modelleme: Şahsın daha önceden bilmediği herhangi bir şeyi nasıl yapacağını bir başkasını veya bir modelin davranışını gözleyerek öğrenmesi (Güney, 1998: 2: 195).

Neuro: Sinir-Algı. Görme, duyma, dokunma, tat ve koku alma duyularının kullanılarak; dış dünya ile ilgili deneyimlerin bilinçli ya da bilinçaltı düşüncelere dönüştürülmesindeki süreç.

Nocebo: Hastanın kullandığı ilacın yan etkisi sonucu zarar göreceği inancıdır. (<http://www.itusozluk.com/goster.php/nocebo>).

Ortaöğretim Kurumları: İlköğretim okulu sonunda en az dört yıllık öğretim yapılan her türden eğitim kurumuna verilen tanımlama.

Öz değer: Bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik.

Özgüven: Özgüven, bireyin kendisinden memnun olması, kendisi ve çevresiyle barışık yaşaması demektir. Diğer yandan, özgüven eksikliği ise; kendinden şüphe duymak, pasiflik, boyun eğme, aşırı uyum gösterme, yalnızlık, eleştirilere karşı hassas olma, güvensizlik, depresyon, aşağılık duygusu ve sevilmediğini hissetme gibi kavramlarla tanımlanabilir.

Pedagoji: Çocuğun zihinsel ve fiziksel yeteneklerini geliştirerek kişilik kazanmasını ve topluma uyum sağlamasını temel amaç olarak alan bilim dalı (Güney, 1998: 220).

Plasebo: Hastaların ortada gerçek bir tedavi olmaksızın, ilaç sandıkları, hiçbir etkinliği olmayan şekerli hapları içerek tedavi gördükleri inancıyla iyileşme göstermelerini anlatan bir kavramdır. İşte plasebo yeterince azmi olmayan fakat tıbben tedavisi de bulunmayan hastalıkların “bu ilaç sana çok iyi gelecek ama senin de çabalaman lazım” sözleri ile pazarlanan çaresidir. Plasebo etkisi, farmakolojik olarak etkisiz bir ilacın telkine dayalı bir etki ortaya çıkarma halidir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Plaseboietkisi>).

Programming: (Programlama) Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı.

Realite: Gerçeklik.

Rehberlik: Bireyin yeterlilikleri ve yetenekleriyle en üst düzeyde gelişerek ihtiyaçlarını doyurmasında, benliğine uygun rol kavramları geliştirerek çevresindeki durumlarla ilişkisinde uyum sağlaması için gerekli problem çözme, karar verme bilgi ve becerisini kazanmasında; benlik kavramı ile bağdaşan doğal ve toplumsal gerçeği içinde bir öğrenen olarak anlamlı ve mutlu bir hayat sürdürmesinde, bireye profesyonel kimselerce yapılan bilimsel ve sistematik yardım sürecidir (Özoğlu, 1977: 51).

Sanat: Eğitim, uygulama ve özel yaşantı yoluyla kazanılan bir şeyler yapımı becerisi. Başka bir deyişle sanat, gerçekle genellikle estetik bağ kurma süreci ve bu süreç sonucu elde edilen ürünlerin dirik bir örüntüsüdür (Güney, 1998: 234).

Spesifik: Yalnız bir türe özgü olan ve o türün kendine özgü yanlarını oluşturan (şey) (<http://www.turkcebilgi.com/spesifik/nedir>).

Tarih Öğretmeni: Tarih bölümü ve tarih öğretmenliği bölümlerinden mezun olan görev yapan öğretmenlere verilen tanımlama.

Tarih: İnsan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarını, kültür ve uygarlıklarını, sosyo ekonomik yapılarını neden-sonuç ilişkisi içerisinde yer ve zaman göstererek inceleyen, elde ettiği bulguları, belgelere dayanarak objektif bir şekilde açıklayan sosyal bilim dalına tarih denir.

Temsil Sistemleri: Temsil sistemleri dünyayı ve çevremizi algılamamıza yarayan sistemlere verilen isimdir. Bunlar görme, duyma, tat alma, koku alma ve dokunma duyularıdır.

Tepki (Reaction, Response) : Dış uyarıların canlıyı etkilediği anda canlıca yapılan yalın davranım. Başka bir deyişle, iç ve dış bütün uyarıcılara karşılık meydana gelen davranışlar. Yani, öğrenmede veya açıklamada bir uyarımın tanıtımından sonra ortaya çıkan davranıştır (Güney, 1998: 269).

Uyarıcı: (Stimulus) : İnsanda bir tepki uyandıran dış nedenler; bir duyu organını etkileyen fiziksel, kimyasal ya da mekanik bir enerji kaynağı. Bir organizmayı harekete geçiren içsel ya da dışsal enerji değişikliği. Genellikle, davranışsal bir tepkiyi veya sezişi harekete geçiren, çevreden gelen herhangi bir işarettir (Güney, 1998: 283).

Uyum: Bireyin düşünce ve davranışlarının üyesi bulunduğu grubun normlarına göre düzenlemesidir (Güney, 1998: 284).

Verimlilik: Doğru işlerin, doğru biçimde, doğru zamanda, insanın/insanlığın yararına olacak biçimde yapılmasıdır(
<http://www.ekodialog.com/Konular/Verimlilikinedir.html>).

II. BÖLÜM

2. SİNİR DİLİ PROGRAMLAMA (NLP)

2.1. Sinir Dili Programlamanın Tanımı

NLP; Nöro, Linguistik ve Programlama kelimelerin kısaltılması ile oluşmuş bir terimdir. “Sinir sisteminin sözcüklerle programlanması” nı ifade etmektedir (Dövcü, 2000: 16).

Bir başka tanımda ise Knight (1999)’ a göre; “NLP, düşünce, dil ve davranış süreçlerini izleyerek, kişilerin belirledikleri hedeflere ulaşmak için bu süreçleri en etkin nasıl kullanabilecekleri öğreten bir çalışma alanıdır” (Knight, 1999: 11).

“NLP açılımı nedir?” dediğimizde “Nöro” sözcüğü, zihnimizle ve düşünsel yaşamımızı nasıl düzenlediğimizle ilgilidir. “Linguistik” sözcüğü, dili nasıl kullandığımız ve dilin bizi nasıl etkilediği hakkındadır. “Programlama” ise, tekrarlanan davranış dizilerini ve nasıl amaçlı hareket ettiğimizi açıklar. Bu anlamda, NLP bağlantılarla yani bizi diğer kişilerle, dünyayla ve manevi boyutla ilişkilendiren düşüncelerimiz, konuşmalarımız ve edimlerimizle ilgilidir (O’ Connor ve McDermott, 2003: XII).

NLP’ nin bu kadar çok yönünün olması doğal olarak da birçok anlamının olmasını sağlamıştır. NLP’ nin birçok yerde birçok tanımı vardır. Bunlardan bazıları;

- Beynin öğrenmeyi ve deneyimi nasıl kodladığı ile ilgili bilim.
- Öznel deneyimin yapısını inceleyen bilim.
- Bilgiyi alışı, bilgiyi depolama ve geri çağırma şeklimizle ilgili bir model.
- İnsan bildirişimi ve gelişimi konusunda devrimci bir yaklaşım.
- Farkı yaratan fark.

- Özel konu alanı, aynı faaliyet alanında dâhilerin performansı ile ortalama insanların performansı arasındaki farkı yaratan farklar kümesi olan bir modelleme teknolojisi.
- Bir insanın, içinde yaşadığı dünyaya verdiği anlamı ve onunla ilgili bilişsel olarak anlayışını tasvir etmek, yeniden yapılandırmak ve dönüştürmek için inşa edilmiş bir sistem.
- Dünyadaki kalıpların tespiti ve onlardan faydalanılması için hızlandırılmış bir öğrenme stratejisi.
- Beynin kullanma talimatı (Bavister ve Vickers, 2008: 12-13).

O halde, NLP bir bilim, süreç, inceleme, model, işlemler kümesi, kullanma talimatı, sistem, tavır, strateji ve teknolojidir. Tevekkeli değil, insanlar başlarda NLP' nin ne olduğu konusunda bir bakış açısı elde etmede ya da mahiyetini kavramada zorlanırlar. Üzerinde anlaşma olan bir tanım ya da tarifi bulunmayışı herkesin kendi tanım ya da tarifini bulmasını gerektiriyor. Görüldüğü gibi, bunlar da çok farklı tanımlardır (Bavister ve Vickers, 2008: 12-13).

NLP, hayatta kusursuzluğa inanan ve bunu arayan bir yaklaşımdır. NLP, bir insanı kusursuz yapan nedir ve bu kusursuzluğu sağlayan etkenleri nasıl öğrenip başkalarına da öğretebiliriz sorularını ilke edinen bir yaklaşım olarak düşünülmelidir.

NLP' nin başlangıç noktası insana duyulan merak ve hayranlıktır. Yaptıklarımızı nasıl yapıyoruz? Nasıl düşünüyor, nasıl öğreniyoruz? Nasıl sinirleniyoruz? Herhangi bir alanda başarılı olan insanlar istedikleri sonuca nasıl ulaşıyorlar? NLP, nasıl düşünüp hissettiğimizi inceler, yaşamın her alanındaki mükemmeliyeti araştırır ve modellendirir. Amaç bireysel mükemmelliğe ulaşmaktır (O' Connor ve McDermott, 2003: XIII-XIV).

Peki, NLP neden ve nasıl ortaya çıkmıştır. Özünde modelleme olan NLP, alanlarında üstün başarı sağlayan kişilerin bu başarıyı nasıl yakaladıkları sorusu üzerine yoğunlaşmıştır. Zamanla bu yaklaşım, hayatın her dalında üzerinde birçok araştırma yapılan bir teknik, bir disiplin halini almıştır.

Her insan kusursuz olmak ister ve hem yaptıkları işlerde, hem de hayatlarında sorun yaşamadan en iyisini yapmayı hedeflerler. NLP üzerinde araştırmalar yapılmasının sebebi, insanların kusursuzluğa olan tutumlarıdır. Gerçekten, bir insanı kusursuz yapan nedir? Örneğin sporcular ele alındığında yaptıkları iş ne kadar kolay görünse de öyle olmadığı çok iyi bilinir. İşinde iyi olan bir öğretmen konunun anlaşılmasını kolaylaştırarak öğrencinin kolayca anlamasını sağlar. İşlerini kusursuz yapan kişileri izlemek, aynısını herkesin yapabileceği düşüncesini doğurur. NLP' ye göre bu aslında mümkündür. Birçok kimse kusursuzu doğal bir yetenek olarak tanımlasa da bu tanım aslında tatmin edici değildir.

NLP' ye göre kusursuzu açıklamak mümkündür. Her eylemin bir yapısı vardır. Eylemler ve deneyimler beyinde rastgele eşleşmezler. NLP deneyimlerin yapısını araştırır. Örneğin, başarılı kişiler herkes gibi görür, duyar ve hissederler. NLP' ye göre bu başarılı insanları modellemek ve daha sonra bu modelden yola çıkarak, diğer insanların da aynı şekilde başarıyı yakalamalarını sağlamak olanaklıdır. NLP' ye göre bir işi bir insan başarabilirse, diğer insanların da bunu başarabilmeleri mümkündür.

2.2. NLP' nin Tarihçesi

NLP' nin çıkış noktası beyin ile vücut arasındaki ilişkinin incelenmesidir. NLP ilk olarak 1970' li yılların başlarında o dönemde Kaliforniya Üniversitesi' nde psikoloji bölümünde öğrenim hayatına devam eden Richard Bandler ile dilbilimi alanında yardımcı profesör olarak görev yapan John Grinder' ın öncülüğünde, belirli becerilere sahip olan kişilerle, bu becerilerini en üst seviyeye taşıyarak mükemmelleştirmiş diğer kişiler arasındaki farklılıkları ortaya koyma amacıyla başlayan çalışmalar NLP' nin temellerinin atıldığı dönemlerin başlangıcını oluşturur.

Başarılı insanların bildiği, diğer insanların bilmediği nedir? Neden hayata bazıları başarılı oluyor, bazıları başarısız? Neden aynı ailenin iki çocuğundan biri başarılı oluyor, diğeri başarısız? Neden aynı şartlarda yaşayan iki insandan biri başarılı oluyor, diğeri başarısız? Sözün kısası; insanları başarılı ya da başarısız yapan nedir? (Sekman, 2008: 5). İşte NLP bu soruların cevabı üzerine kurulmuştur.

Diğer bir ifadeyle NLP, Bandler ve Grinder' ın (1970) “konusunda yetkin biri ile mükemmel biri arasındaki fark nedir?” sorusuna yanıt arama çalışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. (<http://www.nlp.org.tr/>)

Bandler ve Grinder bu soruya yanıt ararken; alanlarında üstün performans sergileyen üç kişiyi model almışlardır. Gestalt terapisinin önderi, yenilikçi psikolog Fritz Perls; aile terapisinin önde gelen uzmanı Virginia Satir; son olarak da fikirleri Ericsson hipnoterapisi adı altında sürdürülen, dünyaca ünlü hipnoterapist Milton Ericsson. Aynı zamanda başka uzmanların ve özellikle de İngiliz antropolog, sibernetik ve iletişim teorisi düşünürü Gregory Bateson' un iç görüşlerinden ve düşüncelerinden yararlandılar (O' Connor ve McDermott, 2003: XIV).

Bandler ve Grinder ayrıca, dilbilimci Alfred Korzybski ve Noam Chomsky' nin çalışmalarından ön-varsayımlar ve dili kullanma biçimleri konularında, psikanalist Paul Watzlawick'in de, meslek deneyimlerinden yararlanarak bulgularını derlemişlerdir. Kullandıkları modelleme tekniğine, beyin-dil-vücut arasındaki ilişkiyi sembolize etmek için, Neuro - Linguistic - Programming (NLP) adını vermişlerdir.(Knight, 2006: 18).

Yürütülen çalışmaların özünde, mükemmelliğe nasıl erişildiği, bunun için hangi süreçlerden geçildiği belirlenerek, bunun herkes tarafından öğrenilebilir-uygulanabilir bir hale nasıl getirilebileceği sorularına cevap aranmıştır. Bu nedenle Bandler ve Grinder, tekniklerini önce kendi öğrencileri üzerinde uygulamışlar ve olumlu sonuçlar aldıktan sonra da daha geniş kitlelere yayma fırsatı bulmuşlardır.

Böylelikle temelleri atılan bu teknik ilk olarak Amerika ve Avrupa'da yayılmaya başlamış, günümüzde de tüm dünyada yayılmaya devam etmektedir.

2.3. NLP' nin İlkeleri (Varsayımları)

Bütün bilim ve sanat dallarında olduğu gibi NLP' nin de bu disiplini sistemleştiren ve daha kolay anlaşılıp öğrenilmesini sağlayan, uygulanabilirliğinin yolunu açan belirli alan ilkeleri, varsayımları vardır. Bu ilkeler farklı kaynaklarda farklı isimler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu bölümde NLP' nin daha kolay anlaşılıp, tatbikini sağlayacak ilkeler

doğru ya da yanlış değerleri üzerinde durulmadan, konunun daha iyi anlaşılabilmesi cihetiyle varsayım ya da önerme olarak ele alınmaya çalışılacaktır.

Söz konusu ilkelerdeki bu farklılıklar, farklı uzmanlar tarafından kendilerine özgü şekillerde de uygulanıp değerlendirilebilir. Burada ise ilkelerin özünü yansıtan ve savunulan düşünceye sağlam dayanak oluşturan hemen hemen de her yerde sıkça görüp duyabileceğimiz genel kelimelerle isimlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu ilkeler sırasıyla şöyle maddelendirilebilir; (Askın Keser, <http://www.ntv.com.tr/news/139229.asp#BODY>, 2007)

- Harita Bölgenin Kendisi Değildir.
- İletişimin Anlamı Alınan Tepkilerdir.
- Davranış En Doğrudan Bilgidir.
- Her Davranışın Olumlu Bir Amacı Vardır.
- Herkes Kendine En Uygun Seçimi Yapar.
- Davranış Ben Değildir.
- Beden ve Zihin Aynı Sistemin Parçalarıdır.
- Her Zaman Bir Seçenek Daha Vardır.
- Başarısızlık Diye Bir Şey Yoktur, Sadece Sonuçlar Vardır.

Söz konusu varsayımlar, NLP’ nin uygulamadaki temelini oluşturmaktadır. NLP alanındaki literatür incelendiğinde, bu varsayımlar üzerinde özellikle durulduğu görülmektedir.

2.3.1. Harita Bölgenin Kendisi Değildir

“Dünyanın üstüne çıkabilen bir bakış, onu anlayan tek bakıştır.” R. Wanger (A.Robins; Akt: Ertan, 2010: 54).

İnsanın görmesi ve algılaması beyni ile ilgilidir. Duyu organları, uyarılar aracılığıyla kendilerine gelen mesajları, sinir sisteminin yardımı ile anlamlı hale getirerek dünyayı algılamamıza yardım eder. Algıladığımız durum ya da olaya bunlarla ilgili mesajların beynimize ulaşmasından sonra tepki veririz. Olay uzakta da olsa biz onu beynimizde oluşan görüntülere göre değerlendiririz. İnsanlar düşünce ve davranışlarını gerçeklerden çok kendi süzgeçlerinden geçirdikleri ve algıladıkları biçimde oluşturmaktadırlar. Yani harita bölgenin kendisi değildir (<http://www.akregroup.com/downloads/NLPiBEYİNİDİLİ.pdf>).

Her insan aynı uyarıcıyı görebilir, aynı algılar ama aynı algılamayı yapamayabilir. Kısacası aynı uyarıcıya farklı tepkiler oluşturabilir. Çünkü bu süreç artık bireysel bir platforma taşınmıştır. Burada kendi kişisel deneyimlerinin, inanç ve değerlerinin, duygu ve düşüncelerinin ve hatta alışkanlıklarının oluşturduğu zihinsel bir dünya modeli ortaya çıkmaktadır. Herkes aynı şeyi görebilir, ama farklı yorumlayabilir. İnsanların farklı kültürlerle ve farklı geçmiş yaşantılara sahip olması kişilerin dünya görüşlerinin yanında zihinsel modellerini de şekillendirebilir.

Kimisi için doğru olan bir düşünce bir diğeri için yanlış olabilmektedir. İşte bu zihinsel dünya modeline NLP terminolojisinde harita denilmektedir. İnsanlar beş duyuyla dış dünyadan gelen verileri ve bilgileri alarak kendi özel kalıplarında işleyerek, kendi zihin haritalarında bu bilgilere bir anlam kazandırır. Kişinin gördüğü gerçek kendisinin yarattığı gerçektir. Her bireyin gördüğü kendi haritasında işlenen kendi gerçekliğidir. Birey gördüğünden ne anlamak istiyorsa, onu anlar, onu alır. Bu ilke de olaylara farklı bakış açısı getirmeyi ve farklı çözümlere ve hedeflere odaklanmayı sağlamakla birlikte insanların birbirleriyle anlaşabilmelerine ve sağlıklı iletişim kurabilmelerine engel olabilmektedir. Çünkü bireyler olaylara karşı bakış açılarını sabit tutmazlar.

Dış koşulların geçici olarak değiştiği zamanlarda bile, durumun bir süre sonra tekrar zihnin haritasına uygun olan pozisyona geri döndüğü olaylar, bu görüşü desteklemektedirler (Şanal, 2009: 8).

Birçok insan kendi zihin haritasının en üstün olduğunu ve bildiklerinin de en iyi ve en doğru olduğunu varsayarlar. Oysa felsefe disiplininin de bildiğimiz gibi mutlak doğru

yoktur ve insanların olaylara yükledikleri anlam, kişiden kişiye dolayısıyla haritadan haritaya göre değişiklik gösterir.

Bu sebeple insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde karşısındaki kişilerin haritasını keşfetmeye çalışmaları, sağlıklı iletişim kurabilmelerine, anlamak ve anlatılmak istenilen konularda ki iletişimsel sıkıntıların çözümünde büyük ölçüde yardımcı olacaktır.

İnsanların zihin haritalarında bu farklılıkların olması nedeniyle toplum önünde konuşan bireyler, milyonlarca kişinin kendilerini dinlemesi ve herkesin kendine özgü bir haritasının bulunması nedeniyle, son derece dikkatli konuşmak durumundadırlar. Bu kişiler söyledikleri sözlerin yanlış anlaşılması için azami ölçüde dikkat göstermeli, aksi takdirde ortaya çıkabilecek yanlış anlamalar nedeniyle, söyledikleri farklı anlamalara neden olabilir. Özellikle eğitim alanında, öğretmen öğrenci ilişkilerinde bu oldukça önemlidir.

NLP' nin söz konusu ilkesinin göz önünde bulundurulmaması durumunda, yukarıda verilen örnekte olduğu gibi, öğretmen - öğrenci ilişkilerinde de anlatılan ile anlatılmak istenen arasındaki farklardan doğan yanlış anlaşılmalara sebebiyle çoğu zaman yanlış öğrenimlere ve de zihinde olumsuz programlamalara sebep olunabilmektedir.

Başarılı öğrenciler incelendiğinde, öğretmenlerinin de başarılı birer öğretmen oldukları ortaya çıkacaktır. Öğretmenlerin kendilerini öğrencilerinin yerlerine koyabildikleri, öğrencilerini iyi tanıyıp eğitim ve öğretim tekniklerini öğrencilerinin bu zihinsel haritalarına göre uyarladıkları eğitim anlayışında eğitiminin ve öğretimin de kalitesinin artacağı yadsınamaz bir gerçek halini alacaktır.

2.3.2. İletişimin Anlamı Alınan Tepkilerdir

Her insanın farklı haritaya sahip olması nedeniyle, verilen tepkiler de bu harita içerisinde şekillenen şemalara bağlı olarak farklılık gösterecektir. İletişiminizin anlamı almış olduğunuz tepkidir; iletişimin anlamı iletiye iletilenin verdiği tepki kadardır.

İnsanoğlu kendini ve kendi dışındaki insanları da anlamak durumundadır. Anlayamadığı kişilerle sorun yaşamaktadır. Anlamak ve anlaşılabilirlik için karşısındaki insana ulaşması gerekir. Kişinin evrendeki varlığını anlamlandırması için de kendine

ulaşması gerekir. Bu ulaşma etkinliğine ise kişi içi iletişim ve kişiler arası iletişim diyoruz (Kaşıkçı, 2004: 8).

Düşünceler manyetikdir ve frekansları vardır. Siz düşünürken düşünceleriniz evrene yayılır ve manyetik güçleriyle aynı frekanstaki bütün benzerlikleri mıknatıs gibi çekerler. Gönderilen her şey kaynağına geri döner (Byrne, 2007: 10).

İletişimin anlamı, niyetimize bakılmaksızın etkileşimin tepkisiyle belirlenir. Amaç, verilen mesajın (niyetin) nasıl anlaşıldığıyla (teпкиyle) uyumlu olmasıdır. Karşımızdaki kişinin tepkisi, beklediğimiz tepkiden farklı ise sorumluluk bize aittir. Başarılı bir iletişimci, istediği tepkiyi alabilmek için çeşitli yolları dener ve iletişim kurmayı becerir. İletişimde amaç, karşımızdaki kişinin istediğimiz tepkiyi vermesini sağlamaktır (Gün, 2001: 33).

Zira iletişimi şekillendiren şey kişinin söylediği sözün ne olduğu değil, karşıdakinin ne olarak algıladığıdır. Çünkü tepkiyi verecek olan kişi, kendi kafasında oluşan düşünceye göre tepki verecektir.

Kişiler arasındaki iletişim bozukluğunun ana sebebi aslında insanın algılayış biçiminden değil, iletenin iletiyi gönderdiği kişinin haritasını dikkate almamasından kaynaklanmaktadır. Evet, işte bu farklı bir bakış açısıdır ve NLP bunun düzeltilmesini öngörür.

Bir önceki ilke olan harita ilkesinin bir sonucu olarak, kişinin haritasında sizin söylediğiniz söze yüklediği anlam, o kişinin vereceği tepkiyi oluşturmaktadır. Bu anlamda “Söylediğin, karşıdakinin anladığı kadardır” atasözü NLP’ yi destekler niteliktedir. Diğer bir ifade ile insan algılayabildiği kadarını yorumlar ve yaşar da denilebilir.

2.3.3. Davranış En Doğrudan Bilgidir

NLP, iletişim esnasındaki hareketlerin üzerinde özellikle durmaktadır. Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, önemli olan neyin söylendiği değil, neyin anlaşıldığıdır. Bu açıdan bakıldığında, söylenen sözler ile yapılan davranışların uyumsuz olması, dinleyici tarafından farklı şekillerde algılanmaktadır. Dinleyici sözlerin ciddiyetinden çok

hareketlerin ciddiyetine önem verecektir. Eşler arasında yaşanan sorunlardan, arkadaş arasında yaşanan sorunlara kadar birçok durumda, söz konusu ilke gözlemlenebilmektedir.

İnsanın, karşısındaki kişiyle iletişimde kullandığı kelimelerin değeri %10, söyleyiş tarzının değeri %30, beden dilinin değeri ise %60 önemli olduğu” bilinmektedir. Bu da, iletişimde en doğrudan bilginin davranıştan elde edileceğini gösterir (Saygın, 2009: 48-49).

İyi bir iletişimin ilk adımını uyum oluşturmaktır. Bir insan olarak bir konuyu çok açık ifade ettiğinizi düşünseniz bile, sizi çok şaşırtan bir tepkiyle karşılaştığınız mutlaka olmuştur. İletişimde bulunduğumuz zaman amacımız karşı tarafa bir anlam yollamaktır. Ancak gönderici, yolladığı sinyalin diğer kişiye ne anlam ifade edeceğini belirleyemez, sadece kendisinin ne demek istediğini bilebilir (O’ Connor ve Mc Dermott, 2003: 24-25).

NLP de önemli olan kişilerin ne söylediğinden çok, nasıl söylediğidir. Çok ciddi bir konuyu rahat tavırlarla anlatmak, iletişime geçilmek istenen bireyler tarafından, o konunun ciddi olmadığı anlamının ortaya çıkmasına neden olacaktır. Aynı şekilde, ciddi bir uyarı rahat tavırlarla anlatıldığında da karşıdaki kişiden durumun ciddiyetinin anlaması beklenemez.

2.3.4. Her Davranışın Olumlu Bir Amacı Vardır

Algılarımızı yorumlama biçimimiz kendi realitemizi tanımlar. Davranışlarımız ise kendi realitemize (kendi gerçeklerimize) adaptasyonlarımızdır. Kendi gerçeklerimiz doğrultusunda davranmak, ben sandığımız egoyu korumak amacını taşır. Ego kendisini ben sandığı için varlığını ne pahasına olursa olsun korumak ister. Her davranışın ardında olumlu bir niyet vardır. Niyet “ben” den gelir. Davranış olumsuz görünse de niyet iyidir (Gün, 2001: 37). Örneğin; sınavlarından düşük not alan bir öğrencinin derslerinden ve kitaplardan soğuması ve uzaklaşması beklenirken, daha öncelerde canı sıkırken okuduğu bir hikâye kitabı onu, kitaplara ve derslere olan soğukluğundan uzaklaştırmış ve onun çok daha kısa sürede yine ders kitaplarına dönebilmesini sağlamıştır.

İnsan, davranışlarında olumlu bir amaca yönelik eğilim sergiler. Zaten davranışlarının olumlu olduğuna inanmazsa yapması mümkün değildir. Ruh sağlığı yerinde

olan her bireyin kendine yarar sağlamayan olumsuz davranışları yapması mantıken uygun değildir.

NLP' ye göre, insanın ne kadar zararlı olsa da bir faaliyeti gerçekleştirme isteği, aslında kendisi için olumlu bir niyet geliştirmesi nedeniyledir. NLP' ye göre farkında olmadan yapılan bu davranışlar, ancak iyi niyete hizmet eden başka bir davranış gerçekleştirildiğinde değişebilir.

2.3.5. Herkes Kendine En Uygun Seçimi Yapar

Önceki bölümlerde her insanın farklı geçmiş yaşantılara sahip olduğu açıklanmıştı. Her insan yaşadığı deneyimlerden oluşturduğu bir kişisel tarihe sahipse, bireyin düşünce yapısını, bakış açılarını, değer ve inançlarını, davranışlarını ve öğrenme metotlarını hiç kuşku yok ki bu deneyimler belirler. Dolayısıyla birey, deneyimlerinin oluşturduğu iç kaynaklara dayanarak içinde bulunduğu duruma en uygun eylemi, elindeki seçeneklerin en iyisini seçerek gerçekleştirecektir.

Mutlaka hayatınızda öyle zamanlar olmuştur ki sizin yerinize başkası olsa işleri daha iyi yapardı. Basit gerçek şu ki siz dâhil insanlar belli bir anda ellerinden geleni yaparlar ve muhtemelen ellerinde başka seçenekler olsa daha iyisini yapabilirlerdi. İş görme şeklimizi, inançlarımızı ve düşünme süreçlerimizi incelemek ilerde işleri yapmada yeni yollara ulaşmamızı sağlar (Bavister ve Vickers, 2008: 35).

2.3.6. Davranış “Ben” Değildir

Davranış ile ben, yani davranışları yönlendiren kişilik ile aklımıza gelen ilk şey kişiliğimiz, hemen hemen herkesçe birbirine karıştırılan veyahut ayrımları kesin olarak bilinmeyen ve belirlenmeye de pek az çalışılan iki kavramdır. Bu tanımları açıklamakla konunun anlaşılması daha da kolay hale gelecektir.

Davranış (Behavior): “Psikolojik anlamda, insan, hayvan ve bitkilerin gözlenebilir herhangi bir tepkisi. Organizmanın uyarıcıya karşı gösterdiği gözlenebilir tepkisi. Kısaca, organizmanın gözlenebilen ya da ölçülebilen etkinlikleri. Sosyolojik anlamda, bir gruptaki

genellikle alışılmış ve geleneksel olan, görelî olarak birbirine benzeyen toplumsal hareket biçimleri” olarak tanımlanabilir (Güney, 1998: 2: 63).

Kişilik ise; değişik (davranışsal, sosyal uyarıcı ve derinlik gibi) açılardan ileri sürülen görüşleri dikkate aldığımızda, kişiliğin çok kapsamlı bir kavram olduğu ve bireyin biyolojik, psikolojik, kalıtsal ve kazanılmış olan bütün yeteneklerini, güdülerini duygularını, isteklerini, alışkanlık ve bütün davranışsal özelliklerini içine alır. Genel itibarıyla; kişilik devamlı olarak içten ve dış çevreden gelen uyarıcıların etkisi altında gelişen bir bütündür (Arı, Gençdoğan ve Diğerleri, 2002: 38).

Başka bir ifadeyle kişilik, bir insanın duyuş, düşünüş ve davranış tarzlarını etkileyen faktörlerin kendisine özgü bir örüntüsüdür (Arı, Gençdoğan ve Diğerleri, 2002: 38). Örneğin, günlük yaşamda kişileri hoşumuza giden ya da gitmeyen özelliklerine dayanarak değerlendirirken: “Ayşe’ nin hoş bir kişiliği vardır. Ahmet itici bir kişiliğe sahiptir. Boş ver ya! Serdar kişiliksiz biridir.” gibi ifadeleri kullanınız (Arı, Gençdoğan ve Diğerleri, 2002: 37).

Oysaki bu insanlara bu sözlerin denilmesinin sebebi yaptığı davranışlarından dolaydır. İşte NLP’ de insanların kişiliklerine yönelik eleştirel yaklaşımlara değil de, davranışlarının eleştirilmesine yönelik bir yaklaşıma davet vardır. Aslı olan kişiliğin değil davranışın eleştirilmesidir. İşte bu yaklaşım eğitim ve öğretimde çok önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Davranış ile kişilik arasında ciddi bir bağlantı olmasına rağmen davranış tam olarak kişinin kendisi değildir. Kişinin kendisi ben’ i, yani özüdür.

Ben dediğimiz öz, davranışların ve bilinç anlayışının ötesinde bir şeydir. Ben’i değiştiremeyiz ama davranışlarımızı değiştirebiliriz (Gün, 2007: 36).

Çoğu insan hem kendi davranışlarını hem de başkalarının davranışlarını kimliğine, kişiliğine atfederek yargılama yanlısına düşer. Aşağıdaki cümlelerde ben yani bireyin kişiliği suçlanmaktadır:

- Ben aptalın tekiyim.
- Sen başarısız bir çocuksun.
- Bir telefon bile edemeyecek kadar sorumsuzsun (Gün, 2007: 36).

NLP' ye göre yapılan eleştiriler kişilik üzerine yapılmamalıdır, aksine davranış üzerine yapılmalıdır. Eleştiri kişinin benliğine yani kişiliğine yönelik yapılıyorsa olumsuzdur, yıkıcıdır ve hatalıdır. Bunun nedeni, hatanın kişinin kimliğiyle özdeşleşmiş olması ve artık değiştirilemez hale gelmesidir. Ancak yapılan eleştiri kişiliğe yönelik değil de davranışın eleştirilmesine yönelik ise, o zaman yararlı ve yapıcı olur. Bunun da nedeni davranışın değiştirilebilmesidir. Aşağıdaki cümlelerde ise davranış suçlanmaktadır.

- Bu davranışım aptalcaydı.
- Bu sınavlarda başarısız sonuçlar aldın.
- Geç geleceğini bildirmek için telefon etmemen sorumsuzca bir davranıştı (Gün, 2007: 36).

Yapılan eleştiriler kişiliğin kendisine yapılırsa, sağlıklı bir iletişim kurulması imkânsız hale gelir. Fakat eleştiriler davranışa dönük gerçekleştirilirse, söz konusu davranışın değiştirilmesi sağlanabilir. Kişiliğe yönelik eleştiriler eğitim ve öğretimdeki iletişimin karşısındaki en büyük engellerdendir. Çünkü eğitimde iletişimin en büyük korkularından biri hakaret ve reddedilme korkusudur. Bu korkuyu aşmak ancak özgüven ve öz değer kazanmakla olur. Bunu sağlamanın en önemli yolu da kişiliği değil yapılan hatalı davranışı eleştirmekle gerçekleşir. Böylece, eğitimde öğretmen, öğrenci ilişkisinde kişilik de yaralanmamış olur.

NLP' ye göre, sorunlu öğrenciye yaptığı yanlış davranıştan dolayı “Sen aptalsın, salak gibi davranıyorsun” gibi direkt kişiliğine yönelik suçlama ve hakaretlere başvurulduğunda, bu öğrenciden uzaklaşmakta ve iletişim sıkıntısı çekilmektedir. Zamanla bu gibi yanlış söylemler arttığında, kişilik bozukluğu, özgüven eksikliği, okul ve eğitim hayatından soğuma ve benzeri diğer bazı psikolojik sıkıntılar baş gösterebilmektedir. Diğer taraftan kişiliğe yönelik değil de yapılan davranışın eleştirilmesine ve yanlışlığına

yönelik söylemlerde “Bu yaptığın davranış yanlış, bu davranışın hatalı ve bunu düzeltmek için çaba sarf etmelisin” gibi söylemlerle bireye yaklaşıldığında ise, sorunlu davranışı olan öğrenci ile iletişim fırsatı ortaya çıkabilmekte ve kişiliğin korunmasına yönelik olumlu bir adım atılmış olunmaktadır.

Okullarda uygulanan rehberlik hizmetlerinde sorunlu öğrencilerle ilgilenirken, öğrencinin kendisini doğrudan yargılamak yerine, bu öğrencinin yaptığı davranışın yargılanması üzerine yoğunlaşılmasının da temel nedeni budur.

2.3.7. Beden ve Zihin Aynı Sistemin Parçalarıdır

NLP’ ye göre zihin ve bedeni birbirinden ayrı düşünmek imkânsızdır. Zihnimizle bedenimiz birlikte hareket ederler.

Bu iki olgu, birbirinden ayrılmayan, birbiriyle sürekli etkileşim halinde olan bir bütündür (Yılmaz, 2005: 5). Bu bütünlük bazen bozulabilir, sebebi de genellikle bize yani strese dayalı hastalıklardan kaynaklanır.

Strese dayalı hastalıklar, “akılla vücut arasında, duygulardaki uyumsuzluktan kaynaklanan olumsuz bir zincirleme reaksiyon olduğunu gösteren uyarı sinyalleridir. Ekşimiş düşünceler, ekşimiş bir mide yaratır” sözü genellikle bu savı destekler (Peiffer, 2010: 253).

Olumlu düşünmenin pek çok hastalığın iyileşmesinde öncü rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu duruma kanıt olarak da tıp dünyasının hastaları iyileştirmek için kullandığı Plasebo, yani yalancı ilaçlar gösterilebilir. Bu beynin yani dolayısıyla NLP ‘ nin ve değer ile inançların ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir.

Bu teknikte ilaç diye verilen şey aslında ilaç görünümlü herhangi bir şeydir. Bu renkli bir bonbon şekeri bile olabilir. Kişi bu şekeri ilaç olarak kafasında düşleyip aldıktan sonra psikolojik olarak rahatlanmaktadır. Bu teknik daha çok psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Kişi iyileşme olduğunu söylese de aslında aldığı bu bonbon şekeri, onun ilaç zannetmesiyle beyinde güdülenmeye yol açarak rahatlama hissi uyandırmaktadır. Bu uygulama latince bir kelime olan Plasebo, “hoşnut edeceğim”

anlamına gelmektedir. İlaç ya da deva niyetine alınan bir şeyin öznel olarak olumlu etkisini ima eder. Onun tam tersi olan kavram Nocebo’ dur, “zarar vereceğim” anlamına gelir ve olumsuz bir öznel yaşantıya yönlendirmede bulunur. Burada zihin bedeni etkilemekte ve yönlendirmektedir. Bu durum, zihnin beden üzerindeki etkisini artırmaktadır. Çağımızın en büyük sorunlarından olan stresin bedende birçok hastalığı ortaya çıkarıyor olmasının sebebi, zihnin beden üzerindeki etkisinin bu denli güçlü oluşudur.

Aynı şekilde beden de zihni etkileyebilmektedir. Hazır bulunuşluk olarak açıklanan bu durumda, kişilerin uygun ortamlarda değilken öğrenme güçlüğü çekmeleri anlatılmaktadır.

Mesela sınıfın çok soğuk olduğu durumlarda, öğrencilerin verimli bir şekilde dersi dinlemeleri zordur. Benzer şekilde kişi aç iken de dikkatini çevresindeki olaylara yoğunlaştıramamakta, çünkü bedeninde açlığın verdiği hissiyat ve fizyolojik süreç zihnini meşgul edebilmektedir. Kısacası beden ve zihin birbirlerini etkileyen ve birbirleriyle koordineli bir biçimde çalışan sistemler bütünüdür. Bu nedenle mevcut sorunlardan kaçmak yerine onlarla yüzleşmek daha yararlı bir yöntemdir. Peiffer bu konuda;

Bir soruna eğilmeyi reddetmek, sorunun ortadan kalkmasına yol açmaz. Bu nedenle ilk adımı atın ve gerçekler ne olursa olsun, bunlarla yüz yüze gelin. Sorunun tam olarak ne olduğunu anladığınızda, bunu çözmek için de daha iyi donatılmış olursunuz (Peiffer, 2010: 253) der.

2.3.8. Her Zaman Bir Seçenek Daha Vardır

“Eğer yapmakta olduğunuz şey işe yaramıyorsa başka bir şey yapın.”

NLP ilkeleri arasında önemli bir yere sahip olan bu ilke, bireylerin her zaman bir alternatifte sahip olduklarını düşünmelerini gerektirmektedir. İnsanlar da nasıl davranacaklarına karar verirken, belli bir düzeyde işleyecek bir davranış seçer. Bu aşamada kişinin esnekliğe önem vermesi gerekmektedir. İnsanlar mutlaka bir çözümün olduğuna inandıklarında o çözüm için odaklanacaklardır.

Bir anahtarı bir kilitte deneyip de açmadığını görseniz ne yapardınız? Aynı anahtarı aynı kilitte tekrar tekrar deneyip durur muydunuz? Şaşılacak bir şey ama çoğumuzun hayatının belli alanlarında yaptığı budur, bir sinek gibi, birkaç santim ötede bir delik varken dışarı çıkmak çabasıyla bir pencere camına durmadan çarpar dururuz. Bunun yerine işe yarayan bir kombinasyon bulana kadar başka bir anahtar ya da başka bir kilit denerdiniz. “Hep yapa geldiğinizi hep yaparsanız”, diyor atasözü, daima, hep elde ettiğinizi elde edersiniz. Esneklik, istediğiniz sonucu elde etmenin önemli bir parçasıdır. Eğer bir problemi halletmenin tek bir yolunu dener de gereken sonucu elde etmezseniz, farklı bir şeyi deneyin ve peşinde olduğunuz tepkiyi alana dek davranışınızda değişiklikler yapmaya devam edin (Bavister ve Vickers, 2008: 36).

Bir engelle karşılaşıldığında en zor karar şudur: O engeli aşmak için kararlılıkla devam mı etmeli, yoksa başka bir kapıya mı yönelmeli? Bir kapıyı kırk kez mi çalmalı, kırk kapıyı bir kez mi çalmalı? Kararlı olup bir seçeneği zorlamak mı doğrudur, esneklik gösterip öteki ihtimalleri yoklamak mı? (Sekman, 2010: 99).

Sekman (2010), bu soruyu kişisel gelişim merkezi üyelerine sormuş ve şu yanıtı almıştır. “Bir hedefe giderken geçmeniz gereken bir kapı kapalı. Kapının ötesine geçmek için o kapıyı kırk kez çalmayı mı tercih edersiniz, yoksa kırk farklı kapıyı birer kez çalmayı mı?” yanıtlar ise kişi sayısına göre şöyle sonuçlanmıştır;

- Aynı kapıyı kırk kez çalarım, ısrar işe yarar: 605
- Kırk farklı kapıyı birer kez çalarım, hangisi açılırsa: 1064
- Ne yapacağım o anki kafama göre değişir: 331
- Ankete Toplam Katılım: 2000

Anket sonuçlarına göre insanlar artık başarı sürecinde kararlı olmak yerine, esneklik göstermeyi tercih ediyor. Kararlılıkla bir kapıyı kırk kez çalmak yerine esneklik gösterip kırk farklı kapıyı çalmayı akıllıca buluyor. Bir ihtimale adanmak yerine öteki seçenekleri yoklamayı seviyor (Sekman, 2010: 100).

İşte NLP disiplini bu yüzden farklı alternatifleri göz önünde bulundurmaya öngörmektedir. İnsan çok üstün bir varlıktır ve insan için tek bir yol yoktur. NLP sistemine göre en imkansız durumlarda bile mutlaka bir çıkış yolu vardır. Ona düşen de sıkıştığında farklı yollar ve seçenekler arayarak soruna çözüm üretmektir. Seçeneklere ulaşmanın yolu ise esnek olmaktır. Alınan kararları gözden geçirerek farklı çıkışlar aramaktır. En esnek olanın kazanma şansı her zaman daha az esnek olana göre fazladır.

NLP disiplini işleve takılma deyimini reddeder. İşleve takılma terimi, bir insanın herhangi bir nesneyi sadece tek bir amaç için kullanılabilir olduğunu düşünmesidir. Örneğin; kalemi sadece yazı yazan bir nesne olarak görmek, NLP' ye göre at gözlüğüyle yaşama tutunmak demektir, oysaki bu kalemi toka olarak kullanabilen bir bayanın elinde bulundurduğu imkânları kullanabiliyor olması her zaman başka bir çözüm yolu olduğunu göstermektedir. NLP insanı yaratıcı düşünmeye iterek farkı fark etmeye çabalamasını, insanın yaşamını daha verimli olarak kullanmasının gerekliliğini anlatmaktadır.

2.3.9. Başarısızlık Diye Bir Şey Yoktur Sadece Sonuçlar Vardır

“Başarılı olanlarla başarısız olanlar arasındaki fark, yaşam deneyimleriyle sahip oldukları kaynaklara bakış açılarından kaynaklanmaktadır.” (A.Robins; Akt: Ertan, 2010: 54).

Her insan yaşadığı deneyimlerden oluşturduğu bir kişisel tarihe sahipse, bireyin düşünce yapısını, bakış açılarını, değer ve inançlarını, davranışlarını ve öğrenme metotlarını hiç kuşku yok ki bu deneyimler belirler. Dolayısıyla birey, deneyimlerinin oluşturduğu iç kaynaklara dayanarak içinde bulunduğu duruma en uygun eylemi, elindeki seçeneklerin en iyisini seçerek gerçekleştirecektir.

NLP' ye göre insanlar yaptıkları hatalardan daima yeni bir şeyler öğrenmekte, yeni dersler çıkarmaktadırlar. İnsanlar hayatları boyunca kendilerini bazen başarılı, bazen de başarısız olarak tanımlarlar. Peki, insanlar neye ve kime göre başarılı ve başarısızdırlar? Bu soruya en güzel cevap olarak Edison' un örneği gösterilebilir.

Edison, bir mucit olarak tanınmasına karşın her zaman bugünkü kadar saygı görmemiş, takdir edilmemiştir. Napoleon Hill, Edison ile yaptığı ilk röportajda ona

“Elektrik ampulü yapma girişiminizde yüzlerce kere başarısız olmanız hakkında ne söyleyebilirsiniz?” diye sorduğunda, Edison’ un cevabı çok dikkat çekicidir: “Özür dilerim ama ben bir kere bile başarısız olmadım. Sonuç vermeyen yüzlerce tecrübem, öğrenim hayatım oldu ve sonuca ulaşabilmek için yeterince öğrenim hayatım olması gerekiyordu” (Refik, 2002: 50).

Diyerek NLP’ nin sonuç odaklı varsayımını desteklemiştir.

2.4. NLP Sanat mı? Bilim mi?

Değişik yapısı nedeniyle NLP’ nin bir sanat mı yoksa bir bilim mi olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Burada bu görüşlere değinilerek konuya açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

NLP uygulamacıları konuyu hem sanat hem de bilim açısından ele alırlar. Zihninizi ve bedeninizin geri kalan kısmını yaptırmak istediğiniz şeye programlamanız için bilgi kadar özel becerilere de sahip olmalısınız. NLP kesin kurallara ve bilimsel metotla ilişkilendirdiğimiz algılanabilirliğe uygun olmayan kişilerin fazlasıyla öznel yönleriyle ilgilenir. Tabii ki insan zihni en iyi bilimsel laboratuvar değildir (Alder, 2005: 26).

Peki, bilim nedir? Bilim (Science): Tabiatta meydana gelen olayların sebeplerini, birbirleriyle olan bağıntılarını bulmak, onları genelleştirmek, kuramsallaştırmak böylece olayların ne zaman, nasıl meydana gelebileceklerini tespit etmek yani organize bilgiler elde etmek üzere tabiat olaylarının sistemli metotlarla araştırılması olarak tanımlanmaktadır (Güney, 1998: 2).

Sanat ise; Eğitim, uygulama ve özel yaşantı yoluyla kazanılan bir şeyler yapma becerisi. Başka bir deyişle sanat, gerçekte genellikle estetik bağ kurma süreci ve bu süreç sonucu elde edilen ürünlerin dirik bir örüntüsüdür (Güney, 1998: 234).

NLP tekniğinin yaratıcıları ve uygulayıcıları bu yöntemin bilimsel olduğunu belirtmektedirler. NLP her davranışın bir yapısı olduğu üzerine dayalıdır. NLP tekniğine göre bu yapı öğrenilebilir, değiştirilebilir ve modellenenebilir. Hangi davranışların faydalı ve

etkili olduğunu anlamaksa algısal yeteneklerimize bağlıdır. Bu yöntemin sonuçları bilimsel olarak tam ispatlanamamış olsa da, NLP’ nin sakıncasının olduğu da gösterilmemiştir.

Evet, NLP sanatsal özelliklerinden çok bilimsel özellikler taşımaktadır. Çünkü NLP’ nin bilim olarak değerlendirilmesinin temel nedeni birçok bilim dalından faydalanması ve onlarla aynı derecede bilimsel olmaya çalışmasıdır.

2.5. Değerler

“Önceki bölümlerde NLP’ nin beyin, zihin, dil ve bedenin etkileşimi üzerinde durduğu açıklanmıştı. Bu sebeple, NLP somut durumlarla ilgilendiği kadar soyut terimlerle de ilgilenmektedir. Burada soyut kavramlardan değerler üzerinde durulacaktır.

Değerler, karar verme süreçlerinizin dayandığı, sizin için neyin önemli olduğunu belirten yüksek düzeyli kriterlerdir.

Sizin için en önemli olan şeylerle ilgili olan, kişiye özel, inançlardır. Değerleriniz, doğru, yanlış, iyi ve kötü konusundaki inanç sistemlerinizdir. O halde değerler, peşine düştüğümüz ve kaçındığımız deneyim türlerini şekillendiren, hayatlarımıza yön veren bir ilke, içsel bir pusuladır. Öz inançlar ve değerler; yani en aziz tuttuklarımız ve hayatımızın birçok alanına sinenler, kimliğimizin esasını ve kişiliğimizin omurgasını oluşturur (Bavister ve Vickers, 2008: 85).

NLP’ ye göre eğer akıl ve kalp, bir şeyin yapılabileceğine inanıyorsa o kesinlikle yapılabilir. İnsanın içsel dünyasında inançlar ve değerler ayrılmaz birer ikilidir. Bu ikili insanın iç dünyasını yani maneviyatını temsil eder.

Değerlerin yaşam deneyimleriyle ilişkisi, inançlar aracılığı ile oluşmaktadır. İnançlar değerleri, çevreye, davranışa, düşünceye ve içsel temsillere bağlayarak, değerler ve bunların nedenleri arasındaki ilişkiyi tayin ederler.

Başarı çok çalışmayı gerektirir, şeklindeki bir inanç ifadesi başarı değerini çok çalışma faaliyeti ile ilişkilendirmektedir. Başarı aslında sadece şans meselesidir ifadesinde ise aynı değer farklı bir olguya bağlanmaktadır. Dolayısıyla, aynı değere sahip birçok kişi,

taşıdıkları farklı inançlar nedeniyle başarıya ulaşma girişimlerinde farklı yaklaşımlar sergileyeceklerdir. Bundan da öte insanlar herhangi bir durum ya da fikri kendi inanç ve değerler sistemine uyup uymamasına göre kabul eder veya değerlendirirler (Dilts, 2009: 120).

Sabah sizi yataktan kaldırıp harekete geçiren şey nedir? Olası cevaplar ise; başarı, övgü, sorumluluk, zevk ve benzeri açıklamalardır. Bunlar gibi değerler, yapılan seçimlerde ve bu seçimlerin sonuçlarında oldukça etkilidirler. Değerler, insanların hayatında birincil güdülenme kaynağıdır. Değerler aynı zamanda ego ile de bağlantılıdır.

Bireyler kendi değerlerini keşfetmek istediklerinde aşağıdaki sorulara ne cevap verdikleri önemlidir. “Genel olarak sizi ne güdüler? Sizin için en önemli şey nedir?” Kendimiz için koyduğumuz hedefler aslında, değerlerimizin somut bir ifadesidir. Örneğin, etkili bir takım yaratma hedefine sahip bir insan büyük olasılıkla başkalarıyla birlikte çalışmaya değer vermektedir. Söz konusu kişi değer verdiği bir alanda daha başarılı olacaktır. Çünkü isteyerek bazı faaliyetleri gerçekleştirmektedir. (<http://www.egitimbirsene.org.tr/dokuman/bildiriler.pdf>)

Bireyler hayatlarında farklı şeylere farklı derecelerde değer verirler ve bir anlamda değer ayrımları yaparlar. NLP genellikle dürüstlük, adalet gibi değerlerden ‘isimlendirmeler’ (isimler ya da sözcükler) olarak bahseder. NLP’ ye göre, insan zihninin ve bedeninin koordineli çalışması nedeniyle, değerlere bağlı olarak oluşturulan hedeflerdeki güdülenme oranı daha yüksek olacaktır ve başarı daha çabuk elde edilecektir.

Bir kişinin değerleri aynı zamanda bu kişinin belirli bir durumu nasıl algıladığını da şekillendirir. Bu, kişinin duruma yaklaşırken hangi zihinsel stratejileri seçtiğini ve son olarak bu durumda kişinin eylemlerini belirler. NLP’ nin bakış açısından ele alındığında hedefler, bir kişinin zaman çizgisinde geleceğe yerleştirilmiş değerler olarak düşünülebilir.

NLP’ ye göre, değerlerine yönelik yaşamlarını yönlendiren ve hedefleri arasında bu değerlerini öncelikli sıraya sokan insanlar hayattan istedikleri şeye yarı yarıya ulaşmış sayılırlar. Hedefler sıralanırsa, en baştaki hedef bireyin değerlerini gösterir. Örneğin, araba

kullanmayı öğrenmek bireyin ilk sıradaki hedefi ise bu o kişinin araba kullanmayı öğrenmeye değer verdiğinin göstergesidir.

Edison, sayısız başarısız deneme yapmasına rağmen ampulü icat etmekten vazgeçmemiştir. Edison' un ısrarlı bir şekilde çalışmalarına devam etmesinin nedeni, amacı için iyi bir şekilde güdülenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu güdülenmeyi sağlayan şey ise, kendi içerisinde oluşturduğu değerdir.

İyi bir şekilde güdülendikten sonra, başarısızlık diye bir şeyin olmadığını da benimseyen Edison, bu sayede insanlık tarihine geçmiştir. Bu örnekte, NLP' nin özellikle üzerinde durduğu başarısızlık yoktur ilkesi ve değerlere verilen önemin doğruluğu ispatlanmaktadır.

Değerlerin güdüleme güçleri, söz konusu değerlerin kişi için ne kadar önemli olduğu ile ilgilidir. Her kişinin kriterlerinin bir önem sırası vardır. Daha az önemli değerlerin daha önemli olanlarla aynı hizaya getirilmeye ve ne seviyede olursa olsun birbirleriyle uzlaştırılmaya ihtiyaçları vardır. Bunlar kişilerin hayatlarına anlamlı ve mantıklı olmalarını sağlayan bir sistem sunarlar. Bu şekilde bir değerler hiyerarşisi olmadan kişi kararlar alamaz ya da herhangi bir amaç için yaşayamaz (Alder, 2005: 106-107).

Bireylerin değerleri aynı zamanda bu kişilerin hayata nasıl baktıklarını, hayatı nasıl algıladıklarını da etkiler. Araba örneğinde, araba kullanmanın önemli olduğunu düşünen bir insan aynı zamanda 'mutlaka araba kullanmayı öğrenmeliyim' de diyorsa bu onun değerinin artık hedefi olduğunun göstergesidir. Kişi araba kullanmanın önemli olduğunu belirtiyorsa değeri, kullanmayı öğrenmeliyim diyorsa bu da onun bir şeye verdiği değer hedefine dönüşmesi demektir. Değerler insanları hedeflerine doğru iterler ve güdülerler.

Değerlerinizi belirledikten sonra onların kaynaklarını da belirleyerek daha ileri bir anlayış seviyesine ulaşabilirsiniz. Sahip olduğunuz değerleri arkadaşlarınızdan, ailenizden, dininizden, okulunuzdan, coğrafi veya ekonomik pozisyonunuzdan, popüler kültürden, saygı duyduğunuz bir kişi ya da kılavuzdan alabilirsiniz. Değerlerin kaynaklarını belirlemek onların tesadüfi kaynaklarını ve bazen şu andaki hedefinizle bağlantısızlığını

ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Aksini söylersek, değerin dayandığı soy şu andaki durumumuzla bağlantısını doğrulayabilir (Alder ve Heather, 2001: 74-75).

Önemli bir karar vermede ne zaman zorluk çekerseniz bilin ki, değerleriniz konusunda kafanız karışık olduğu içindir. Uzun vadede kendinizi mutlu ve doyumlu hissetmenin tek yolu, gerçek değerlerimize göre yaşamaktır. Bunu yapmazsak çok yoğun acılar çekeceğimiz kesindir (Robbins, 1995: 439).

2.6. İnançlar

Yukarıda belirtildiği üzere NLP soyut terimler üzerinde özellikle durmaktadır. Değerler teriminde olduğu gibi, inançlarda kişilerin faaliyetleri ve başarılarında etkilidir. NLP’ de inançlar, değişimin ve öğrenmenin en temel adımı olarak kabul edilirler. İnançlar derin yapının ana bileşenlerinden biridir. Düşüncelerimizin ve eylemlerimizin yüzey yapılarını şekillendirirler. İnançlar aynı zamanda, olaylara nasıl anlam verildiğini belirler. Güdülenmenin ve kültürün temelinde yatan da inançlardır. İnançlar temel olarak kendimiz, başkaları ve çevremiz hakkındaki yargı ve değerlendirmelerdir. Bu yargı ve değerlendirmeler kişilerin hareketlerinde belirleyicidir.

NLP terminolojisinde inançlarımız, aslında kendimiz, diğer insanlar ve yaşadığımız dünya hakkındaki yargı ve değerlendirmelerimizdir (Dilts, 2009: s.119). NLP’ de inançlar davranışlarımızı ve düşünce kalıplarımızı oluştururlar (Shapiro, 2004: s.27)

İnançlar, belirli şeylerin gerçek oldukları hakkındaki kanılar ve kabullerdir. İnançlar aynı zamanda dünyanın haliyle ilgili genellemelerdir. Mükemmeli yaratmayla ilgili NLP süreci olan modellemenin en önemli unsurlarından biri de inançlardır. İnançlar, belirli şeylerin bize kişisel güç vermesi ya da gücümüzü azaltmasıyla ilgili ön varsayımlardır. Bu düzeyde ele aldığımıza inançlar, bizim bu dünyada bir şeyler yapabilme becerimizi harekete geçiren ya da durduran elektrik düğmelerine benzerler. Çünkü eğer, bir şeyi yapabileceğinize inanmıyorsanız, muhtemelen onu yapma şansını yakalayamayacaksınız demektir. Bir insanın inançları üzerinde çalışma sürecindeyken, onun inançlarının neleri yapmasına yol açtığını ortaya çıkarmanız çok önemlidir. Aynı zamanda inanmakta başarısız

olduğu noktaların yapmak isteyip de yapamadığı şeyler üzerindeki rolünü keşfetmeniz de önemlidir(Erengil, 2009: s.27).

İnançlar davranışlarımızı güdüler. Kendimize ve başkalarına dair pek çok inancımız vardır ve bunlar doğru olsun olmasın bizim davranışlarımızı denetlerler.

İnsanlar size bir şeye inandıklarını söylediklerinde ya önem verdikleri bir değerden ya da bilgi yokluğunda yapabilecekleri en iyi tahminlerden bahsediyorlardır. İnançlar,

“Neden?” sorusuna cevap verirler.

İnançları oluşturan genellemeler iki yolla meşrulaştırılabilirler. İlki neden ve sonucu birbirine bağlamak, ikincisi de anlam yaratmaktır(O’Connor ve McDermott, 2003: s.33.).

“Kendime güvenim azdır, çünkü ailem ben küçükken çok sık tasındı.”

“Aslan burcu olduğum için yaratıcıyım.”

Bu örnekler, şimdiki zamandaki bir deneyimi geçmişteki bir nedenle bağlantılandırmaktadırlar. Bu tür neden-sonuç bağlantıları kanıtlanamaz ama bir neden verirler ve deneyimlerimizden bir anlam çıkarmak açısından önem taşımaktadırlar. Bir inanca sahip olmak hiçbir inanca sahip olmamaktan iyidir. İnançlar, gelecekte yolumuzu bulmaya ve bugünü korumaya yardım ederler. İkinci olarak inançlar; deneyimlerin birbirleriyle bağlantısını kurarak onlara anlam kazandırır. Örneğin;

“Eğer hastaysan, bu kendine iyi bakmadığın anlamına gelir.”

“Eğer sigarayı bırakamıyorsan, bu iraden zayıf anlamına gelir.”

Bu bağlantılar da tartışılabilir ancak kanıtlanabilir nitelikte değildir. Onlar, ifade eden kişinin hayat haritasından gelmişlerdir.

Genellikle kısıtlı inançlarımızın arkasında tıpkı davranışlarda olduğu gibi olumlu bir niyet yatmaktadır. Daha derinlerdeki bu niyetin kabul edilip zihinsel haritalarımızın güncellenmesi ve sonrasında yine bu niyetlerin etkin bir şekilde karşılanması sonucunda inanç fazla çabaya gerek kalmaksızın değiştirilebilecektir. Aslında kısıtlayıcı inançların

çoğu “Nasıl?” sorusunun cevaplanamaması sonucunda ortaya çıkar. Eğer herhangi bir kişi, davranışını nasıl değiştireceğini bilmiyorsa, bu kişi için “bu davranış değiştirilemez” inancını geliştirmek oldukça kolay olacaktır. Bu nedenle kısıtlayıcı inançlar, inancın temelini teşkil eden olumlu niyet ve ön varsayımlar açığa çıkartılarak ve “nasıl?” sorusuna yeni seçenekler geliştirilerek değiştirilip güncellenebilir (Dilts, 2009: s.126-127).

NLP, varsayımlarımız ve inançlarımız hakkında bizi uyarır. Anlama yetimizi uyarmak, tuzağına düşmüş olabileceğimiz, yaşamımızı zayıflatan translardan çıkmamızı sağlayan araç ve fırsatlar vermek yoluyla bize yardım eder. NLP, dikkatimizi yorumlarımız yerine, gerçekte gördüğümüz, işittiğimiz ve hissettiğimiz şeylere yönlendirerek bizi şimdiki ana getirir (O’Connor ve McDermott, 2003: s.161).

2.7. Değerler ve İnançlar

NLP’ de inançlar ve değerler yadsınamaz gerçeklerdir. İnançlar ve değerler üzerine kurulu bir dünyada bunlardan ayrı olarak yaşayan bir birey düşünülemez. Öyle ki inançlar ve yaşamlar değişimin ve öğrenimin temelini oluştururlar. Düşünce ve eylemlerimize inançlarımız ve değerlerimiz çerçevesinde yön verir ve hayatımızı buna göre şekillendiririz.

Çoğu zaman insanlara hayatta sizin için vazgeçilmez şeyler nedir? diye sorulduğunda üsten ilk sıralarda çoğu zaman değerlerim ve inançlarım cevaplarını görmek mümkündür. Peki cidden değerler ve inançlar insan hayatında bu kadar önemli midirler veya bu kadar önemli bir yer tutmakta mıdır?

Bireyler yaşamı boyunca hayatlarında farklı şeylere farklı derecelerde değer verirler veya inanırlar bir anlamda da değerler ve inançlar ayrımları yaparlar. Aile, mutluluk, dürüstlük, sadakat, başarı, zevk, sorumluluk, kariyer, para, saygınlık, arzu, anlam, istek gibi.

İnançlarımız ve değerlerimiz yaşamın bize getirdiği tecrübe ve deneyimler sonucu ortaya çıkar. İnançlar ve değerler aynı zamanda olaylara nasıl anlam verildiğini belirler. Güdülenmenin ve kültürün temelinde yatan da inançlar ve değerlerdir. İnançlarımız ve değerlerimiz temel olarak kendimiz, başkaları ve çevremiz hakkındaki yargı ve değerlendirmelerden ibarettir.

Değerler ve inançlar seviyesinden dünyamızı yönetmeye başladığımızda ise sadece kendimizi iyi hissettiren, yapabildiğimiz davranışları yapmaya devam ederken, eğer geçmişte yapamadığımız davranışlar veya yapmaya çalışırken kendimizi kötü hissederek vazgeçtiğimiz davranışlar varsa, bu ve benzer davranışları yeniden yapmaya hiç çalışmadan, buna bağlı olarak da yeni hiçbir şey yapamadan ve öğrenmeden bu hayatı yaşamak zorunda kalacağız (Eren, 2001: 240).

İnançlar ve değerler birkaç sebepten dolayı NLP’ de önemli sayılır;(<http://www.ikyworld.com/kitaplik/NlpileKocluk.txt>).

➤ Algısal süzgeçtirler. Meta Programlar gibi, dış dünyayı yaşama şeklimizi büyük ölçüde belirlerler. Aslında inançlarımız ve değerlerimiz, her ikisi de gerçekte ilgili içsel temsilimizi yaratacak ve onu teyit edecek şekilde hareket eder.

➤ Çarpıtmadırlar. Her inanç ve değer esas itibariyle dünya ile ilgili olarak yaptığımız bir genellemedir ve genellemeler de esas itibariyle çarpıtmalardır. Bir insanın bir problemi olduğunda, bunun kökeninde çoğu kez çarpıtılmış bir inanç ya da değer vardır. Neyin varsayıldığının ya da peşinen kabul edildiğinin farkına varmak, doğruluklarını ve faydalı oluşlarını tartışmaya kapı açar.

➤ Motivasyon açısından önemleri vardır. Genelde inançlar, özelde ise değerler motivasyonla ilgilidir. Sadece durağan haritalar değildirler. Onları rotayı seçmek, seyahatleri planlamak için kullanırız. Genel olarak değer verdiklerimize doğru yöneldiğimiz ve değer vermediklerimizden uzaklaştığımızdan bizim için önemli olan şeylere enerji harcarız. Eğer aileye değer veriyorsak, ona öncelik veririz ve zamanı ve faaliyetleri ona göre programlarız. Başarıya ya da paraya önem veriyorsak, büroda uzun saatler çalışmaya hazır olabiliriz.

➤ Değişim için azami manivela gücü sağlarlar. Alttan itibaren seviyeler, çevre, davranış, yetenekler, değer ve inançlar, kimlik ve maneviyattır. Daha üst seviyelerde çalışmak kendiliğinden alttaki seviyeleri etkiler ve uygulama açısından bakarsak, değerler ve inançlar gibi yüksek seviyelerde çalışarak değişimi daha güçlü bir şekilde

gerçekleştirebilirsiniz. Eğer sadece çevreyi, davranışı ya da yetenekleri değiştirerseniz, dönüşüm kısa ömürlü olabilir (Bavister ve Vickers, 2008: 86).

Bilinçaltınıza yalnızca siz emir verebilirsiniz. Başka birinin sizinle ilgili düşüncelerinin kararlarınızı etkilediğini düşünebilirsiniz; ancak bu etki yalnızca siz kabul ettiğiniz için oluşmaktadır. İnancınızı değiştirin ki hayatınız değişsin. Bu hayatta öğreneceğiniz en önemli şey budur: Düşüncelerinizi yalnızca siz seçiyorsunuz ve bu düşünceler hayatınızı biçimlendiriyor (Addington, 1996: 27).

Prensiplerinizin, ön yargılarınızın ve kötü tecrübelerden kaynaklanan inançlarınızın olmadığını düşünün ve biraz zorlansanız da bu şekilde yaşamaya başlayın. Hayatınızda bir çok şey değişecektir (Eren, 2001: 241).

2.8. NLP’ nin Temel Kavramları

NLP’ nin temel kavramları; Temsil Sistemleri, Alt Biçemler, Çıpalama, Meta Programlar, Uyum ve Modellemedir (Ünal, 2008: 133-141)

2.8.1. Temsil Sistemleri

Dünyayı ve çevremizi beş duyu organı ile algılarız. Bunlar görme, duyma, tat alma, koku alma ve dokunma duyularıdır. Bu duyular, NLP’ de temsil sistemleri olarak adlandırılmaktadır. Temsil sistemleri dünyayı ve çevremizi algılamamıza yarayan sistemlere verilen isimdir. NLP bu duyularımızı nasıl kullandığımıza dayalı bir sistemler bütünlüğüdür.

Dış dünyayı görme, duyma, tat ve koku alma duyularınızla algılar, bilgi dağıtıcınızı bu duyu sistemlerinin etkileşimleriyle oluşturursunuz (Knight, 2003: 10-11).

Normal sinir sistemine sahip olan her birey, bu duyuları kullanarak herkes gibi görür, işitir, duygulanır, tat alır ve koku duyar. Her insan farklı duyularını farklı etkinlikte kullanır. Bunun içinde olaylara karşı farklı insanların, farklı yanıtları olacaktır. Bu yanıtlar doğru ya da yanlış değildirler; yalnızca oldukları gibidirler ve sahibine aittirler.

Duyu organlarımız, uyarılar vasıtasıyla kendilerine gelen uyarıcıları sinir sistemi yardımı ile anlamlı hale getirerek dünyayı algılamamıza yardım ederler. Algıladığımız olaylara mesaj beynimize ulaştıktan sonra tepki veririz. Sesleri duyar ve onlara anlam veririz. Kendimize ya da başkalarına sesler yoluyla duygularımızı ifade ederiz.

NLP modelinde görüleceği gibi, aynı zamanda kendi içimizde de işittiğimizi ve hissettiğimizi görürüz. Bu yüzden dış uyarıcılar sonucu sahip olduğunuz belirli deneyimleri, yeni deneyimler oluşturmak için ustaca kullanabilirsiniz. Bu deneyimleri ustaca kullanma yeteneği kişisel değişime kolayca yön verecektir (Robbins, 1993: 88).

NLP dış dünyayı algılayışımızda kullandığımız beş duyuyu temsil sistemleri olarak ya da diğer bir deyişle ‘VAKOG’ olarak ele alır. Bunlar:

- V: Görsel (visual),
- A: İşitsel (auditory),
- K: Devimsel (kinesthetic),
- O: Kokusal (olfactory),
- G: Tatsal (gustatory),

Tablo-1 Temsil Sistemleri

Görme	Görsel (Visual)	
İşitme	İşitsel (Auditory)	
Konuşma	İşitsel Dijital (Auditory digital)	
Hissetme	Dokunsal (Kinesthetic)	
Koklama	Kokusal (Olfactory)	
Tat	Tatsal (Gustatory)	

(Churches ve Terry, 2009:29).

NLP' ye göre sevinç, zevk, düşünce; hayatı yaşanılır kılan her şey, bu beş duyumuzla gerçekleşir. Dünyayı her insan beş duyusuyla algılar; fakat söz konusu öğrenme, düşünme ve karar verme olduğunda temsil sistemlerini farklı şekilde ve derecelerde kullanır (Saygın, 2006: 60-62).

Oğuz Saygın (2006:61) NLP sistemleri ve kişileri şu şekilde ele almıştır:

- GÖRSELLER
- İŞİTSELLER
- DEVİNİMSELLER (Dokunsallar)

NLP' ye göre her insanın duyularla ilgili bir tipolojisi vardır.

2.8.1.1. GÖRSELLER (Görsel Tipler)

- Anlatılanları zihinlerinde canlandırarak düşünürler.
- Zihinlerindeki görüntülere yetişmek için hızlı konuşurlar.
- Konuşmaları görüntülerle ilgili deyimleri ve ifadeleri içerir.

- Öğrenme stilleri görseldir.
- Bir şeye karar verirken görüntülere bakarlar.
- Hızlı ve göğüs üstünden nefes alırlar.
- Çok hayal kuran, kafalarındaki görüntülere doğru koşmaya çalışan kişilerdir (Saygın, 2006).

Görsel Tipler: Görsel yaklaşımı tercih eden insanlar çoğunlukla başları ve vücutları dimdik ve gözleri yukarılara bakar şekilde ayakta dururlar veya otururlar. Derin derin nefes alma eğiliminde değillerdir. Genelde, normalden yüksek bir ses tonuyla hızlı hızlı konuşurlar ve konuşma esnasında düşünceleri de çok hızlıdır. Onların bir özelliği olarak sandalyelerinde öne doğru oturacaklardır ve düzenli, titiz ve itinalı görüneceklerdir. Görsel insanlar bir şeyleri resimleri görerek hafızalarında tutarlar ve onlar için sesler kolay kolay ne dikkat çeker ne de ilgi uyandırır. Sözlü yönlendirmeleri hatırlamak konusunda çoğu zaman sıkıntıları vardır çünkü zihinleri başı boş dolaşma eğilimindedir. Görsel kelimeleri veya yüklemeleri (resmettim gibi) kullanma eğilimindedirler. Görsel insanlar görüntüyle; bir şeylerin nasıl görüldüğü ile ilgileneceklerdir (Alder ve Heather, 2001: 117).

Kullandıkları kelimeler ve mecazlar görsel ağırlıklıdır. Onları bir konuda ikna etmek için görsel imajlar kullanmalısınız. Görsel bir insana bir tek çiçek çok şey ifade eder. Bir kişi konuşması sırasında, daha çok gördüğünüz gibi, göz göre göre, nereden bakarsan bak, konuyu aydınlatmak, gözün aydın, gözüne kestirmek, gözden geçirmek, ileri görüşlü gibi görsel mecazlardan yararlanıyorsa, bu kişi konuşmasında görsel sistemi kullanan biridir (Saygın, 2005: 59).

2.8.1.2. İŞİTSELLER (İşitsel Tipler)

- Sözcüklere önem veren ve kullanılan sözcüklere odaklanan kişilerdir.
- Seslerle düşünür, seslerle hayal kurarlar.
- Konuşmaları işitme ile ilgili deyimleri ve ifadeleri içerir.

- Konuşmaktan zevk alırlar ve sözlerinin kesilmesinden hiç hoşlanmazlar.
- Orta hızla nefes alırlar.
- Olaylara eleştirel bakarlar.
- Riskleri görürler (Saygın, 2006).

İşitsel Tipler: İşitsel yaklaşımı tercih eden insanlar düşündükleri zaman gözlerini yanlarına doğru kaydırırlar. Göğüslerinin ortasından nefes alıp verirler. Gürültü kolaylıkla dikkatlerini dağıtabilir. Kendi kendilerine sessizce konuşurlar ve bunu yaparken bazen dudakları hareket eder. Görsel insanlar kadar yüksek perdeden olmamakla birlikte konuşurken yankılanan bir ses tonları vardır. Sesleri ritmik ve hatta musikalidir. Söylenen şeyleri kolaylıkla size tekrar edebilirler ve dinleyerek öğrenirler. Genellikle müzikten ve telefonda konuşmaktan hoşlanırlar. Adım adım ve belli bir sıraya göre ezberlerler. İşitsel bir kişi, konuşma esnasındaki geri bildirimlerden, belli bir ses tonundan veya kararlılığı bildiren sözlerden oluşmuş cevaplardan hoşlanır. “Kulağa hoş geliyor” gibi işitsel yüklemeleri kullanma eğilimindedirler. Genellikle bir şeylerin nasıl ses çıkardıklarıyla ilgilenirler. İyi dinleyiciler olarak, konuşma sesinden hoşlanırlar (Alder ve Heather, 2001: 17).

Seslerle düşünürler. Bir durum hakkında akıllarında baskın olarak kalan ve hatırladıkları, sesleridir. Duyarak daha iyi öğrenebilirler, nefes alışları, konuşmaları ve hareketleri orta hızdadır. Düşünürken çoğunlukla gözleri kulak hizasındadır (Yurdakul, 2003: 112).

Eğer “işitsellere bir şey satmak istiyorsanız, onları kelimelerle ikna etmelisiniz. Ayrıca bu insanlara sevginizi, görsel şeylerle değil, kullandığınız kelimelerle belli etmelisiniz” (Saygın, 2004: 61). Konuşmalarınızda daha çok işitsel öğeler geçen cümleler kurmalısınız.

İletişim, çok kanallı bir süreçtir; her bir duyu organı, bir iletişim kanalı işlevini görür. Gelin, bu iletişim kanallarına şöyle bir göz atalım (Cüceloğlu, 2002: 55).

Gözden gelen mesajlar ilk izlenimin yüzde elli beşini, kulaktan gelen mesajlar yüzde otuz sekizini oluşturmaktadır. Kişinin “ne söylediğini” belirten içerik ise, ilk izlenimin ancak yüzde yedisini oluşturmaktadır.

Görsel Kanal: % 55

İşitsel Kanal: % 38

Söz / İçerik: % 07

Oğuz Saygın’ da hemen hemen Cüceloğlu’ nun rakamlarına yakın rakamlar vermiştir. O ise; “kelimelerinin değerinin %10, söyleyiş tarzının %30, beden dilimizin ise %60 önemli” olduğunu söylemektedir (Saygın, Negatif Limanlardan Pozitif Sulara, 2009: 48).

Bu sonuçlardan anlaşılan o ki, ilk karşılaştığımız zaman nasıl görüldüğümüz, nasıl bir yüz ifadesine sahip olduğumuz ve nasıl konuştuğumuz, ne konuştuğumuzdan daha önemli olmaktadır (Cüceloğlu, 2002: 64-65).

Ataner ise bu konuya şu şekilde yaklaşmaktadır. Kişilerarası iletişimde dil ve dil ötesi olmak üzere iki alt sınıf vardır. Dille iletişimde kişiler, ürettikleri bilgileri birbirlerine ileterek anlamlandırır.

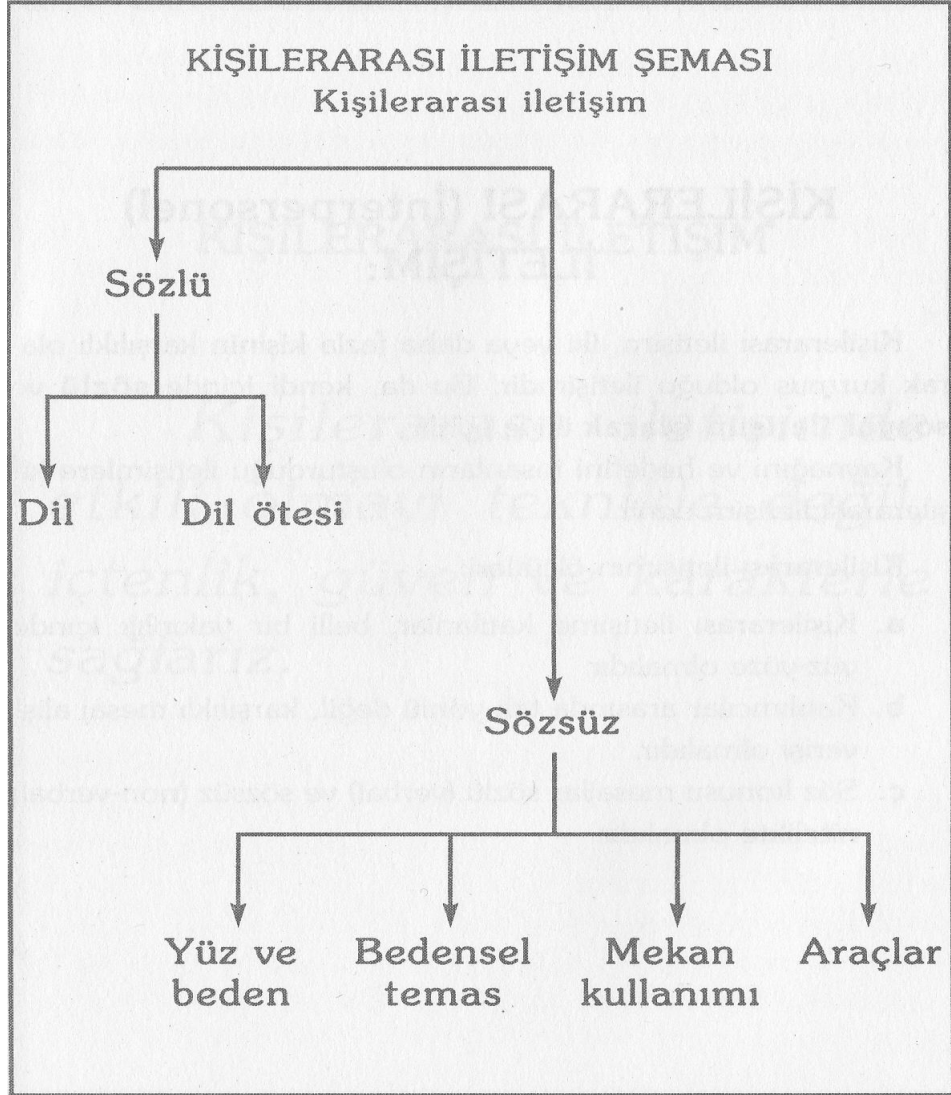
Dil ötesi iletişim ise, sesin niteliği ile ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi sözcüklerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler dil ötesi iletişim sayılır.

Dille iletişimde kişilerin “ne” söyledikleri, dil ötesi iletişimde ise “nasıl” söyledikleri önemlidir.

Yapılan araştırmalarda, insanların günlük yaşamda birbirlerine ne söylediklerinden çok, nasıl söyledikleri önem kazanmıştır.

Örneğin bize yapılan bir yemek davetinin yürekten mi, yoksa yarım ağızdan mı yapıldığını anlamaya çalışırken, başvurduğumuz önemli ölçütlerden birisi, dil ötesi öğelerdir (Yıldırım, 2009: 38-39).

Tablo- 2 Kişilerarası İletişim Şeması

(Yıldırım, 2009: 38-39).

2.8.1.3. DEVİNİMSELLER (Devinimsel- Dokunsal Tipler)

- Olaylara duygusal açıdan bakan kişilerdir.
- Hissederek konuştuklarından dolayı ağır ve durağan bir tempoda konuşurlar.

- Konuşma araları uzundur. Görsellerle konuşurken kendilerini ayrı dünyadan gelmiş gibi hissederek.
- Derin diyafram nefesi alırlar.
- Gerçekçi kişilerdir.
- Dokunarak ya da hissederek algırlar.
- Konuşmaları devimsel ve duygusal deyimleri ve ifadeleri içerir.

Dokunsal Tipler: Diğer adıyla Kinestetik tiplerdir. Kinaestetik yaklaşımı tercih eden insanlar ciğerlerinin en dibinden nefes alıp verirler ve onlar nefes alıp verirken midelerinin inip kalktığını görürsünüz. Düşünürken aşağıya ve sağa bakma eğilimindedirler. Çoğunlukla oldukça derinden gelen bir sesleri vardır. Sözlerini tartarak ve sözleri arasında sessiz boşluklar bırakarak yavaş yavaş konuşurlar. Onlar görsel bir insana göre daha yavaş düşünüyor ve konuşuyor görünürler. Fiziksel ödüllere ve dokunmaya cevap verirler. Aynı zamanda kinaestetik insanlar konuşma esnasında görsel bir kişiye göre konuştukları insana daha yakın durma eğilimindedirler. Yaparak veya bir şeye doğru yürüyerek ezberlerler. Kinaestetik his yüklemeleri kullanma eğilimindedirler. Bir şeylerin nasıl hissedildiği konusuyla ilgilidirler (Alder ve Heather, 2001: 118).

Bir şeye dokunmadan onun hakkında karar vermek istemezler. “Sırtımda çok ağır bir yük var, bunun önemini hissediyorum, gururuna dokunmak, iliklerine kadar titremek, soğuk insan, sıcak ilişki” gibi mecazları daha çok kullanan bir kişinin dokunsal olduğunu anlayabilirsiniz (Saygın, 2004: 62).

Duyularla ilgili kişilik tiplerini belirlememizde göz hareketleri bize yardımcı olacaktır. Göz hareketleri, kişilerin düşünme süreçleri hakkında çok fazla ipucu içerir. Çünkü insanlar gözlerini, kullandıkları temsil sistemine göre hareket ettirir.

Oldukça güvenilir olmasına rağmen vücut dili ve sözlü ifadeler, NLP’ de göz hareketleri kadar cazip değildir. Eğer bir insana bir soru sorulduğu zaman veya bir deneyimini hatırlamasını önerildiğinde, gözlerinin bakış yönlerine dikkat edilirse,

düşünceleriyle bağlantılı olarak bakış yönlerinin farklılaştığını göreceksiniz (Alder ve Heather, 2001: 120).

Görsel düşünen kişiler, genellikle yukarı, işitsel düşünenler karşıya, devimsel düşünen kişiler ise aşağı bakar.

2.8.2. Alt Biçemler

Beş temsil sistemi-görme, hissetme, işitme, tat ve koku alma-iç deneyimimizin yapı taşlarıdır ve bunlar kimi zaman duyuşal sistemler olarak adlandırılırlar. Duyularımızla dış dünyamızda yapabileceğimiz her ayrımı, iç dünyamızda da yapabiliriz. Örneğin; renkleri görerek hem zihinsel dünyamızda hem de dış dünyamızda uzaklığı sezeriz. NLP’ de bu farklılara alt sistemler denir. Alt sistemler, duyularımızın daha küçük yapı taşlarıdır; bütünsel resimler, sesler ve duyguların yaratılma tarzıdır. Bunlar her deneyimi ayrı kılan özelliklerdir (O’ Connor ve Mc Dermott, 2003: 97).

Daha önceki bölümlerde bireylerin değerleri ne kadar güçlüyse o kadar fazla güdümlendiklerinden bahsedilmişti. Aynı durum duygular için de geçerlidir. Duyguların birer yoğunluk seviyeleri bulunmaktadır. Resimlerin, seslerin ve duyguların çok farklı özellikleri vardır. İnsanlar bunları hem iç dünyalarında hem de dış dünyalarında hissederler. Örneğin; insanların kafalarında resmettikleri şeylerin parlaklığı, rengi, derinliği, netliği vardır ve bunlar hareketlidirler. İç ses ve konuşmaların farklı hızı, tonu ve yönü vardır. İç duyguların belirli bir sıcaklığı, basıncı ve ağırlığı vardır. Bu farklılıklara NLP’ de alt biçemler denir. Alt biçemler duyguların en küçük yapı taşlarıdır. İnsanlar kendilerine ait bir dünya yaratırlar ve duygularından bir gerçeklik haritası çıkarırlar. Daha sonra gerçeğin kendisi yerine yarattıkları bu gerçeklik haritasına inanırlar. İnançların, umutların, korkuların; sevilen ve seilmeyen şeylerin, zamanın nasıl yaşandığının alt biçemsel bir yapısı vardır. Bunların hiçbirisi sabit değildir ve istenirse değiştirilebilirler. Bunların parlaklığı artırılabilir, renklendirilebilir ve bunlara hareket katılabilir. Resim ve seslerin yerleri değiştirilebilir. Bu değişiklikler yapıldığında tepkiler de değişmektedir (Tepiroğlu, 2007: 15).

Görsel, işitsel ve duysal düşünme biçimlerinin daha ince ayrımları vardır. Bu ayrımlardan alt sistemler olarak söz edilir. Bir tasarımın rengi ve berraklığı, bir sesin niteliği ve tonu, bir duygunun gücü ve odak noktası, düşünmedeki ince ayrımlara örnek olarak verilebilir. Duygu ve deneyimlerini denetleme becerisine sahip olan kişiler, alt sistemleri ayarlayabilir, onları istedikleri biçimlere dönüştürebilir. Düşünme biçimlerini denetleyerek zihinsel kıvraklık kazanır; bedensel egzersizin vücutlarında uyandırdığı etkileri zihinleri için oluşturabilirler (Knight, 2003: 15).

NLP’ de alt biçimler kullanılarak kötü deneyimlerden kurtulup, güzel olan deneyimler yada hatıralar canlı tutulabilir (Alder, 2005: 194).

O’ Connor ve McDermott’ a göre (2003) duygusal alt biçimleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

2.8.2.1. GÖRSEL ALT SİSTEMLER

- Katılımcı (kendi gözleriyle görülen) veya izleyici (kendine dışarıdan bakan)
- Renkli veya siyah beyaz
- Çerçevesiz veya sınırsız
- Derinlik (iki veya üç Boyutlu)
- Konum
- Resimden kendi uzaklığınız
- Parlaklık
- Kontrast
- Netlik (net ve puslu)
- Hareket (film şeridi gibi veya tek tek sahneler)
- Hız (alışılmıştan daha hızlı veya yavaş)

- Sayı
- Boyut

2.8.2.2. İŞİTSEL ALT SİSTEMLER

- Stereo ya da mono
- Sözcükler veya sesler
- Hacim (yüksek veya alçak)
- Ton (yumuşak veya sert)
- Sesin konumu
- Sesten veya kaynaktan uzaklık
- Süresi
- Sürekli veya kesintili
- Hız
- Netlik (Açık ya da boğuk)

2.8.2.3. DEVİNİMSEL - DOKUNSAK ALT SİSTEMLER

- Konum
- Şiddet
- Baskı (sert veya yumuşak)
- Uzanım (ne kadar büyük)
- Doku (pürüzlü veya pürüzsüz)
- Ağırlık

- Isı
- Süre (ne kadar sürüyor)
- Şekil (O' Connor ve McDermott, 2003: 98-99).

2.8.3. Çıpalama

NLP terminolojisinde çıpa, “belirli bir tepkiyi uyandıran herhangi bir uyarana” verilen addır (Shapiro, 2004: 117). Başka bir ifade ile;

Çıpalama: Bir ses, görüntü, dokunuş, koku ya da tat gibi kişilerde sürekli aynı davranışı oluşturan uyarıcılardır. Bu dış uyarıcılar, kişinin o anki zihinsel durumunu olumlu veya olumsuz yönde değiştirebilir. Değişen zihinsel duruma bağlı olarak kişinin davranışları da değişir. Ruh haliniz; duyumsal deneyimleriniz, düşünme işleminiz ve fizyolojiniz tarafından oluşturulur.

Çıpalalar günlük yaşamda çok yaygın olup sürekli olarak kişinin ruh halini etkileyebilmektedir. Özellikle reklamcılar çıpalaları; markalar, görüntüler ve semboller şeklinde kullanarak, insanları belli bir davranışa ve ruh haline yöneltmektedirler (Kılınç, 2005: 25).

Çıpalama etki-tepki arasındaki ilişki ile alakalıdır. NLP’ de çıpalama herhangi bir tepkinin -içsel ya da dışsal olabilir- tetikleyici ve bir veya birden çok herhangi bir uyarıcı ile eşleşmesi durumunda, ortaya çıkan reflekse benzer davranıştır.

Çıpalama Pavlov’ un köpekler üzerinde yaptığı şartlı refleks tekniğine benzemektedir. Pavlov, zil sesi ile köpeklere yiyecek verilmesi arasında bir bağlantı kurarak, yiyecek verilmediğinde bile köpeklerin zil sesini duyduklarında tükürük salgıladıklarını gördü. Davranış psikolojisinde bu şartlı tepkide uyarıcı daima çevresel bir işarettir ve daima belirli bir davranışsal eylemdir. Bu şartlı tepki bir seçim olarak değil de bir refleks olarak düşünülür (Tepiroğlu, 2007: 18).

Bir kişi kendisi için bu çağrışımları bilinçli olarak seçebilir. Çıpalama yalnız düşünce gerektirmeden ortaya çıkan basit bir refleks değil kişisel gelişim için de faydalı bir

araçtır. Çıpalama; yaratıcılık, öğrenme, konsantrasyon ve diğer önemli kaynaklarla bağlantılı, zihinsel işlemleri tekrar harekete geçirmeye ve ortaya koymaya yardımcı olmak için çok yararlı bir araç olabilir (Tepiroğlu, 2007: 18).

Çıpalamanın diğer adı da demirlemek, demir atmadır. Kendi değişim sürecinizi yönlendirirken ya da başkalarının değişim sürecini başlatırken, oluşan duygu ve düşünceleri canlı tutabilmek beceri gerektirir. Bu konuda başarılı olmak için demirlemek diye adlandırılan yöntemden yararlanılır. Demirlemek bir ses, görüntü, dokunuş, koku ya da tat gibi, sizde ya da başkasında her zaman aynı davranışı oluşturan bir uyarıcıdır. NLP, demirlemek yoluyla aşağıdaki konularda size yardımcı olabilir:

- Gerekli görülen duygu ve durumlara, istenilen zamanda ve istenilen yerde ulaşılmasını sağlar;
- İstenmeyen duygu ve düşüncelerin yerini istenen duygu ve düşüncelere bırakılabilmesine olanak tanır;
- Duyguların denetim altına alınmasını sağlar;
- Başkalarıyla etkileşim esnasında, onları istedik yönde etkilemek için bir yol gösterir.
- Kişisel gelişiminizin bir parçası olarak, istediğiniz bellek ve imgeleri oluşturmaınıza yardımcı olur (Knight, 2003: 180-181).

2.8.3.1. Çıpalama ve Öğrenme

NLP' nin çıpalama üzerinde özellikle durmasının nedeni, çıpalamanın öğrenim hayatındaki uygulanabilirliğidir. Çıpalamayı eğitim-öğretim hayatında kullanmak için öncelikle uygulayan kişinin bu alana yani eğitim -öğretim alanına yabancı olmaması ve yahut en azından bu alanla ilgili bilgi sahibi olması gereklidir. NLP' nin her alanda uygulanabilirliği söz konusu olunca her tekniğin her alanda aynı formatta tatbik edilmesi NLP' nin özgünlüğüne ve faydalanabilirliğine ters düşmektedir.

Öğrenmenin çeşitli tanımları yapılmıştır. En geniş anlamda öğrenme, yaşantılar ya da tekrar sonucunda davranışta oluşan kalıcı değişiklik olarak tanımlanabilir (Köknel, Özuğurlu ve Bahadır, 1989: 84).

En dar anlamda ise öğrenme, “sözcükleri değil, onların temsil ettiği gerçeği sembolik olarak zihninde kurmak” (Demiray, 2007: 83). Olarak tanımlanabilir.

2.8.3.1.1. Öğrenme Türleri

Dört tür öğrenme vardır: 1. Alışkanlık, 2. Klasik koşullanma, 3. Edimsel koşullaama 4. Karmaşık öğrenme.

➤ Alışkanlık: En basit öğrenme şeklidir. Alışlagelmiş ve ciddi sonuçları olmayan bir uyarı göz ardı etme anlamına gelir. Örneğin yeni bir saatin tik taklarına dikkat etmemeyi öğrenme gibi.

➤ Klasik koşullanma: Organizma bir olayı diğerinin izlediğini öğrenir. Örneğin bir bebek memeyi emdiği zaman bunu süt tadının izleyeceğini öğrenir.

➤ Edimsel koşullanma: Bir tepkiyi belirli bir sonucun izleyeceğini öğrenir. Örneğin bir çocuk kardeşini dövdüğü zaman babasından azar işiteceğini bilir.

➤ Karmaşık öğrenme: Bağlantılar kurmaya eklenen bir şeyi kapsar. Örneğin bir problemi çözerken strateji uygulamak ya da içinde yaşanan bölgenin zihinsel haritasını çıkarmaktır (Demiray, 2007: 45-46).

Çıpalamanın, öğrenim alanında kullanımlarını anlamaya başlamanın en birinci yolu öğretme ve öğrenme bağlamında çıpaların nasıl uygulanabileceğini düşünmektir.

“İyi bir başlangıç, işin yarısının yapılmış olması demektir.” Aristoteles (Ertan, 2010: 54).

Unutmamak gerekir ki bir işe başlamadan önce her zaman yapılan ön çalışma o işin tamamlanma sürecine büyük katkı sağlar. Çıpalama süreci öğrenmeyi kuvvetlendirmek ve paylaşmak için etkin bir araçtır. En sade haliyle çıpalamak, Pavlov örneğinde olduğu gibi

dıştan gelen bir işaret ya da uyarıcıyla içsel deneyim ya da durum arasında bir çağrışım oluşturmayı ve bu çağrışımdan sonuç almayı amaçlar.

Öğrenmenin çoğu şartlanmayla alakalıdır ve şartlanma da tepkilere bağlı olan bir çeşit uyarıcı ile ilgilidir. Unutulmamalıdır ki şartlanma olumlu ve olumsuz şartlanma olarak ikiye ayrılır. Öncelikle uygulayıcının bu olumlu veya olumsuz durumu tespit edip ona göre bir strateji izlemesi gerekmektedir.

Öğrenme sürecinde hedefte istenilen davranışları ortaya çıkarmanın yolu, organizmaya dışarıdan gerekli uyarıcıların verilmesine bağlıdır. Davranışçılar bunu kısaca etki-tepki ya da uyarıcı-davranış ile açıklar.

Davranışçıların yaptığı çalışmalara İvan Pavlov'un Klasik Koşullanması, E.L. Thorndike' nin Edimsel Şartlanması, Skinner' ın geliştirdiği Programlı Öğretim, Guthrie' nin Bitişiklik Kuramı örnek verilebilir. Dışarıdan gelen söz konusu uyarılar sayesinde, bireyde istendik yönde davranış değişiklikleri, diğer bir ifade ile öğrenmeler gerçekleştirmek amaçlanır.

Bu noktada çıpalama, bireye verilen uyarıcıdır. Davranışçı kurama göre, istendik davranışı oluşturması istenen bir faaliyet oluşturulursa (bir uyaran verilirse) ve sonrasında faaliyet gerçekleşirse, ikinci kez aynı uyarıcı sunulduğunda birey öğrenmesi gereken şeyi hatırlayacaktır ve ona uygun bir şekilde motive olacaktır. Klasik koşullama sürecinin temel noktası; önceden nötr olan bir uyarının belirli bir tepkiyi ortaya çıkarma kapasitesini kazanmasıdır (Köknel, Özügürlü ve Bahadır, 1989: 84).

Benzer şekilde eğitim ortamına çıpa sunulduğunda da bireyin öğrenme süreci kolaylaştırılacaktır.

Uyarıcıların rolü çıpalama tekniğinde temel taş olarak kabul edilir. Mesela öğretim esnasında kullanılan slâyetler, kavram haritaları ya da benzer materyaller iyi birer uyarıcı olursa, çıpalama tekniğinin işe yarama şansı artacaktır.

Çıpalamada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise bitişikliktir. Çıpalama esnasında, atılan çıpa ile değiştirilmesi istenen davranış arasında kısa bir süre olmalıdır ve

uyarıcılar arka arkaya verilmelidir. Bu durum sağlıklı olarak oluşturulduğunda birey çıpa atılınca ne yapması gerektiğini daha iyi anlayacaktır.

Çıpalamanın önemli bir getirisi de güdülemedir. Çoğu eğitimci öğrenme süreçlerinde öğrencilerin ve hatta kendisinin bile konuya isteğinin olmadığı, yetersiz güdülenme sebebiyle öğretilmesi gereken konunun çok sönük geçtiği ve yeteri kadar anlaşılmadığı düşüncesine varmışlardır. İşte bu süreçte çıpalamanın güdülenmeye etkisi öğrenci ve öğretmene büyük katkı sağlayacaktır.

Çıpalamanın amacı öğretmenin sadece bilgi vermesi değil, öğrencilere referans deneyimleri ile ilgili uyarıcıyı da sağlamasıdır. Bu nedenle sembolik olan uyarıcılar sıklıkla daha etkin çıpalardır.

Öğretmenin cevaplaması gereken sorular: “Bu fikri ne zaman sunmalıyım?” ve “Öğrencilerden buna tepki vermelerini ne kadar istiyorum?” şeklinde olmalıdır.

Örneğin; eğer öğretmen bir tartışma konusunu kolaylaştırmaya çalışıyorsa, özellikle bazı öğrenciler tarafından şiddetle hissedilen değer ve inançlarla alakalı bir sorun ortaya çıkabilir. O anda sunucu konumundaki kişi bilgiyi aktarırsa, ilgi ya da katılımın o anki derecesiyle bağlantılı durumda olur.

Çıpalama sadece kavramsal haritalar ya da örneklemleri sunmada kullanılan basit bir mekanik mesele değildir. Çıpalamada öğrencilerin alakaları da ayrı bir konudur. Bazen öğretmen sınıftaki tartışma konusunun devam etmesine müsaade eder, bu sadece öğrencilerin mantıklı bağlantıları yakalamalarından dolayı değil, grubun enerji seviyesinin yüksek olması ve öğretmenin o anı yakalamak istemesinden kaynaklanmaktadır. Diğer zamanlarda eğer grubun enerjisi düşükse, öğretmen o anda belirli bir konuya çıpa atmaya istemeyebilir.

İnsanlar sadece diğer kişilerde arzu ettikleri durumlara tekrar ulaşmak için değil aynı zamanda kendilerindeki arzu edilen durumlara da tekrar ulaşmak için çıpaları kullanabilirler.

“Örneğin; Bir öğretmen bir grubun lideri durumda olmak için kendi çıpasını kullanması mümkündür. Şahsi çıpa herhangi bir şeyin içsel bir hayali görüntüsü olabilir; bu düşünüldüğünde otomatik olarak o ana geçilir. Mesela bu hayal kendisine yakın olan bir kişi olabilir. Bir kişi kendi şahsi çıpasını örnek vasıtasıyla da yapabilir. Kendi çocuklarından bahsederek ya da birçok derin eşleşmeleri olan deneyimlerinden bahsederek” de yapabilir (Tepiroğlu, 2007: 21).

Bu tasvir öğrenmenin temelini de oluşturmaktadır. Bir olayı, bir nesneyi göstererek adlandırmak, tarif etmek en temel öğretme-öğrenme durumudur. Küçük çocukların eğitiminde anne babaların yaptığı öğretme yöntemi de bu şekildedir. Göstererek öğretme, davranışlarla öğretme zekânın gelişiminde önemli bir faktördür (Kaşıkçı, 2004: 27).

Öğrenme sürecini anlatan derslerin çoğu “nesnel” bir çizgide durmuştur. NLP’ nin yaptığı, insanların şeyleri öğrenme süreçlerindeki öznel deneyimleri ortaya çıkarmaktır. “Nesnel” çalışmalar genellikle problemlili insanları incelerlerken; NLP, çözüm getiren insanların öznel deneyimleri üzerinde durur. (Bandler ve Grinder, 2008: 154).

2.8.3.2. Çıpa Atmak

Çapalar doğal olarak meydana gelir. Gündelik hayatımızda gördüğümüz, işittiğimiz, hissettiğimiz, tattığımız ve dokunduğumuz şeyler hatıraları ve çoğu kez duyguları da uyandırır. Kimi çapalar nötrken -mavi bir araba görürsünüz ve bu size bir zamanlar sizin de öyle bir arabanız olduğunu hatırlatır birçoğu duygusal türden bir tepkiyi tetikler?

Bazen çapalar tek bir travmalı deneyimin sonucu olarak yerleşir. Ama daha sık olarak, zil ve Pavlov’ un köpekleri gibi, tekrarla oluşturulur ve zamanla güçlenirler (Bavister ve Vickers, 2008: 120).

Kişiler, çevresindekiler tarafından tasvip edilmeyen davranışlarda bulundukları zaman, bu yapmış olduğu davranışı yüzünden her seferinde uyarılırsalar, hızlı bir şekilde o davranışı yapmamayı öğrenir, o çağrışım ve olay ile çapa da o kişide kalıcı hale gelir.

Çapalar öğrenilmiş programlar olup, duruma bağımlıdır. İlk olarak uyarıcının herhangi bir etkisinin olması için, deneyde Pavlov’ un köpeklerinin aç olması gerekiyordu.

Çapalar hiç öğrenilmemiş hale de getirilebilir. Birçok çapanın kaynağı çocukluk dönemidir. Çoğu kez bu çapaları yaratan ilk deneyim o zamandan beri çoktan unutulmuştur ama duygusal tepki devam etmektedir.

Birçok insan farkında olmadan zaman zaman çevresinde iletişime geçtiği insanların çapalarını ateşler. Bireyin kendisinde, ya da başka birinin yaptığı veya söylediğinde, ya da başka birinden, sizin söylediğiniz ve yaptığınız bir davranışa karşı orantısız görünen bir tepki alırsanız, muhtemeldir ki heyecanın ardında çapa atılmış bir tepki vardır.

Günlük hayatta cümlelerimizde, kelimelerimizde birer çapadır. İşte bu sebeple reklamcılıkta çapalara dayanır. Burada amaç sizi belli ürünlere satın almaya yönlendiren bir çağrışım yaratmaktır. Örnek olarak bir saç jölesi, onu süren erkeklerin bir sürü güzel hayranıyla çevrili olacağına dayandırılarak pazarlanabilir.

Etkin bir çapa yaratmak için beş düzgün-oluşturulmuşluk şartını izlemek gerekir. Bunlar şöyledir:

- Benzersiz bir uyarıcı kullanın.
- Karşınızdaki insanda meydana gelen en ufak değişiklikleri görmeye çalışın ki uyarıcı en yoğun haliyle yerleşsin.
- Çapa saf olsun.
- Zamanlamasını hatasız yapın.
- Bağlamı dikkate alın (Bavister ve Vickers, 2008: 122).

Davranışçı kuram incelendiğinde, pekiştirmenin önemli olduğu ve pekiştireçlerin sıklıkla kullanılması gerektiği görülmektedir. Etkili öğretme ve öğrenme becerilerinden biri bilginin olumlu ve güçlü ruh haliyle eşleştiği anları yakalayarak bir konuyu zihne kazımasıdır. Pavlov bu eşleştirmeyi yapmanın iki farklı yolu olduğunu gördü. Birincisi uyarıcı ve tepki arasındaki ilişkinin sürekli devam ettiği tekrar yolu, diğeri ise yoğun bir ruh haliyle belirli bir uyarıcı arasında bağlantının kurulduğu yoldu. Duygusal uyarıcının çok yoğun olduğu durumlarda insanların bunu tekrar etmelerine dahi gerek yoktur. Eşleştirme

derhal gerçekleşecektir. Çıpa atılmasındaki iki önemli unsurdan ilkinde çıpanın sürekli pekiştirilmesi söz konusudur. Pavlov zili çaldığı halde yiyeceği vermediğinde zile olan tepkinin azalıp yok olduğunu gördü. Çıpanın etkisini uzun süre koruması için bir şekilde pekiştirilmesi gerekmektedir. Bu, kendi kendine öğrenme sürecinde önemli bir noktadır (Tepiroğlu, 2007: 21).

Genel olarak değerlendirildiğinde, çıpalama olayı bireyin zihinde gerçekleşen bir süreçtir ve çıpalamanın psikolojik olduğu söylenebilir. Bu aşamada birey kendi kendisini de motive edebilir. NLP' nin çıpalama konusunda sunduğu en büyük avantajın motivasyon olduğu da söylenebilir.

2.8.4. Meta Programlar

Meta programları nedir? Meta Programlar “bilgileri bilinçsiz olarak sınıflandırma şekilleridir. Oldukça etkilidirler çünkü dikkat ettiğiniz şeyleri, iç betimlemelerinizi nasıl şekillendirdiğinizi, hayatınızı nasıl düzenlediğinizi ve bundan elde ettiğiniz bilgileri etkilerler. Oldukça etkilidirler çünkü yaşantılarınızı, deneyimlerinizi düzenlediğiniz vasıtalarlardır. Meta programları filtreler gibidir. Sizin için önemli olmayan şeyleri dışarıda bırakmanızı ve onların ne olduğuna dikkat etmenizi mümkün kılarlar. Onlar olmasaydı fazla yüklenmeye maruz kalırdık ve bizim için neyin önemli neyin önemsiz olduğunu ayırmak konusunda aciz kalırdık (McDermont ve Jago, 2003: 74-75).

İletişim kurarken ya da herhangi bir konuyu öğrenirken bazı kişiler büyük resme odaklanırken bazıları ise detaylarla uğraşmayı tercih ederler. NLP bu farklılıkları “Meta Programlar” ile ele alır (Bavister ve Vickers, 2008: 51).

Leslie Cameron ve Bandler düşünmemizi organize etmemize ve dikkatimizi nereye toplayacağımıza karar vermemize yardım eden 60 kadar farklı Meta Program tespit etmiştir. Potansiyel olarak daha birçoğu var. Alt kiplikler bizim içsel temsillerimizin duysal ayrıntısı ile ilgili olmasına karşın, Meta Programlar rastladığımız meseleler karşısında takındığımız yaklaşımı belirler; içsel dünyamıza girmesine izin verdiğimiz şeylerin türlerini ve dışarı çıkmasına izin verdiklerimizi süzer (Bavister ve Vickers, 2008: 70).

NLP üzerinde çalışıldığında, meta programların bilgiyi analiz ettikleri görülmektedir. En basit ifadeyle meta programlar dışarıdan gelen uyarıcıların nasıl algılandıklarını oluştururlar. Bu aşamada önceki bölümlerde de incelendiği üzere iletişime geçilen bireyin, meta programlar ile neyi nasıl algıladığının bilinmesi gerekmektedir.

➤ McDermont ve Jago' ya göre(2003:76-80) genel olarak 7 tane meta program bulunmaktadır. Bu meta programlar şu şekilde sıralanabilir;

- Uzaklaşmak-Yakınlaşmak, (yaklaşma-kaçınma)
- Referans Çerçevesi, (İç –Dış)
- Sınıflandırma, (Benzerlerine Göre Sınıflandırma)
- Gereklilik- İhtimal,
- Odaklanmak, (Kendine Diğerlerine)
- Dar –Geniş, (Tercih Edilen Parça Büyüklüğü)
- Zamanda Yön Tayini, (Anı Yaşamak -Tam Zaman)

Burada bu tüm meta programların açıklanması yerine günlük hayatta kullanımı yaygın olanlar ile ilgili bilgiler verilecektir.

2.8.4.1. Uzaklaşmak-Yakınlaşmak

Bu ilkenin temeli, insanların istedikleri bir şeyi elde etmek için ona yaklaşmaları ya da, istemedikleri bir durumdan zarar görmemek için ondan uzaklaşmaları- kaçınmaları olarak açıklanabilir. Bu ilkeye göre, insan elde etmek istediği şey üzerine odaklanmalıdır.

İnsanda iki temel dürtü vardır. Bunlar haz ve acıdır. Sobaya elimizi değdirmekten kaçırız, çünkü bize acı verir. Masanın üzerinde duran çikolataya yöneliriz, çünkü bize haz verir (Gün, 2001: 100-101).

Ders çalışmayı sevmeyen öğrencilere, ilerde saygıdeğer bir insan, başarılı, bilgili bir birey olmanın yolunun ders çalışmaktan ve okumaktan geçtiğini söylediğimizde, onlar da

ders çalışmanın ve kitap okumanın sıkıcı ve yorucu bir şey olduğunu, bu yüzden ders çalışmaktan ve kitap okumaktan çeşitli bahanelerle kaçtıklarını söylerler. Ancak biz ders çalışmanın ve okumanın günlük yaşamda ve gelecek yaşantıda bizlere güdü ve azim veren, bilgiyi ve kendine olan güveni artıran bir çalışma olarak algıladığımızı söylediğimizde, öğrenciler bunun sıkıcı ve yorucu bir aktivite olmasına rağmen ilerde kendilerine sağlayacağı faydaları düşünerek bu olaya sıcak bakmaya başlayabilirler. İşte bu sebeple insanların yaşamlarında neyi haz, neyi acı olarak gördükleri çok önemlidir. Eğitimde ders işleme tarzlarının bu modele göre düzenlenmesinin, karşılıklı olarak eğitimde verimliliği artıracığı söylenebilir.

2.8.4.2. Referans Çerçevesi (İç –Dış)

Meta programlardan bir diğeri olan içsel-dışsal motivasyona göre, bir bireyin güdülenmesini sağlayan iki türlü motivasyon kaynağı vardır. Bunlar içsel motivasyon ve dışsal motivasyondur.

Bu görüşe göre, eğer kişi bir şeyi elde etmeyi kendisi istiyorsa bu içsel motivasyon, eğer aynı kişi birilerinin isteği için bir davranışı sergiliyorsa da dışsal bir motivasyondur.

Eğer sizin için neyin doğru olduğuna karar vermişseniz ve başkalarının size neyin doğru olduğunu söylemesinden hoşlanmıyorsanız, siz referansınızı içinizden alıyorsunuz. Referanslarını içlerinden alan insanlar herkesin konuştuğu şeyleri konuşmaya zorlanmazlarsa kolayca angaje olabilirler. Bu yalnızca onlar için daha az önemli değildir, ancak öncelikle kendi yargılarına güvendikleri zaman bir boğanın kırmızı görmesi gibi olabilirler. Örneğin, “Kendi kendime karar vermem gerekiyor.” gibi.

Eğer başkalarının neler söylediğini, nasıl düşündüğünü bilmekten hoşlanıyorsanız referans noktanız dışarıdadır. Baskın olarak bundan hoşlanan insanlar, büyük oranda başkalarının görüşlerini hesaba katarak bir konuda sonuca varabilirler. “İnsanlar şöyle diyor... Bunun böyle olduğunu gerçekler netleştirecektir.” Bu tarz ifadeler, referans alınan otorite kaynağının dışarıdan birisi ya da bir şey olduğu ortaya çıkarır. Kısacası, ikisi de ne iyidir ne de kötü. İkisi de tek başına bir ihtimal olabilir (McDermont ve Jago, 2003: 80).

Bir öğrencinin okuldaki derslerinde çok iyi başarı gösteriyor olması ve bunu başarmasındaki amacı öğretmeninden daha fazla takdir alması ise, bu noktada dışsal bir güdülenme durumu bulunmaktadır. Aynı öğrenci, başarılarından tatmin oluyorsa ve kendini mutlu etmek için bu çalışmalarını kendi isteği ile artırıyor ve de bundan mutluluk duyuyorsa, bu durumda da içsel bir güdülenme söz konusudur.

2.8.4.3. Sınıflandırma (Benzerlerine Göre- Farklılıklara Göre)

Önceki bölümlerde NLP ile davranışçı kuram arasındaki benzerliklere değinilmiştir. Bu meta program incelendiğinde, NLP ile bilişsel kuram arasındaki benzerlikler karşımıza çıkmaktadır. Bilişsel yaklaşıma göre insan beyninde şema olarak adlandırılan yapılar bulunmaktadır. Küçük bir çocuk evde top oynuyorsa ve yaşının küçük olması nedeniyle pazarda gördüğü portakala da top diyorsa, portakalı top şeması içerisine sokmuş demektir. Çocuğun portakalın farklı bir şey olduğunu öğrenmesi için aradaki farklılıkları görebilmesi gerekmektedir.

2.8.4.4. Gereklilik- İhtimal

Yapmak zorunda olduğunuz ya da yapılması neredeyse zorunlu olan şeyler tarafından yönlendiriliyorsanız, sizin için baskın olan şey gerekliliktir. Yapabileceğiniz, yeni ve bilinmeyen şeyler tarafından motive ediliyorsanız, “ihtimal” sizin için öncelikli tercihtir.

Gereklilik çoğu zaman fazlasıyla prosedüre benzeme özelliğini gösterecektir: “Bu, onun yapılma tarzı olmalıdır.” Yapmak zorunda oldukları şeylerden ya da yapması gereken işlerden bahseden birisini dinlediğiniz zaman, gereklilik dilini dinliyorsunuzdur. Ortada çok fazla seçenek yok gibi görülür: Bir prosedür vardır ve o takip edilmek zorundadır. Diğer yandan “ihtimal” birçok seçeneğin ve alternatifin var olduğunu gösterecektir. Seçenek çok önemlidir ve konuşulan dil; arzular, ümitler ve gerçekleşme ihtimali olan şeylerle ilgili olacaktır (McDermont ve Jago, 2003: 76-77).

İnsanların bir şeyi yapmalarının genel olarak iki nedeni vardır. Bunlar mevcut durumun gerekliliği ya da bir olasılıktır. Olasılık gereklilik meta programına göre, bir

insanın araba alması için iki şey gerekmektedir. Birincisi, araba almanın gerekliliğidir. Yani birey, herhangi bir sebepten dolayı bir arabaya ihtiyaç duymalıdır. İkinci bir neden ise, bireyin herhangi olumsuz bir durumdan kaçınmak için, araba almayı uygun görmesi ve olasılığı göz önünde bulundurmasıdır.

Meta programlar ayrı ayrı incelendiğinde aralarında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Robbins ' e göre(A.Robins; Akt: Ertan, 2010: 54), meta programların sahip oldukları söz konusu ortak noktalar şu şekilde sıralanabilir:

- Tüm meta programlar güdülenme ile bir şekilde alakalıdır,
- NLP meta programlarını değiştirmenin iki yolu bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi ciddi bir duygusal yaşantı oluşmasıdır. Bir diğeri ise, eğitim esnasında bireyin meta programı gerçekten değiştirmek istemesiyle gerçekleştirilebilir,
- Meta programlar iki aşamada değerlendirilebilir. Birinci aşama başkalarıyla iletişimde iken kullanılmaları, diğeri ise bireyin kendisi üzerinde uygulamalar yapmasıdır.

2.8.5. Uyum

NLP' de “uyum” sözcüğü karşılıklı güven duymaya ve özen göstermeye dayanan ilişkiler için kullanılır. Uyum, esasında karşımızdaki kişilerin kendi dünya modellerinde onlarla buluşabilmektir. Hepimiz farklı şekillerde yetiştirildik, farklı deneyimlere sahibiz ve farklı bireyleriz. Değişik inançlar, beceriler ve kişiliklerimizle kendimize özgü kişileriz ve dünyayı farklı görüyoruz. Başkalarıyla uyum içinde olmak için, onları tanımanız ve onların dünyalarına girebilmeniz gerekir. Onlarla aynı fikirde olmanız gerekmez, önemli olan onları kabul etmeniz ve onlara saygı duymanızdır (O' Connor ve McDermott, 2003: 12).

Farklı yönde değer ve inanca sahip bütün bireyler ile birbirinden farklı ve bu şekilde yetişmiş, değişik deneyimlere sahip ve dünyayı farklı algılayan, farklı kişiliklerdeki bu insanlarla, uyumlu bir iletişim kurabilmek için, o kişileri iyi tanımak ve onların özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir. Uyumun gerçekleşmesi için kişi veya kişiler, iletişime geçilmek istenen kişileri, olduğu gibi kabul etmelidirler ve onlara uyum sağlayabilmek için, tüm insanların aynı düşüncelere sahip olması gerektiği fikrinden kendilerini soyutlayarak,

karşıındakileri oldukları gibi kabul edip saygı duymalıdır. Çünkü kişiler arasındaki iletişimsel uyumlar değişik düzeylerde kurulur veya yıkılırlar.

Yapılan araştırmalar sonucunda, anlatılan sözcüklerle, anlatım esnasındaki beden dilinin birbirleriyle uyumsuz olduğu vakit, dikkat ne kadar kelimelerde olsa da, beden hareketleri her zaman daha baskın ve daha ön plana çıkarak, anlatılmak istenen konunun etkisini azaltmıştır.

El hareketlerinin hızı, göz temasının kurulması, ses tonu ve şiddeti, doğru yerde doğru kullanılan sözcükler vb. iletişimsel teknikler, uyumun ne denli etkili veya etkisiz olacağını belirler. İşte iletişimde uyum, anlatılmak istenenin tüm bu tekniklerle paralel olarak uygulanıp, iletişim çatışmasının önüne geçebilmeyi hedeflemektedir.

2.8.6. Modelleme

NLP' nin literatüre girmesi modelleme ile gerçekleşmiştir. Richard Bandler ve John Grinder' in araştırmaları esnasında, dönemin ünlü terapisti Milton Erickson' un başarıları dikkatlerini çeker. Erickson' un bilinen yöntemlerle çok uzun sürecektir tedavi süreçlerini çok kısaltmış olması ve daha az çaba gerektirecek yeni yöntemler keşfetmesi bu ikilinin Erickson' u aynı başarıyı elde etmek için onu modellemeye başlaması ile ortaya çıkmıştır.

Bu yöntemde davranışlarımızda ve düşüncelerimizde bilinçsiz aklın büyük rolü olduğu tezi vardı. M. Erickson' un bilinçsiz akılla nasıl iletişim kurulabileceğini ve bilinçsiz aklın çalışma prensiplerini bulmuş olması pek çok insanda değişimi kolayca sağlamıştır.

R. Bandler ve J. Grinder, M. Erickson' un bu yönlerini modelleyerek çalışmaya başladılar. Yaptıkları uygulamalar sonucunda kendileri de M. Erickson' un elde ettiği sonuçları almaya başladılar. Dönemin ünlü aile terapisti Virginia Satir' in yaptığı çalışmalar da çok başarılıydı. İnsanlarla kurduğu iletişim ve sistem düşüncesi bu başarının temeliydi. Virginia Satir' in modellenmesi de aynı başarıyı getirdi ve önceki bilgilerle birleşince yeni ufuklar açtı. Önceden yapılan araştırmalarda başarısızlığın sebepleri, başarısızlığın nasıl önlenileceği üzerinde yoğunlaşmıştı. J. Grinder ve R. Bandler, başarısızlığın nedenleri üzerinde değil başarının nasıl elde edildiği üzerinde durarak bu işe

başladılar. Başarı nedir? Kimler başarılı oluyorlar? Başarılı insanların ortak yönleri nelerdir? Çok çalışanlar mı başarılı oluyorlar? Gibi birçok temel sorunun cevabı NLP' de modellemenin doğmasına sebep olmuştur.

NLP' de modelleme çok önemlidir. Modelleme bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yapılabilir. Çocukken anne babaların davranışlarının taklit edilmesi ya da onların değer ve inançlarına çocuklarının da sahip olması bilinçsiz olarak yapılmış modellemedir. Yetişkinlerinde konularında uzman kişileri model almaları bilinçli bir şekilde modellemedir.

Modellemek, bilgi akışının gerçekleşmesini sağlar ki bu da öğrenmenin temelini oluşturur. NLP' ye göre herhangi bir alanda başarılı bir kişinin bu başarıyı nasıl elde ettiği bilinirse, herkes o işe ya da o beceriye sahip olabilir, onu yapmayı öğrenebilir. Genellikle bu kişiler tecrübelerini diğerleriyle paylaşıyorlar; ama kendi başarılarını aktaramıyorlar (Woodsmall ve Wyatt, 2005: 1).

2.9. NLP' nin Kullanım Alanları

NLP' de birçok teknik ve yol vardır. İşte bu sebeple NLP hayatın hemen hemen her alanında kullanırlığı olan bir disiplindir.

Başlangıçta konulan hedeflere nasıl ulaşılacağını farklı tekniklerle gösterir. Özellikle duygular, düşünce, dil ve davranışların nasıl etkin bir şekilde kullanılabileceği ile ilgilenir. Bu özelliklerinden dolayı birçok alanda kullanılmıştır. NLP' nin birkaç alandaki kullanımları aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur ve bunlardan bazılarına değinilecektir.

- İş Dünyasında NLP
- İletişimde NLP
- Kişisel Gelişimde NLP
- Liderlikte NLP
- Eğitimde NLP
- Sağlık Sektöründe NLP

2.9.1. İş Alanında NLP

İş dünyasında temel dinamiklerin oluşumu, sağlıklı iletişim süreçlerinin gelişimine bağlıdır. Karşılıklı iletişim, etkileşim ve güven ortamının yaratılması, hedeflerin iyi düşünülmüş, açık ve ekolojik yani sistem ile uyum içerisinde olması ve esnekliğin geliştirilmesi gibi alanlarda NLP stratejik yaklaşımlar sunar. İş dünyasında her geçen gün giderek önem kazanan bu yaklaşımlar, günümüzde insan kaynakları uzmanları ve şirket içi eğitim personeline teknik ve stratejik destek sağlayan vazgeçilmez bir repertuvar haline geldi. Herkesin öznel dünyası farklıdır. Farklı uzmanlık alanı, kültür ya da tecrübelerin biraraya geldiği iş ortamlarında bu mozaikğin yapı taşları daha da çeşitlilik kazanıyor. Burada bir araya gelen insanların etkileşiminden bir bütünün oluşması ve tüm farklılıklara rağmen, çalışanların huzurlu bir iş ortamı içerisinde ve ortak amaçlar doğrultusunda verimli bir alışveriş gerçekleştirilebilmeleri, organizasyonun yapısı ve şirket yönetiminin kararlarına bağlı olduğu kadar çalışanlarında iç-dış iletişim kurma becerileriyle de yakından ilgilidir.

İnsan kaynakları yönetimi, günümüzde tüm modern organizasyonlar için vazgeçilmez bir öneme sahip. Birçok yönetici, kurumsal danışman, ve insan kaynakları yöneticisi NLP araçlarından faydalanarak, kurumsal yapılanma, takım oluşturma, kalite yönetimi ve vizyon yaratma gibi alanlardaki etkinliğini geliştiriyor. Online ve telefon müşteri hizmetleri, satış ve pazarlama departmanları ve şikayet yönetimi alanlarında da NLP her geçen gün daha yoğun kullanım alanı bulmaktadır (<http://www.nlpat.com/nlp/neredeikullanilir.htm>).

2.9.2. Sağlık Sektöründe NLP

NLP tekniklerinin başarılı bir biçimde kullanıldığı bir diğer alan tıp alanıdır. NLP'ye göre zihin ve beden aynı sistemin parçalarıdır. Kişilerin temsil sistemleri diğer sinir sistemleriyle ortak ara yüzeylere sahiptir ve kişilerin sahip oldukları stratejilerin sinirsel sonuçları kişilerin motor tepkilerini, solunumunu, salgı bezlerinin işleyişini, beden kimyasını, kalbini, kan basıncını, metabolizmayı, bağışıklık sistemini ve dolayısıyla tüm vücutlarını etkiler.

NLP stratejileri hastalığa yakalanmış bir kişiye öğretilip, onda yeni stratejiler kurularak hastalığını atlatmasına yardımcı olunabilir. Böylece herhangi bir hastalıktan kolay ve hızlı bir şekilde kurtulan bir kişinin stratejileri modellenenebilir.

Ayrıca, doktor ve hastanın stratejileri hem tanı koymada, hem tedavi esnasında son derece önemlidir. Uygulanacak tedavinin sonucuyla ilgili hastaya bilgi verilmeden hastanın stratejileri hakkında bilgi toplamak her zaman doğru bir yoldur. İşte NLP bu safhada etkin bir rol oynamaktadır.

2.9.3. Eğitim Alanında NLP

NLP' nin bir diğer önemli kullanım alanı da eğitimidir. NLP disiplini sayesinde daha etkili öğrenme ve öğretme stratejileri oluşturulabilir.

“Eğitimin amacı doğuştan insanda var olan cevheri işlemek, özü geliştirmektir.” (A.Robins; Akt: Ertan, 2010: 155).

Başka bir deyişle eğitim, başkalarının deneyimlerinden bir şeyler öğrenebilmektir (Gümüş, 1999: 62).

NLP, eğitim konusunda normal yaklaşıma sahip olan uygulamalardan farklı özelliklere sahiptir. NLP için problemin nasıl tanımlanacağı ve problemle nasıl ilgilenileceği değil, en uygun performansın nasıl gerçekleştirileceği daha önemlidir. NLP, başarısızlığı ortadan kaldırmak için stratejiler tespit etmez, başarı için stratejiler belirler. NLP, en iyi uygulama diye bir şeyi kabul etmez, kişinin kendi kusursuzluğunu, kendine

uyan bir şekilde geliştirmesi için bir ereve sunar. Böylece kişi kendi stratejilerine sahip olur ve dolayısıyla bunları uygulamaya koyabilir. Hiç kimse bir başkasını, o kişinin kendisinden daha iyi tanıyamaz. Bu sebeple eēitim hayatında ērencilerin kendisini daha iyi tanınası ve onları bilinçlendirmek amacı ile rehberlik çalışmaları uygulanmaktadır.

Rehberlik, bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve saēlıklı bir uyum saēlaması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır (Kepeoēlu, 1988: 11).

Başka bir ifadeyle rehberlik; “bireyin yeterlilikleri ve yetenekleriyle en st düzeyde gelişerek ihtiyaçlarını doyurmasında, benliēine uygun rol kavramları geliştirerek çevresindeki durumlarla ilişkisinde uyum saēlaması için gerekli problem çözme, karar verme bilgi ve becerisini kazanmasında; benlik kavramı ile baēdařan doēal ve toplumsal gereēi içinde-bir ērenen olarak-anlamlı ve mutlu bir hayat sürdürmesinde, bireye profesyonel kimselerce yapılan bilimsel ve sistematik yardım sürecidir demektir (zoēlu, 1977: 51: 51).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Tarih Öğretiminde NLP Eğitimi Tekniklerinin Kullanımı

İbn-i Haldun' a göre tarih, “milletlerin ve ırkların” geniş ilgi duydukları bir disiplin olma özelliği taşımaktadır (Öncü, 1993: 48).

Genelde tarih dersi; özelde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi öğrencilerde eleştirel düşünme, empati, karar verme, demokratik tutum geliştirme, problem çözme becerilerini geliştirecek bir şekilde verilmemekte, Osmanlı Dönemi Islahatları ve Atatürk dönemi olayları düz bir anlatımla öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretiminde, birinci elden kanıta dayalı sorgulama, tarihçi becerileri, tarih yorumlarının farklılığı, tarih kanıtının yorumlanması konuları üzerinde durulmalıdır. (Ata, 2002: 81). Günümüzde, öğrencilerin, tarihçi becerilerine ve çalışma yöntemine eskisinden daha fazla ihtiyacı vardır. Kitle iletişim araçlarının bombardımanına tutulmuş öğrencilerin artık bir derste kendilerine ulaşan bilgiyi bir tarihçi gibi iç ve dış eleştiriye tabi tutmayı öğrenmeleri gerekmektedir (Safran, 2004: 117).

Karabağ'a (2002) göre post modern tarih öğretimi, öğrencinin düşünmeye, eleştirmeye ve şüpheyi bakmaya yönlendirildiği bir ders programı sunmaktadır. Ancak sadece programın post modern olması ile etkili tarih öğretimi gerçekleştirilmeyecektir. Etkili tarih öğretimi için öğretim ortamının ve kullanılan yöntemlerin de bu programın öngörülerine uygun olması beklenir. Bilgi çağı olarak da adlandırılan post modern dünya içinde çocukların bu becerileri sağlayabilmeleri ve kendi kimliklerini oluşturabilmeleri için, okul ve sınıf ortamının teknolojinin gereklerine uygun araç-gereçlerle donatılması lazımdır. Çocuk ne kadar çok öğretim materyali ile uyarılırsa, düşünmeye ve öğrenmeye o kadar çok istek duyacaktır. Tarih öğretmenin ise, sınıfta her öğrenciyi aktif hale getirmesi ve bütün doğru bilgilerin tek adresi gibi değil, bilgiye ulaşmanın yolunu gösteren bir rehber olarak hareket etmesi post modern programın ruhuna uygun olacaktır. Teknolojinin öğrenme sürecinde kullanılması, oldukça eskilere dayanmakla birlikte, yapılandırmacı yaklaşımla daha çok önem kazanmıştır. Çünkü yapılandırmacı öğrenme ortamlarında, öğrencinin öğrenme sürecinde daha etkin olması ve kendi bilgisini yapılandırması nedeniyle, öğrenme ortamları, bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına ve zengin öğrenme

yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak biçimde düzenlenmektedir. Öte yandan, yapılandırmacılıkta öğrenme sosyal ortamda gerçekleşmektedir. Bu sebeple yapılandırmacı yaklaşımda bilginin yapılandırılması için tasarlanacak öğrenme ortamlarının çoklu bakış açılarını, gerçekliğin farklı gösterim yollarını, gerçek hayata dayalı örnek olay temelli öğrenmeyi sağlaması gerekmektedir (Karadeniz, 2008: 136).

Öğrenme ortamlarının gerçek yaşamla bağının kurulmasında öğretim materyalleri devreye girmektedir. Söz konusu materyallerin kullanılması, birbirlerinden farklı bireylerin kendi öğrenmelerini yapılandırmalarını, yeni anlayışlar oluşturmalarını, bilgiye daha hızlı ulaşmalarını, içerikle, öğretmenle ve diğer öğrencilerle daha fazla etkileşim kurmalarını sağlamaktadır (Yaşar ve Gültekin, 2007: 289). Bireyin aktif katılımının sağlandığı, problem çözme, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımlarının yoğun olarak kullanıldığı, öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen etkileşiminin vazgeçilemez unsurlar arasında yer aldığı oluşturmacı öğrenme ortamlarında bilgi ve iletişim teknolojileri önemli bir kullanım alanına sahiptir. Bilgisayarlar ve İnternet'in sağlamış olduğu olanaklar sayesinde bu tip ortamlarda öğrenciler çoklu ortam öğeleri ile desteklenen zengin içerikli öğrenme yaşantıları edinmektedir (Tanyeri, 2007: 464).

Armstrong (1980) ve Gunning (1986) tarih öğretiminde gözlenen temel problemlerden birinin öğrencilerin tarih dersine yeterince ilgi duymamaları ve bu dersle kendi yaşamları arası ilişkiyi kuramamaları olduğunu belirtmektedir (Akt: Paykoç, 1988: 342). Bu noktada yapılması gereken öğrencilerin ilgisini çekecek ve onları zorlayacak, araştırmaya itecek karmaşık ve derin problemlerin önlerine konulması gerekir. Bilgi ve iletişim teknolojileri bu tür problemlerin sınıf ortamına taşınmasında önemli bir rol oynayabilir.

Öğrenme-öğretme etkinliklerinde tek bir araç veya gerece dayanmak veya bunlardan birisine üstünlük tanımak gibi yaklaşımlar yerinde değildir. Önemli olan bireylerin değişik duyu organlarına seslenen araç ve gereçlerin birbirini tamamlayacak biçimde kullanılması gerektiğidir. Bu da çoklu ortamda öğretme öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır (Hızal, 1983: 71).

Çoklu ortam, metinlerle birlikte ses ve görselliğin bir arada kullanıldığı, hazırlanması zaman alan ama eğitimi sürecinde uygulamaya geçiş için zamandan büyük kazançlar sağlayan bir ders sunum yöntemi olarak görülmektedir (Demirel, 2006: 20). Öğrencilerin öğrendiklerini daha çok hatırlayabilmeleri için sınıf içinde çoklu ortamda öğretme durumunun düzenlenmesi önemli görülmektedir. Eğitim ortamında tek bir bilgi ifade biçimi, sadece metin veya sadece resim yetersiz kalabileceğinden, değişik ifade biçimlerinin birbirlerini engellemeyecek şekilde anlamlıca ilişkilendirilerek işe koşulması önerilmektedir (Akpınar, 2005: 60–61).

Çoklu ortamda bireyler, geleneksel olarak alışageldiği tekdüze konu çevresinden, çıkarak konulara farklı açılardan yaklaşabilmekte, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı ortamlardaki pasif rolünden kurtularak birçok iletişim ortamının birleşmesiyle bir çeşit hareketlilik ve katılımcılık kazanmaktadır. Çoklu ortamda sunulan tarih öğretimi yazılımları öğrencilere değişik kaynakları paylaşma imkânı verdiği için iyi bir grup öğrenme aracıdır (Anderson, 2000: 27–28).

Soyut bir ders olan İnkılâp Tarihi dersinin bütün öğrenciler için verimli olabilmesi için farklı baskın öğrenme stilleri kullanan öğrencilere yönelik öğrenme ortamları, materyalleri ve etkinlikleri düzenlenmesinde çoklu ortam çok etkin bir araç olabilir. Çoklu ortam sunuşlarında hazır paket programlar ya da öğretmen ve öğrencilerin oluşturdukları programlar kullanılabilir. Bu ortamı oluşturabilmek için de gerekli teknolojik olanakların bulunması gerekir. Bunlar mevcutsa, çoklu ortamı oluşturmak ve uygulamak oldukça kolay olabilir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002: 161).

Fakat bütün bunlar yapılırken öğrenci ve öğretmenlerin çok fazla miktardaki bilgiden kendiışlerine yarayacak bilgi ve kaynakları seçebilen, uygun materyalleri kendi derslerinde kullanabilmek için manipüle edebilen ve bu bilgileri gerekli ortamlarda sunabilen nitelikte olmaları gereklidir (Acun, 2006: 156) .

Genel olarak dünyada tarih öğretiminin geçirdiği aşamalara bakıldığında özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında hızlı bir değişim yaşandığı görülür. Bu değişim; gelenekçi bir anlayışla vatandaşlık ve kimlik aklarımı yerine öğrencilere bilimsel bir bakış açısı ve üst düzey öğrenme becerileri kazandırılması yönünde olmuştur (Demircioğlu, 2005: 65–66), II.

Dünya Savaşı ile önemli krizler yaşayan Avrupa ülkelerinde, barışın temin edilmesi için tarih öğretimi önemli bir alan olarak değerlendirilmektedir (Safran ve Ata, 1996: 58).

Bu noktadan bakıldığında, dünyada tarih öğretimine bakış açısının ve tarih öğretiminin amaçlarında yaşanan değişimin ülkemize de yansıdığı söylenebilir. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren tarih programları, problem merkezli tarih dersi işlenmesini öngörmekteydi. Buna göre öğretmen, her konu için öğrencilere bir çalışma planı verecekti. Planda yer alan; ders konusunun bir problem halinde ortaya konması, belirtilen problemin ana hatlar, ana fikri açıklayıcı sorular gibi kısımlarla öğrencileri kendi kendine çalışmaya teşvik etmek amaçlanmıştı, Bu değişimin 1970’li yıllarda Türkiye’de öğretmenler tarafından uygulanmasında problemler yaşanmıştır (Safran, 2002: 47).

Tarih derslerinde, NLP tekniklerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle derse hazırlığın iyi bir şekilde yapılması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde, derse hazırlıkla ilgili birçok bilgiye ulaşılabilmektedir. NLP’ ye göre derse hazırlık aşamasında, gerçekleştirilen planların rasyonel ve mantıklı olması tüm eğitim sürecini etkileyen bir faktördür. Bu aşamada önemli olan, ders başlamadan önce ders planı yapılırken uyulması gereken doğal prosedürler yerine, mantıki ve gerçekleşmesi mümkün planların seçilmesidir.

NLP’ yi tarih derslerinde etkin bir şekilde kullanmak için derse gerekli olan şeylerin tam olarak kontrol edilmesi gerekmektedir. Eğer etkili bir ders verilmek isteniyorsa, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin neyin gerekli olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca NLP’ ye göre, amaçlar ve terimler açıkça belirtilmelidir. Çünkü bir kişi tarafından algılanan bir durum, başka bir kişi tarafından farklı bir şekilde algılanabilmektedir.

NLP prensipleri dikkate alındığında tarih dersinden önce, öğretmenler ile öğrenciler arasında karşılıklı bir anlayışın inşa edilmesi gerekmektedir. Bu karşılıklı anlayış öğretmen ve öğrenciler arasında dostça ilişkilerin kurulmasıyla sağlanabilir.

Öğretme işi ilişkilerle ilgili olduğu kadar pedagoji ile de ilgilidir. Gerçeklerle olduğu kadar duygularla da ilişkilidir ve sizin kafanızdan geçenler kadar öğrencilerinizin

kafasından nelerin geçtiği ile bağlantılıdır. Öğretmek, sizin kendi duyularınız kadar konu hakkındaki bilginizi kullanmanız ile ilgilidir.

Günün sonunda çocukların üzerinde en fazla etkiye sahip olan şey sınıfa girilen andaki ruh hali olduğu bilinmektedir. Dersin hızını belirleyen şey, motivasyon duygusudur. Sınıfta doğru atmosferi yaratan şey zor bir andaki gerginliği ortadan kaldırma yeteneğidir.. Etkili öğretim, kendi içsel tepkilerimizi ve dışsal davranışlarımızı yönetme kapasitemiz ile başlar ve bununla biter (Churches ve Terry, 2009: VII).

Öğretmenlerin tarih eğitiminden önce, öğrencilerin bu dersten tam olarak ne beklediklerini, ne almak istediklerini araştırıp öğrenmeleri gerekmektedir. Bu sebeple ders etkinliğine geçilmeden önce soru-cevap, çıpa, anket ve dışa vurum teknikleri gibi yöntemlerle öğrencilerin mevcut durumları tespit edilmelidir.

3.1.1. Temsil Sistemleri Anketi

Vural (2004)' a göre her sınıfta başarılı, lider ve dışa dönük öğrenciler olduğu gibi diğer taraftan içe dönük, edilgen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu bireysel farklılıkların çok iyi gözlemlenip tespit edilmesi ve öğrencilerin öğrenmeye teşvik edilip yüreklendirilmesi gerekmektedir. Bu bireysel farklılıkların öğrenmeye olumlu yönde çevrilmesinde ve öğrenmeye teşvik edilmesinde, NLP' nin temsil sistemleri etkili rol olabilir.

Bu çalışmada, tarih öğretiminde bireysel farklılıkların dikkate alınmasıyla ilgili olarak, hazırlık aşamasında öncelikle öğrencilerin algılama biçimlerini öğrenmek amacı ile sınıf çoğunluğunun hangi temsil sistemine sahip olduğunu belirlemek için temsil sistemleri anketi uygulanmıştır. Bu sayede sınıfta anlatılan dersin, daha geniş bir öğrenci sayısına göre hazırlanması mümkün kılınmıştır.

Anketin Uygulanması; Aşağıdaki sorulara size uygun gelen ilk yanıtı verin. Eğer iki yanıt arasında tereddüt ediyorsanız, soruya benzer bir durumda hangi yanıtın size daha yakın geldiğini düşünün. İki yanıt da size uyuyorsa, %51 ağırlık verdiğiniz seçeneği işaretleyin. Bu çalışmada doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Amaç, kendinizi daha iyi tanımanızı sağlamak ve kişisel gelişiminizi gerçekleştirmenize yardımcı olmaktır.

Anketin Değerlendirilmesi; Tablo-3'teki sorulara cevap verirken;

En çok (a) seçeneğini işaretlediyseniz, öncelikli temsil sisteminiz “görsellik” tir.

En çok (b) seçeneğini işaretlediyseniz, öncelikli temsil sisteminiz “işitsellik” tir.

En çok (c) seçeneğini işaretlediyseniz, öncelikli temsil sisteminiz “dokunsallık” tır.

Bu ve buna benzer birçok anketle, sınıfın temsil sistemleri tespit edilip, bu duyuşal veriler eşliğinde bir ders programı hazırlanmalıdır.

Eğitimciler, iletişime geçtiğı öğrencilerin öncelikle temsil sistemini bildikleri ve buna göre davrandıklarında, onlarla aynı dili konuşmuş ve uyumlu iletişimi sağlamış olurlar.

Bu tablo, kişilerin temsil sistemlerine göre sıklıkla ve öncelikli olarak kullandıkları, sözcük ile deyimleri göstermektedir. Bu tabloya uygun sınıf içi iletişim gerçekleştirilen eğitim programında mutlak faydalar görülmesi mümkündür.

Tablo-3 Duyusal Kaynaklı Sözcük ve Deyimler

DUYUSAL KAYNAKLI SÖZCÜKLER		
Görsel	İşitsel	Dokunsal
Görmek	Duymak	Hissetmek
Gözlemlemek	Tartışmak	Ilık
Vizyon	Ses	Yumuşak
Odaklanmak	Müzik	Denemek
Parlak	Konuşmak	Etkilemek
Berrak	Dinlemek	Soğuk
Seyretmek	Gürültülü	İncinmek
İmaj	Fısıldamak	Bağlanmak
Şekil	Ton, ritim	Dokunmak
DUYUSAL KAYNAKLI DEYİMLER		
Görsel	İşitsel	Dokunsal
Manzara kötü	Kulağa hoş geliyor	Tatsız bir ilişki
Gözüme hoş geliyor	Ahenkli bir yapı	Güçlü bir kavrayışı var
İsmine gölge düşürdü	Sesini duyurmak	İçim eridi
Dünyası karardı	Bana hitap ediyor	Ruhumu okşuyor
Gözden geçirmek	Kulak vermek	Hoşuma gidiyor

Göz kamaştırıcı	Karnım zil çalıyor	Güçlü duygularım var
Kuş bakışı görmek	Diyalogu sürdürelim	Ruhum yıkandı
Dört gözle beklemek	Bir dinleyelim	Beni yıktı
Gözden uzak olmak	Ses getirmek	Çok sarsıldım
Geleceği parlak	Uğultulu bir yer	Bu konuyu ele alalım
Gözle görülür yanlış	Bas bas bağılıyor	Temasımızı sürdürelim
Bu riski göze alamam	Kulak ardı etmek	Çarpıcı bir kişilik
Görüşleri net değil	Sesi sedası çıkmıyor	Ağırlığını hissettiriyor
Önümüz açık	Uyum içinde	Burnumda tütüyor
Renkli kişilik	Anlatımı hoş	Yalan kokusu alıyorum
Gözden kaybolmak	Cıvıl cıvıl bir insan	Yüreğime dokundu
İç karartıcı tablo	Parazit yapma	İçim sızladı

Kaynak: (Gün, 2007: 72-73).

3.2. NLP' yi Tarih Dersinde Uygulama Aşaması

NLP' yi tarih dersinde uygulama aşamasında, öncelikle öğrenci öğretmen ilişkisinin ve karşılıklı uyumun sağlanması gerekmektedir. NLP' ye göre, öğretmenler ilk derse kendilerini doğru bir şekilde öğrencilere tanıtarak derse başlamalıdır. Bu tanıma durumu öğrenci ve öğretmen ilişkisinin başlamasını sağlayacaktır ve öğretmen kendini ne kadar iyi tanıtır, o günden itibaren kurulan ilişki o kadar sağlam olacaktır.

NLP tekniklerini tarih derslerinde kullanacak olan bir öğretmen, değerlendirme aşamasının hem kendisi hem de öğrencileri için öğrenme sürecinin önemli bir parçası olduğunu unutmamalıdır.

NLP' nin eğitim sürecinde doğru bir şekilde kullanılabilmesi için bir diğer önemli durum da, ilk derste kuralların belirlenmiş olmasıdır. Bu durum, öğrenme için ruh halinin oluşmasına yardım eder. Bu aşamada, eğitimcinin dikkat etmesi gereken şeylerden biri de, oluşturulan kuralların öğrencileri baskı altında tutar nitelikte olmamasıdır. Kurallar oluşturulurken, öğrencilerin fiziksel rahatlığı, dikkatin sağlam olması, sorular sorma özgürlüğü ve eğlenme gibi ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, tarih derslerinde NLP prensiplerini uygularken öğrencilerin, daha kolay öğrenmelerini sağlamak için isteklerde bulunmalarını sağlayan bir ortam oluşturulmalıdır.

NLP prensiplerinin tarih derslerinde uygulanması aşamasında, öğrencilerin süreçten sürekli olarak haberdar olmaları gerekmektedir. Bu aşamada, ders esnasında olup bitenler hakkında öğretmen bilgi vermek durumundadır. Ayrıca, dersten önce ne öğrenileceği ya da ders esnasında hangi aktivitelerin yapılacağı öğrenciler tarafından bilinmelidir. Değişik aktiviteler gerçekleştirilmeli ve sürekli olarak geri bildirim verilmeye dikkat edilmelidir.

Öğretmenlerin NLP tekniklerini sınıfta uygulamadan önce bu teknikleri içeren bir yol haritası hazırlanması gereklidir. Bu teknikler derse ve konunun içeriğine göre, ya da sınıfın temsil sistemine göre, eğitimci tarafından yeniden düzenlenebilir. Bu teknikler genel olarak aşağıdaki şekildedir; (Gun, 2007: 136-137):

- Öğretmen ve öğrenci arasında uyum sağlamak,
- Öğrenciyi modellemek,
- Bir öğrenci filtresi yaratmak,
- Öğrencinin hızına ayak uydurmak,
- Öğrenciyi yönlendirmek,
- Sorular sorarak öğrencileri cevaba yönlendirmek,
- Öğrencilerdeki bireysel farklılıkları tanımak,
- Yaklaşımı yeniden çerçevelemek,
- Başarıyı vurgulayarak öğrenci başarısını pekiştirmek.

NLP' nin eğitim alanındaki en önemli özelliklerinden biri de bireysel öğrenmenin takip edilmesi gerekliliğini ifade etmesidir. Tarih eğitimi sürecinde öğretmen, öğrencilerini dikkatli bir şekilde izlemeli ve gerekli gördüğü zamanlar onlarla birebir görüşmeler yapabilmelidir. Tarih derslerinde öğrencilerin eksikliklerinin ve neden öğrenemediklerinin anlaşılması ve araştırılması gerekmektedir. Bu aşamada öğretmenler, öğrencilere açık sözlü olmaları konusunda güven vermelidirler.

NLP prensipleri uygulanarak, tarih derslerinde çeşitli değerlendirme metotları kullanılabilir. Bunlardan bir tanesi anında değerlendirmedir (<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/klinik.htm>). Adından da anlaşılacağı üzere ders biter bitmez öğrencilerle beraber neyin öğrenildiğinin anlaşılması amacıyla yapılan değerlendirmedir. Söz konusu yöntemle beraber ders tekniğinin ne ölçüde verimli olduğu öğrenilebilmektedir. Eğitimci aşağıdaki soruların cevaplarını ders bitiminde alabiliyorsa, ders etkin bir şekilde planlanan sürece göre işlenmiş demektir.

- Sonuçlara hangi boyutlarda ulaşıldı? Tamamlanmış olanları belirtin ve karşılayamadıklarımızla ilgili başka neler yapılması gerektiğini tespit edin.

- Amaç nasıl yerine getirildi?
- Olay sizin beklentilerinizle nasıl eşleştirildi?
- Olayın özellikle faydalı bulduğunuz yönlerini ve nasıl bulduğunuzu ifade edin.
- Olayın farklı olmasını istemiş olduğunuz yönlerini ve ne şekilde olacağını ifade edin.
- Yapmak istediğiniz daha başka yorumlarınızı ekleyin (Kamp, 2004: 198).

Bir diğer değerlendirme türü de süreç değerlendirmedir. Süreç değerlendirmede ne öğrenildiğinden ziyade, süreç içerisinde eğitimin nasıl geliştiği anlaşılmaktadır. Bu durumu anlamak için ders sonunda öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilebilir:

- Dersle ilgili neyden hoşlandınız?
- Öğrenmenize ne yardım etti?
- Yaklaşımında hoşunuza giden şey neydi?
- Öğrenmeyi sizin için kolaylaştıran başka bir şey var mı? (Kamp, 2004: 198-199).

NLP tekniklerinin öğretmenlerden tarafından doğru ya da yanlış kullanılması eğitimin başarılı ya da başarısız olmasına sebep olur.

Örneğin; sınıfta ders anlatımında öğrenci ile öğretmen arasındaki diyalog kontrollü olarak şu şekilde yürütülebilir.

Tablo-4 NLP’ ye Göre Örnek Öğretmen ve Öğrenci Diyalogu

NLP Teknikleri	Öğretmenlerin Önerdikleri İfadeler
Uyum	Çok güzel. Aferin. Bu çok iyi bir cevap. Bu çok iyi bir soruydu.
Modelleme	II. Mahmut gibi ıslahatlar yapmak isteyen var mı? Peki, sen ıslahatlar yapmak istesen neler yapardın? Arkadaşınızı takip edin. Önce düşün sonra söyle istersen.
Filtre	İşte senin ıslahatların. Bunlar yapılması gerekli ıslahatlar daha az gerekli olanları sonra söyleyebiliriz. Daha iyi düşünün bakalım.
Hıza ayak uydurma	Çok mu hızlı konuşuyorum? Daha zamanınız var acele etmeyin. Sırayla lütfen. Dediklerimi anlamayan var mı? Ne dediğim anlaşıldı mı?
Yönlendirme	Herkes için daha açık bir şekilde söyler misin? Bu noktada ayrıntı istiyorum. Niçin daha ayrıntılı anlatmıyorsun?
Sorular sorarak cevaba yöneltmek	Ya soru farklı sorulsaydı? İki padişahı karşılaştırabilir misin? II. Mahmut hakkında neler biliyorsun?
Öğrencilerdeki bireysel farklılıkları tanımak	Yorum en iyi yaptığın şey. Niçin daha iyi duymak için daha yakına oturmuyorsun? Gerisini sen bana yazıp getirebilirsin.
Yeniden çerçeveleme	Tamam. Başka şekilde tartışalım. Bu sefer sen padişah ol. o da vezir olsun. Sanırım ıslahatları tahtada tartışmanız sınıf için daha iyi olacak.
Çıpalama	Bence bu çok yararlı bir fikir. Bulduğunuz fikirleri çok beğeniyorum. Bu örnekler gerçekten de harika değil mi? Daha önce benzer fikirlerin oldu mu? Benzer fikri olan var mı?

3.2.1. Tarih Dersleri ve Model Alma

Tarih dersi boyunca, NLP' nin en önemli başlıklarından olan model alma olgusu dikkatli bir şekilde kullanılmalıdır. Bu aşamada öğrenciler başarılı olan diğer öğrencileri, başarılı olan tarihi isimleri, kahraman ve karakterleri, öğretmenleri ya da başka kişileri model alabilirler. Ders veya ünite boyunca bu model alma devam ederek kullanılabilir.

Model alma aşamasında, öncelikle öğrenciler şuna dikkat etmelidirler. Model alacakları kişi ya da durumu öğrencilerin dikkatli bir şekilde incelemeleri gerekmektedir. Bu aşamada eğer bir öğretmen ya da başka bir kişi model alınıyorsa, model ile model alan öğrenci arasında etkili bir iletişim ortamının sağlanması gerekmektedir. Önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, model alma esnasında geri bildirim çok önemlidir. Tarih derslerinde bu geri bildirim aşamasını kontrol etmek öğretmenin sorumluluğundadır. Öğrenciler geri bildirim sonucunda düşünce ve aktivitelerinde değişiklikler gösterecektirler.

3.2.2. Tarih Derslerinde Esneklik

Esneklik kavramı, katı kurallardan uzak kalmak anlamına gelmektedir. Öğrenciler, rahat bir ortamda ders işleyebilmelidirler. Ayrıca, esneklik olgusunun bir başka özelliği ise, alternatifler sunmasıdır. Öğrenciler, tek bir doğru üzerinde yoğunlaşmayıp, başka doğrularında olabileceğini düşünebilmelidirler. Öğrencilere bu şekilde değişik bakış açıları kazandırılmalıdır.

Tarih derslerinde esneklik kavramı, öğrencilere farklı yorumlar yapabilme yetisinin kazandırılmasını amaçlamalıdır. Tarihi herhangi bir olayı incelerken, öğrencilerin sadece tarihleri ve kişileri ezberlemekten ziyade, gerçekleşen olayları farklı şekillerde yorumlayabiliyor olmaları gerekmektedir. Herhangi bir tarihi olayda, bu olayın neden gerçekleştiği, nasıl gerçekleştiği ve sonuçlarının ne olduğu konusunda, öğrencilere doğrudan bilgiler vermek yerine, öğrencilerin mevcut durumları değerlendirilerek sonuçlara kendilerinin ulaşmaları sağlanmalıdır. Bu etkin öğrenme sistemi öğrenciyi hazırcılıktan kurtarıp onu düşünmeye, yorumlamaya ve fikir üretmeye itmektedir.

3.3. NLP Teknikleri ve Tarih Dersi

3.3.1. Temsil Sistemleri ve Tarih Dersi

Temsil sistemleri beş duyu organımızı ifade etmektedir. NLP' ye göre etrafımızda olan bitenleri temsil sistemleri sayesinde algılarız ve sonrasında sinir sistemlerimiz; gözlerimizden, burnumuzdan, kulaklarımızdan, ağızımızdan ve derimizdeki sinir uçlarından topladığı bilgileri kullanarak, dünyanın içsel bir temsilini yaratırlar (Bavister ve Vickers, 2008: 41-42).

İlk aşamada, temsil sistemlerinin tarih derslerinde kullanılmasını zor olduğu düşünülebilir. Bunun nedeni, tarih derslerinin genel olarak sunuş yoluyla anlatıma uygun olduğunun düşünülmesidir.

Sunuş yoluyla öğretim, öğretmenin bilgilerini pasif bir şekilde oturarak dinleyen öğrencilere otokratik bir biçimde ilettiği geleneksel bir yöntemdir. Bu yöntemle bir konuşmacıdan çok sayıda dinleyici yararlanır. Öğretmen bu yöntemi, öğrencilerin katılımına izin vermeden ve hiçbir görsel-işitsel araç anlatımı desteklemekten çok otokratik bir şekilde kullanabileceği gibi, öğrencilerin katılımına izin veren ve görsel-işitsel araçlarla desteklenen bir şekilde de kullanılabilir.

Aslında temsil sistemlerinin tarih derslerinde kullanılması görüldüğü kadar zor değildir. Öğrencilerin sadece dinlemek yerine tarihi karakterlerin yerine geçerek oyunlar oynaması; haritaların ve kavram haritalarının kullanılması mümkündür. Benzer şekilde tarihi mekânlara gerçekleştirilebilecek geziler ya da benzetim teknikleri temsil sistemlerinin tarih derslerinde kullanımını sağlayabilmektedir. Tarih derslerinde temsil sistemlerinin bu şekilde kullanılması öğrencilerin tarihi daha iyi anlamalarını sağlayacak ve öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını sağlayacaktır.

3.3.2. Alt Biçimler ve Tarih Dersi

Deneyimlerimizi, öğrendiklerimizi nasıl kodladığımızı ve farklı duyuşal sistemleri nasıl ayırt ettiğimizi alt biçimler bize gösterir. Her temsil sisteminde yaptığımız ince ayrıntılar, içsel temsillerimizin niteliği ve düşüncelerimizin en küçük yapı taşlarıdır. Her

temsil sisteminin bir parçasını oluşturan ince farklılıklar ve ayrıntılardır. Görsel, işitsel, dokunsal, kokusal, tatsal ve işitsel dijital sistemlerinin alt gruplarıdır. Bunlar deneyimlerimizin kodlarını çözer ve onlara anlam kazandırır.

Alt biçemlerin, tarih derslerinde kullanılması öğrencilerin başarılarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu aşamada önemli olan nokta, duyguları kontrol ederek öğrencilerin daha başarılı hale getirilmesidir. Duygusal olarak öğrenmeye hazır hale gelen öğrenciler konuları daha rahat bir şekilde öğrenecektir.

Önceki bölümlerde alt biçemler kullanılarak kötü anılardan kurtulunabileceği belirtilmişti. Bu noktada esas durum insanların duygularını kontrol edebilmektir. Tarih derslerinde öğrencilerin derse olan tutumlarını değiştirmek öğretmenlerin işlerini oldukça kolaylaştıracaktır. Ders esnasında sınıfın uygun şartlar altında olması, kullanılan tarz ve benzeri özellikler öğrencilerin duygularını etkileyecektir. Örneğin; önemli bir savaşın işlendiği bir derste, öğrencileri savaş moduna sokmak için ortamı ve ses tonunu değiştirmek, ışıklandırmalar ve renklendirmeler öğrencileri savaşın yaşandığı güne götürecektir ve daha etkili bir öğrenme sağlanmış olacaktır.

Bir olayın etkisi ve anlamı gerçek içerikten ziyade onu kodlamada kullanılan alt biçemlerden daha fazla etkilenir. Alt biçemler sayesinde olayın zihinsel olarak tekrar yaşanması sağlanabilmektedir. Bu durum asıl olayla ilgili olarak öğrencilerin içsel temsiline anlamını ve o olayla ilgili duygularını değiştirir. Bu aşamada dersi etkili ve kalıcı bir şekilde işlemek isteyen tarih öğretmeni öğrencilerin bahsedilen dönemi yaşamalarına yardımcı olmalıdır.

3.3.3. Çıpalama ve Tarih Dersi

Bazı şeylerin görüntüsü veya sesi öğrencilerin ruhsal durumunu değiştirir. Örneğin polis sirenleri, sevilen bir şarkının melodisi gibi. (Tepiroğlu, 2007: 143).

Çıpalama yöntemi ile tarih dersleri daha zevkli ve daha verimli bir hale getirilebilir. Bu noktada yapılması gereken, öğrencilerin konuyu hatırlayabilecekleri çıpaları vermektir. Herhangi bir tarih konusu işlenirken, işlenilen dönemle ilgili çıpaları kullanmak

öğrencilerin dönemin özelliklerini hatırlamalarına yardımcı olacaktır. Bu durum tarih öğretmeninin işini ciddi bir şekilde kolaylaştıracaktır.

Çıpa öğrenmeyle eşleşen bir uyarıcıdır. Eğer sınıf ortamında herhangi bir şeye çıpa atılırsa, o zaman çıpa iş ortamına öğrenilen şeyin çağrıştırıcısı olarak taşınabilir.

Buna örnek olarak sınıflarda öğrencilerle yapılan bir araştırma verilebilir. Bir sınıfta öğrencilere bir konu öğretildi ve sonra sınıf ikiye ayrıldı ve bir grup başka bir sınıfa alındı. Daha sonra bu öğrenciler sınava tabi tutuldular. Sınavda konuyu öğrendikleri sınıfta sınava giren öğrenciler diğer sınıfta sınava giren öğrencilerden daha başarılı oldular. Muhtemelen bu durumun öğrenilmiş konuyla çevresel uyarıcılar arasındaki bağlantıdan kaynaklandığı düşünülmektedir (Tepiroğlu, 2007: 17).

Bilginin olumlu ve güçlü ruh haliyle eşleştiği anları yakalayarak bir konuyu zihne kazımak daha sonra ortamda var olan uyarıcının çıpa atılmak sureti ile yeniden hatırlanması mümkündür. Pavlov deneyinde bu eşleştirmeyi yapmanın iki farklı yolu olduğunu gördü. Birincisi uyarıcı ve tepki arasındaki ilişkinin sürekli devam ettiği tekrar yolu, diğeri ise yoğun bir ruh haliyle belirli bir uyarıcı arasında bağlantının kurulduğu yoldur.

Duygusal uyarıcının çok yoğun olduğu durumlarda insanların bunu tekrar etmelerine dahi gerek yoktur. Eşleştirme derhal gerçekleşecektir. Örneğin; Plevne Zaferi öğrencilere anlatılırken fonda verilen Plevne Marşı ve “Osman Paşa Plevne’ den çıkmam diyor” sözleri ile şarkının bir anlık melodisini duyan bir öğrenci, herhangi bir ortamda aldığı buna yönelik bir uyarıcı sayesinde, öğrenmiş olduğu o dersi çağrışım yoluyla zihninde canlandıracaktır. İşte bu yöntem, ders işlenirken çıpa atma tekniği ile öğretmen tarafından eğitim esnasında uygulanabilir.

3.3.4. Meta Programlar ve Tarih Dersi

Kimi insanlar resmin tamamını görürken kimi insanlar detaylara dikkat etmektedir. Kimi insanlar detaylara inerek olaylar hakkında hatalar ya da sebep sonuç ilişkileri aramaktadırlar. Bu aşamada etkili bir tarih öğretmeni konuları işlerken öğrencilerin algılarındaki bu farklılıklara dikkat etmelidir. Bu noktada, farklı algılara sahip öğrencilerin bir arada çalışmalarıyla beraber, bir olaya farklı açılardan bakılabilir. Derse konu olan tarihi

bir olayın, farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi öğrencilerin kendilerini geliştirmelerini ve söz konusu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Literatür incelendiğinde meta programların üç temel kullanımının olduğu görülmektedir. Uygulamada meta model;

- Simgeleri sorgulayarak bilgi toplar,
- “Bununla ne demek istiyorsun?” diye sorarak anlamı berraklaştırır,
- Özellikle “Zorunluyum” veya “Yapamam” gibi sözcüklerle vurgulanan kuralları sorgulayarak, sınırlılıkları belirler ve böylece yeni seçeneklere kapı açar (O’Connor ve McDermott, 2003: 132).

Yukarıdaki özellikleri tarih derslerinde kullanmak mümkündür. Örnek vermek gerekirse, bir tarih konusu işlenirken öncelikle öğrencilerin sorular sorarak olayların sebep-sonuç ilişkilerini saptamaları sağlanabilir. Daha sonra oluşan sorular irdelenerek doğru yanıtlar elde edilir. Son olarak da sentez niteliğinde değerlendirmeler yapılabilir. Bunların bir sonucu olarak öğrencilerin konuya tam olarak hâkim olmaları sağlanabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Deneysel yöntem, dikkatle kontrol edilmiş koşullar altında, belirli bir etkiye, harekete karşılık nasıl bir tepkinin, davranışın meydana geleceğini saptamaya yönelmiş bir süreçtir. Araştırmacı, belirli etkileri, yolları ya da çevresel koşulları değiştirerek, ayarlayarak, kontrol ederek; objelerin, deneklerin davranışlarının nasıl etkilendiğini, değiştiğini gözler ve anlamaya çalışır. Bir araştırmada amaç, fonksiyonel ilişkilerden çok, sebep-sonuç ilişkilerini meydana çıkarmak ise seçilecek araştırma yöntemi, daha çok deneysel araştırma yöntemidir. Deneysel yöntemle “neden?” sorusuna cevap aranmaktadır (Kaptan, 1998: 74). Bu modelin “Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deseni” tercih edilmiştir. “Ön test-son test kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır” (Karasar, 1999: 97). Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Desen (ÖSKD), bir ilişki desenidir. Çünkü aynı kişiler bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçülürler. Bununla birlikte, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılması nedeniyle de bu desen ilişkisizdir. Bundan dolayı Ön Test- Son Test gruplu desen karışık bir modeldir (Büyüköztürk, 2001: 21). Ön Test -Son Test kontrol gruplu desenin sembolize ediliş şekli aşağıdaki gibidir.

Tablo-5 Ön Test-Son Test Kontrol Grubu Deseni

Ön Test			Son Test	
GD	R	O1	X	O3
GK	R	O2		O4

GD: Deney Grubu, GK: Kontrol Grubu, O1: Deney grubu ön test, O2: Kontrol grubu ön test, O3: Deney grubu son test, O4: Kontrol grubu son test, X: Deneysel (bağımsız değişken) ve R: Deneklerin atanma yöntemi (random) göstermektedir.

Bu araştırma modeli, genel olarak zaman açısından düşünüldüğünde ve metod yönünden incelendiğinde bir “betimleme” modelidir.

Veri kaynağı ve veri toplama aracı bakımından incelendiğinde bu çalışma, bir “anket survey” araştırmasıdır.

Bu çalışmaya amaç yönünden bakıldığında ise, değerlendirme ağırlıklı bir çalışmadır.

Başka bir ifade ile bu çalışma eski tarih eğitimi ile NLP tabanlı tarih eğitimi arasındaki fark; öğrenci görüşleri ve çalışma sonuçları ışığında bir değerlendirmeden geçirmektedir.

Analiz teknikleri yönünden bakıldığında bu çalışma, sayısal (Quantitative) bir çalışmadır.

Araştırmada, eğitimde NLP teknikleri kullanımının eğitimdeki değişime ve verimliliğe dair değerlendirme ve değişkenlere olan etkileri saptanmaya çalışılmıştır.

4.2. Türkiye’de NLP İle İlgili Yapılan Çalışmalar

NLP’nin Türkiye’de güncel ve ilgi duyulan bir konu olması, özellikle son on yılda, bu alanda pek çok kitabın yazılmasına yol açmıştır. Bu kitaplardan bazıları Ek-2’de verilmiştir. NLP ile ilgili yapılan akademik çalışmalar da Ek-3’de sunulmuştur.

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırma, oranlı öğrenci örnekleme kullanılarak yapılacaktır. Bu çerçevede araştırmaya katılacak öğrenciler sosyo - kültürel özelliklerine göre, kendi içinde benzeşikliği olan “alt evren” lere ayrılacak, daha sonra bu alt evrenlerin her birinden, oransal örnekleme yapılacaktır.

Araştırmanın evrenini, 10.Sınıf (Lise 2) Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini okuyan öğrenciler; örnekleme ise, Ankara İli Etimesgut İlçesi’nde yer alan ve bir devlet okulu olan Sosyal Bilimler Lisesi’nde okuyan 2010-2011 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemindeki 10. Sınıf öğrencilerinden oluşan, eş olasılıkla seçilmiş 2 sınıf oluşturmaktadır.

Deney grubunda yer alan, ön test ve son teste katılan öğrenci sayısı 24, kontrol grubunda yer alan ve ön test ile son teste katılan öğrenci sayısı 23 olmak üzere, toplam 47 öğrenciye ulaşılmıştır.

4.4.Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak nicel analiz için bir anket kullanılmıştır.

Anket tarih öğretiminde NLP eğitim tekniklerinin öğrenci başarısına etkisini belirlemek amacıyla tarafımda hazırlanmış 20 sorudan oluşmaktadır. Sözü edilen anketin araştırma için kullanılabilirliği hakkında uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerine göre anket araştırmamızda kullanılabilir niteliktedir. Anket soruları deney ve kontrol, ön test ve son test uygulamaları için aynı kalmıştır. Deney ve kontrol grubuna uygulanan sorular Tablo 7’de verilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilere II. Mahmut Dönemi Islahatlarının öğretilmesinde NLP Eğitimi Tekniğinin Kullanılarak öğretilmesi amacıyla NLP’nin ne

olduğunu öğretmek amacı ile paket program uygulanmıştır. Öğrencileri bu şekilde hazırladıktan sonra ölçüm yapılacak konu olan II. Mahmut Dönemi Islahat Hareketleri 3 hafta boyunca öğrencilerle çalışılmış ve II. Mahmut Dönemi Islahat Hareketlerini anlatmadan önce uygulama yapılacak anket soruları öğrencilere öntest olarak verilmiştir. Öğrencilerin sorulara dürüstçe cevap vermeleri istenmiştir. Öğrenciler sorulara cevap verdikten sonra II. Mahmut Dönemi Islahat Hareketleri NLP Eğitim Tekniği ile EK-5'teki gösterilen örnek ders işleniş şekline anlatılmıştır. Konu anlatıldıktan sonra, öğrencilere ön test olarak verilen sorular iki hafta sonra son test olarak tekrar verilmiştir. Bu sayede anlatılanlardan ve görsel materyallerden faydalanarak bir sonuç çıkarıp çıkaramadıkları belirlenmek istenmiştir.

Kontrol grubuna ise aynı sorular ön test olarak verilmiş, konu klasik öğretim yöntemiyle anlatıldıktan sonra son test olarak tekrar aynı sorular öğrencilere yöneltilmiştir.

Deney ve kontrol grubuna hem ön test hem de son test olarak uygulanan sorular Tablo 7'de ve Ek 1'de verilmiştir.

4.5. Verilerin Analizi

Elde edilen görev etkinliği ve verimliliğini belirleyici veriler frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde özetlendikten sonra, deney ve kontrol grupları arasında karşılaştırmalar yapıldı.

Verilerin t çözümlemeleri yapıp manidarlıkları 0,05 düzeyinde ve tek yönlü sınıandı.

Uygulanan veri toplama aracı (öğrenci görüşleri ölçeği) teker teker kontrol edilip, veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra gereken istatistiksel analizler yapıldı.

Çözümlemeler, SPSS paket programından yararlanılarak gerçekleştirildi. Bu amaçla, veriler kullanılabilirlik denetiminden geçirildikten sonra, bilgisayara aktarıldı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Frekans Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde örnekleme yer alan deney ve kontrol grubu öğrencilerin demografik bilgilerine ilişkin frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

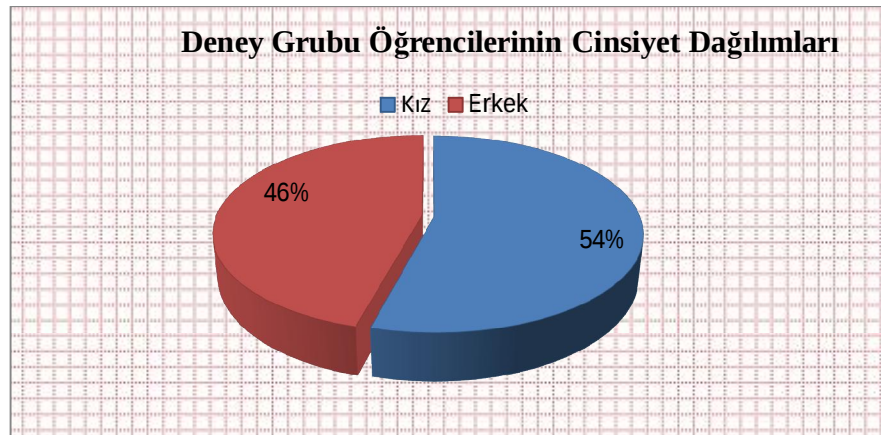
5.1.1 Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında deney grubunda yer alan 10. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo-7’de verilmiştir.

Tablo-7 Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Kız	13	54,2	54,2
Erkek	11	45,8	100,0
Toplam	24	100,0	

Tablo-7’de, deney grubu %54,2’si kız ve %45,8’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. İlgili grafik Şekil-3’de verilmiştir.

Şekil-3 Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Pasta Grafiği

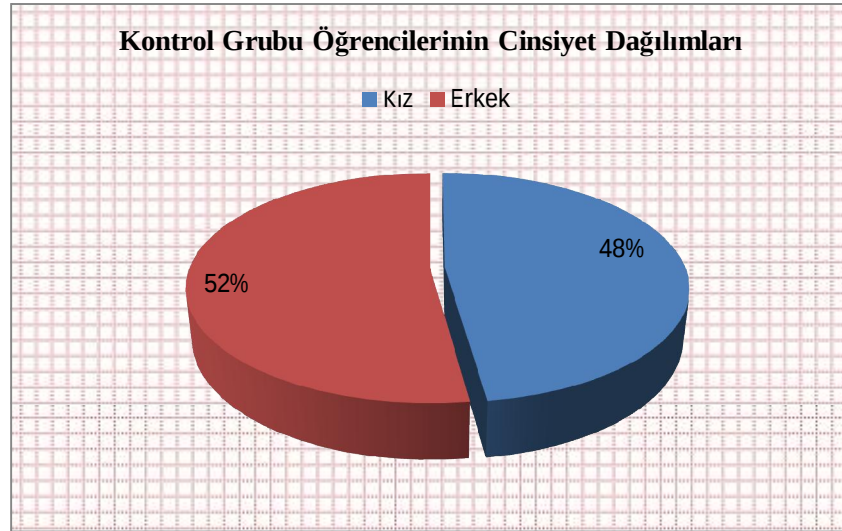
5.1.2. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında kontrol grubunda yer alan 10. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo-8’de verilmiştir.

Tablo-8 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Kız	11	47,8	47,8
Erkek	12	52,2	100,0
Toplam	23	100,0	

Tablo-8’de kontrol grubu %47,8’i kız ve %52,2’si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. İlgili grafik Şekil-4’de verilmiştir.

Şekil-4 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Pasta Grafiği

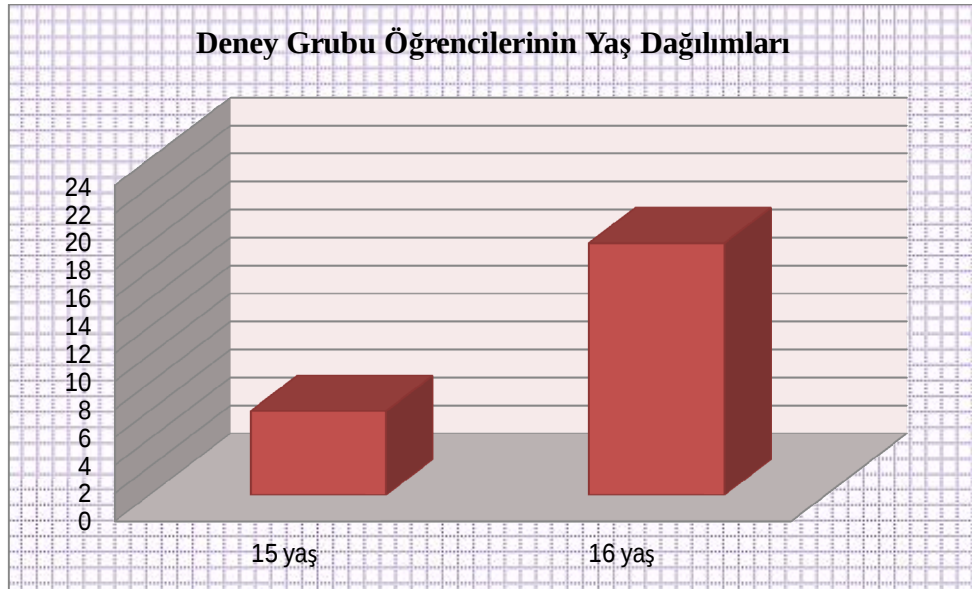
5.1.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında deney grubunda yer alan 10. sınıf öğrencilerinin yaşlarına ilişkin elde edilen bulgular Tablo-9’da verilmiştir.

Tablo-9 Deney Grubu Öğrencilerinin Yaş Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
15 yaş	6	25,0	25,0
16 yaş	18	75,0	100,0
Toplam	24	100,0	

Tablo-9’ da, deney grubu öğrencilerinin %25,0’i 15 yaşında ve %75,0’i 16 yaşındadırlar. Deney grubunda çoğunlukla 16 yaşındaki öğrenciler yer almıştır. İlgili grafik Şekil-5’de verilmiştir.

Şekil-5 Deney Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Sütun Grafiği

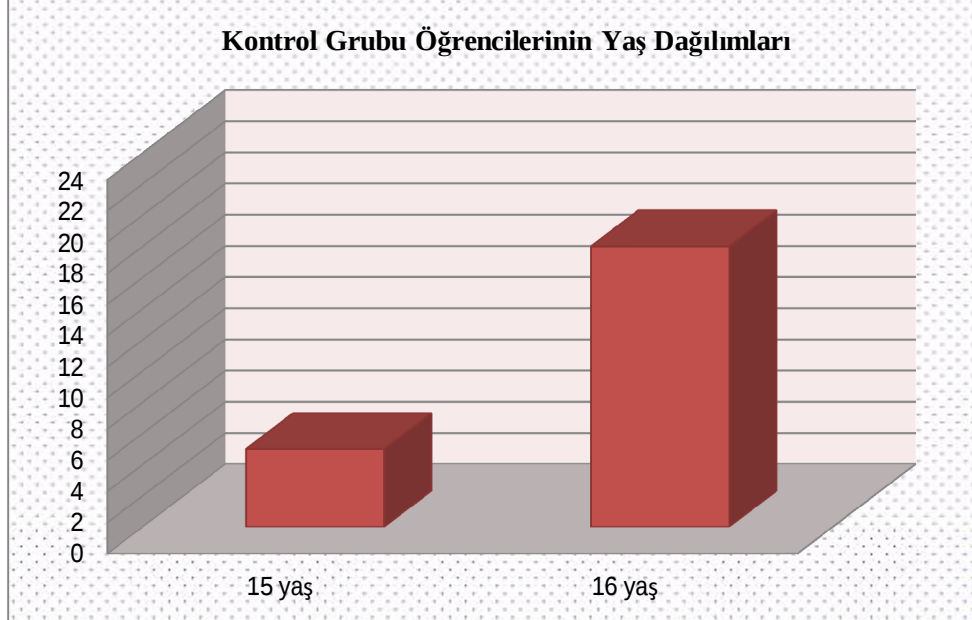
5.1.4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında kontrol grubunda yer alan 10. sınıf öğrencilerinin yaşlarına ilişkin elde edilen bulgular Tablo-10'da verilmiştir.

Tablo-10 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaş Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
15 yaş	5	21,7	21,7
16 yaş	18	78,3	100,0
Toplam	23	100,0	

Tablo-10'da, kontrol grubu öğrencilerinin %21,7'si 15 yaşında ve %78,3'ü 16 yaşındadırlar. Kontrol grubunda çoğunlukla 16 yaşında öğrenciler yer almıştır. İlgili grafik Şekil-6'da verilmiştir.

Şekil-6 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Yaşlarına İlişkin Sütun Grafiği

5.2. NLP’ ye Göre Tarih Bilgisini Değerlendirme

Araştırmanın bu bölümünde, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin tarih bilgisini ölçmek amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanan 20 soruluk başarı testine öğrencilerin verdikleri doğru ve yanlış cevapların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

5.2.1. Balta Limanı Antlaşması İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan ve Osmanlı sanayisinin çökmesine sebep olarak gösterilen Balta Limanı Antlaşması hangi padişah döneminde yapılmıştır ?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-11’de verilmiştir.

Tablo-11 Balta Limanı Antlaşması İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan ve Osmanlı sanayisinin çökmesine sebep olarak gösterilen Balta Limanı Antlaşması hangi padişah döneminde yapılmıştır?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	16	8	21	3
	%	66,7	33,3	87,5	12,5
Kontrol	f	14	9	17	6
	%	60,9	39,1	73,9	26,1

Tablo-11’den, bu soruya deney grubundaki öğrencilerin %66,7’sinin NLP eğitimi öncesi doğru olan “II. Mahmut” cevabını verdiği gözlenirken; NLP uygulaması sonrasında ise %87,5’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir. Tarih öğretiminde klasik yöntem

kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin %60,9'unun, uygulama sonrasında ise %73,9'unun doğru cevap verdiği gözlenmiştir.

5.2.2. İslahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdaki yapılan ıslahatlar hangi padişaha aittir ?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-12’de verilmiştir.

Tablo-12 İslahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdaki yapılan ıslahatlar hangi padişaha aittir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	13	11	16	8
	%	54,2	45,8	66,7	33,3
Kontrol	f	15	8	16	7
	%	65,2	34,8	69,6	30,4

Tablo-12’de bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %54,2’ sinin, NLP eğitimi sonrasında ise %66,7’ sinin doğru olan II. Mahmut cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %65,2’ sinin, uygulama sonrası ise %69,6’sının doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.3. Askeri Ocaklar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdaki askerî ocaklardan hangileri II. Mahmut Döneminde kurulmuştur ?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-13’de verilmiştir.

Tablo-13 Askeri Ocaklar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdaki askerî ocaklardan hangileri II. Mahmut Döneminde kurulmuştur?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	10	14	15	9
	%	41,7	58,3	62,5	37,5
Kontrol	f	8	15	11	12
	%	34,8	65,2	47,8	52,2

Tablo-13’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %41,7’ sinin NLP eğitimi sonrasında ise %62,5’inin doğru olan “Nizam-ı Cedit- Yaya ve Müsellem- Eşkinçi Ocağı” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %34,8’inin uygulama sonrasında ise %47,8’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.4. II. Mahmut’ un Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut’ un gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-14’de verilmiştir.

Tablo-14 II. Mahmut’ un Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut’ un gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	12	12	15	9
	%	50,0%	50,0%	62,5%	37,5%
Kontrol	F	13	10	15	8
	%	56,5%	43,5%	65,2%	34,8%

Tablo-14’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %50,0’ının NLP eğitimi sonrasında ise %62,5’inin doğru olan “Kara Mühendishanesinin açılması” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %56,5’inin, uygulama sonrasında ise %65,2’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.5. III. Selimin Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdakilerden hangisi III. Selim’ in gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-15’da verilmiştir.

Tablo-15 III. Selim’ in Gerçekleştirdiği Yenilikler İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdakilerden hangisi III. Selim’in gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	F	13	11	20	4
	%	54,2	45,8	83,3	16,7
Kontrol	f	13	10	17	6
	%	56,5	43,5	73,9	26,1

Tablo-15’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %54,2’ sinin NLP eğitimi sonrasında ise %83,3’ünün doğru olan “Yerli kumaş kullanımının zorunlu olması” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %56,5’inin uygulama sonrasında ise %73,9’unun doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.6. Avrupa’ya İlk Kez Öğrenci Gönderilmesi İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Avrupa’ya ilk kez öğrenci gönderilmesine hangi padişah döneminde başlanmıştır?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-16’da verilmiştir.

Tablo-16 Avrupa'ya İlk Kez Öğrenci Gönderilmesi İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Avrupa'ya ilk kez öğrenci gönderilmesine hangi padişah döneminde başlanmıştır?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	6	18	11	13
	%	25,0	75,0	45,8	54,2
Kontrol	f	5	18	8	15
	%	21,7	78,3	34,8	65,2

Tablo-16'dan bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %25'inin NLP eğitimi sonrasında ise %45,8'inin doğru olan "II. Mahmut" cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %21,7'sinin uygulama sonrasında ise %34,8'inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.7. Rüштиye İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

"Rüştiye ilk kez hangi padişah döneminde açılmıştır?" sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-17'de verilmiştir.

Tablo-17 Rüштиye İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Rüштиye ilk kez hangi padişah döneminde açılmıştır?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	10	14	16	8
	%	41,7%	58,3%	66,7%	33,3%
Kontrol	f	10	13	11	12
	%	43,5%	56,5%	47,8%	52,2%

Tablo-17’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %41,7’sinin NLP eğitimi sonrasında ise %66,7’inin doğru olan “II. Mahmut” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %43,5’inin uygulama sonrasında ise %47,8’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.8. Düzenli Posta Örgütü İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Düzenli Posta Örgütünü hangi padişah kurmuştur?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-18’de verilmiştir.

Tablo-18 Düzenli Posta Örgütü İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Düzenli Posta Örgütünü hangi padişah kurmuştur?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	F	14	10	17	7
	%	58,3%	41,7%	70,8%	29,2%
Kontrol	F	14	9	15	8
	%	60,9%	39,1%	65,2%	34,8%

Tablo-18’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %58,3’ünün NLP eğitimi sonrasında ise %70,8’inin doğru olan “II. Mahmut” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %60,9’unun uygulama sonrasında ise %65,2’sinin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.9. İlk Nüfus Sayımı İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“İlk nüfus sayımı hangi padişah döneminde yapılmıştır?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-19’da verilmiştir.

Tablo-19 İlk Nüfus Sayımı İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		İlk nüfus sayımı hangi padişah döneminde yapılmıştır?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	16	8	19	5
	%	66,7%	33,3%	79,2%	20,8%
Kontrol	f	13	10	14	9
	%	56,5%	43,5%	60,9%	39,1%

Tablo-19'den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %66,7'sinin NLP eğitimi sonrasında ise %79,2'sinin doğru olan "II. Mahmut" cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %56,5'inin uygulama sonrasında ise %60,9'unun doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.10. Tımar Sistemi İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

"Tımar sistemi hangi padişah döneminde kaldırılmıştır?" sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-20'de verilmiştir.

Tablo-20 Tımar Sistemi İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Tımar sistemi hangi padişah döneminde kaldırılmıştır?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	7	17	15	9
	%	29,2%	70,8%	62,5%	37,5%
Kontrol	f	7	16	10	13
	%	30,4%	69,6%	43,5%	56,5%

Tablo-20’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %29,2’ sinin NLP eğitimi sonrasında ise %62,5’inin doğru olan “II. Mahmut” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %30,4’ünün uygulama sonrasında ise %43,5’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.11. II. Mahmut Dönemindeki Gelişmeler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdaki gelişmelerden hangisi Mahmut Dönemine aittir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-21’de verilmiştir.

Tablo-21 II. Mahmut Dönemindeki İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdaki gelişmelerden hangisi Mahmut Dönemine aittir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	13	11	20	4
	%	54,2%	45,8%	83,3%	16,7%
Kontrol	f	10	13	14	9
	%	43,5%	56,5%	60,9%	39,1%

Tablo-21’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %54,2’ sinin NLP eğitimi sonrasında ise %83,3’ünün doğru olan “Gümrük vergilerinin indirilmesi” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %43,5’inin uygulama sonrasında ise %60,9’unun doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.12. Eşleştirme İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdaki verilen eşleştirmelerden yanlış olanı aşağıdakilerden hangisidir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-22’de verilmiştir.

Tablo-22 Eşleştirme İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış**Cevap Sayılarının Dağılımı**

		Aşağıdaki verilen eşleştirmelerden yanlış olanı aşağıdakilerden hangisidir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	7	17	11	13
	%	29,2%	70,8%	45,8%	54,2%
Kontrol	f	9	14	11	12
	%	39,1%	60,9%	47,8%	52,2%

Tablo-22’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %29,2’ sinin NLP eğitimi sonrasında ise %45,8’inin doğru olan “Şûrayı Devlet kurulması = II. Mahmut” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %39,1’inin uygulama sonrasında ise %47,8’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.13. II Mahmut Döneminde Yapılan Islahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

I. Divanı Hümayun kaldırıldı. Kabine sistemi kabul edildi.

II. Taşra teşkilatı eyalet, liva, kaza olmak üzere yeniden düzenlendi.

III. İlköğretim zorunlu hale getirildi.

IV. Posta ve karantina teşkilatları kuruldu.

V.Köy ve mahallelere muhtarlar tayin edildi.

II. Mahmut döneminde yapılan yukarıdaki ıslahatlardan hangileri yönetsel amaçlıdır?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-23’de verilmiştir.

Tablo-23 II. Mahmut Döneminde Yapılan Islahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		II. Mahmut döneminde yapılan yukarıdaki ıslahatlardan hangileri yönetsel amaçlıdır?”			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	F	8	16	11	13
	%	33,3%	66,7%	45,8%	54,2%
Kontrol	F	9	14	11	12
	%	39,1%	60,9%	47,8%	52,2%

Tablo-23’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %33,3’ünün NLP eğitimi sonrasında ise %45,8’inin doğru olan “Divanı Hümayun kaldırıldı. Kabine sistemi kabul edildi. Taşra teşkilatı eyalet, liva, kaza olmak üzere yeniden düzenlendi. Köy ve mahallelere muhtarlar tayin edildi.” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %39,1’inin uygulama sonrasında ise %47,8’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.14. II. Mahmut Ve Tanzimat Döneminde Halkın Devlete Olan Güven Ve Desteğinin Yeniden Sağlanmasına Yönelik Islahatlar İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut ve Tanzimat döneminde halkın devlete olan güven ve desteğinin yeniden sağlanmasına yönelik ıslahatlardan değildir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo-24 II. Mahmut Ve Tanzimat Döneminde Halkın Devlete Olan Güven Ve Desteğinin Yeniden Sağlanmasına Yönelik İslahatlar İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut ve Tanzimat döneminde halkın devlete olan güven ve desteğinin yeniden sağlanmasına yönelik ıslahatlardan değildir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	14	10	15	9
	%	58,3%	41,7%	62,5%	37,5%
Kontrol	f	13	10	13	10
	%	56,5%	43,5%	56,5%	43,5%

Tablo-24'den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %58,3'ünün NLP eğitimi sonrasında ise %62,5'inin doğru olan "Kılık ve kıyafet yeniliğinin yapılması." cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrası %56,5'inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.15. II. Mahmut Zamanında Gerçekleştirilen Yenilikler İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

"Osmanlı reformcuları arasında askeri alan dışında, sosyal, ekonomik ve idari alanda köklü ıslahatlara girişen ilk padişah II. Mahmut'tu. Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut zamanında gerçekleştirilen yeniliklerden biri değildir?" sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-25'de verilmiştir.

Tablo-25 II. Mahmut Zamanında Gerçekleştirilen Yenilikler İle İlgili Soruya**Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı**

		Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut zamanında gerçekleştirilen yeniliklerden biri değildir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	15	9	20	4
	%	62,5%	37,5%	83,3%	16,7%
Kontrol	f	12	11	13	10
	%	52,2%	47,8%	56,5%	43,5%

Tablo-25’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %62,5’inin NLP eğitimi sonrasında ise %83,3’ünün doğru olan “Nizam-ı Cedit adlı bir askeri ocak kuruldu.” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %52,2’sinin uygulama sonrasında ise %56,5’inin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.16. II. Mahmut Referandumları İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“II. MAHMUT döneminde yapılan;

1-Valilere bağlı redif birliklerinin kurulması,

2-Posta teşkilatının kurulması,

3-İlköğretimin zorunlu hale gelmesi

Reformlardan hangilerinin doğrudan devlet otoritesini güçlendirmeye yönelik bir uygulama olduğu söylenemez?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan

öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-26’da verilmiştir.

Tablo-26 II. Mahmut Referandumları İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		II. MAHMUT döneminde yapılan reformlardan hangileri doğrudan devlet otoritesini güçlendirmeye yönelik bir uygulama olduğu söylenemez?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	11	13	16	8
	%	45,8%	54,2%	66,7%	33,3%
Kontrol	f	6	17	7	16
	%	26,1%	73,9%	30,4%	69,6%

Tablo-26’dan bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %45,8’inin NLP eğitimi sonrasında ise %66,7’sinin doğru olan “Posta teşkilatının kurulması- İlköğretimin zorunlu hale gelmesi” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %26,1’inin uygulama sonrasında ise %30,4’ünün doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.17. II. Mahmut’ un “Uyruğumdaki Müslümanları Camide, Hristiyanları Kilisede, Musevileri De Havrada Görmek İsterim” Görüşü İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“II. Mahmut’un “Uyruğumdaki Müslümanları camide, Hristiyanları kilisede, Musevileri de havrada görmek isterim” demesi,

I. Toplumsal Birlik

II. Ekonomik

III. Siyasi

hangi alanda birlikteliği sağlama amacına yöneliktir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-27’de verilmiştir.

Tablo-27 II. Mahmut'un “Uyruğumdaki Müslümanları Camide, Hristiyanları Kilisede, Musevileri De Havrada Görmek İsterim” Görüşü İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		II. Mahmut’ un “Uyruğumdaki Müslümanları Camide, Hristiyanları Kilisede, Musevileri De Havrada Görmek İsterim” Görüşü hangi alanda birlikteliği sağlama amacına yöneliktir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	14	10	15	9
	%	58,3%	41,7%	62,5%	37,5%
Kontrol	f	15	8	16	7
	%	65,2%	34,8%	69,6%	30,4%

Tablo-27’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %58,3’ünün NLP eğitimi sonrasında ise %62,5’inin doğru olan “Toplumsal Birlik” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %65,2’sinin uygulama sonrasında ise %69,6’sının doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.18. II. Mahmut Islahatları İle İlgili 18. Soruya İlişkin Bulgular

“Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut Dönemi ıslahatlarından biridir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-28’de verilmiştir.

Tablo-28 II. Mahmut Islahatları İle İlgili 18. Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut Dönemi ıslahatlarından biridir?			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	8	16	14	10
	%	33,3%	66,7%	58,3%	41,7%
Kontrol	f	7	16	7	16
	%	30,4%	69,6%	30,4%	69,6%

Tablo-28’den bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %33,3’ünün NLP eğitimi sonrasında ise %58,3’ünün doğru olan “Mekteb-i Maarif-i Adli’ nin açılması” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesinde ve sonrasında %30,4’ünün doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.19. II. Mahmut Döneminde Kültürel Değişim Yaşandığının Doğrudan Bir Göstergesi Olan Gelişme İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“II. Mahmut döneminde,

I. Polis ve Posta teşkilatlarının kurulması,

II. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması,

III. Batı tarzı bando ve musiki faaliyetlerine başlaması

gelişmelerinden hangileri, kültür değişimi yaşandığının doğrudan bir göstergesi değildir?" sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-29'da verilmiştir

Tablo-29 II. Mahmut Döneminde Kültürel Değişim Yaşandığının Doğrudan Bir Göstergesi Olan Gelişme İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		Aşağıdaki Gelişmelerden Hangisi II. Mahmut Döneminde Kültürel Değişim Yaşandığının Doğrudan Bir Göstergesi Değildir.			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	10	14	13	11
	%	41,7%	58,3%	54,2	45,8
Kontrol	f	14	9	15	8
	%	60,9%	39,1%	65,2	34,8

Tablo-29'dan bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %41,7'sinin NLP eğitimi sonrasında ise %54,2'sinin doğru olan "Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması" cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %60,9'unun uygulama sonrasında ise %65,2'sinin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.2.20. II. Mahmut'tan İtibaren Osmanlı Aydınlarının Ulaşmak İsteddiği Amaç İle İlgili Soruya İlişkin Bulgular

“II. Mahmut’ tan itibaren, Osmanlı ülkesinde Avrupa usulünde eğitim gören aydın bir sınıf yetişmiştir. Bu sınıf, şahıslara göre devamlı değişen bir yönetim yerine, hukuka dayalı, kurumları olan yeni bir yönetimin kurulması için çalışmıştır. Bu duruma göre, Osmanlı aydınlarının ulaşmak istediği amaç aşağıdakilerden hangisidir?” sorusuna ilişkin deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası doğru yanlış cevap sayılarına ilişkin bulgular Tablo-30’da verilmiştir.

Tablo-30 II. Mahmut'tan İtibaren Osmanlı Aydınlarının Ulaşmak İsteddiği Amaç İle İlgili Soruya Öğrencilerin Verdikleri Doğru ve Yanlış Cevap Sayılarının Dağılımı

		II. Mahmut'tan İtibaren Osmanlı Aydınlarının Ulaşmak İsteddiği Amaç Aşağıdakilerden Hangisidir.			
		Ön Test		Son Test	
		Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Deney	f	15	9	20	4
	%	62,5%	37,5%	83,3%	16,7%
Kontrol	f	13	10	15	8
	%	56,5%	43,5%	65,2%	34,8%

Tablo-30’dan bu soruya deney grubundaki öğrencilerin NLP eğitimi öncesi %62,5’inin NLP eğitimi sonrasında ise %83,3’ünün doğru olan “Egemenlik anlayışını değiştirmek” cevabını verdiği gözlenmiştir. Klasik yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi %56,5’inin uygulama sonrasında ise %65,2’sinin doğru cevabı verdiği gözlenmiştir.

5.3. İstatistiksel Uygulamalar

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın ana ve alt problemleri ışığında oluşturulan hipotezlerin testlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

5.3.1. Ana Probleme İlişkin Bulgular

5.3.1.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Tarih öğretiminde NLP tekniklerinin kullanıldığı deney ve geleneksel öğretim metotlarının kullandığı kontrol grubu öğrencilerinin uygulamalar öncesi denkliklerini belirlemek amacı ile ön test puanlarının karşılaştırılması bağımsız örnekleme t testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo-31’de verilmiştir.

Tablo-31 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları

	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SD)	Serbestlik Derecesi (DF)	T İstatistik Değeri	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)
Deney	24	48,5417	8,65764	45	-0,260	0,796
Kontrol	23	49,1304	6,68312			

Tablo-31’den görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanlarını karşılaştırmak için hesaplanan -0,260 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Sig.=0,796>0,005). Deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test puan ortalamaları 48,5417 iken, bu puan ortalaması kontrol grubunda 49,1304 olarak bulunmuştur. Buna göre uygulama öncesi deney ve kontrol grubunun denk olduğuna karar verilmiştir. Bu durumda H_1 alternatif hipotezi **Red** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-7’de verilmiştir.

5.3.1.2. Deney Grubu Öğrencilerinin NLP Tekniklerinin Uygulaması Öncesinde Ve Sonrasında Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Tarih öğretiminde NLP tekniklerinin kullanıldığı deney grubunun ön test- son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacı ile bağımlı örnekleme t testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo-32’de verilmiştir

Tablo-32 Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön ve Son Test Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları

Deney Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SD)	Serbestlik Derecesi (DF)	T İstatistik Değeri	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)
Ön Test	24	48,5417	8,65764	23	-9,676	0,000**
Son Test	24	66,2500	9,91814			

**0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var.

Tablo-32’den görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarını karşılaştırmak amacı ile hesaplanan -9,676 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Sig.=0,000<0,010). Deney grubu öğrencilerinin NLP tekniklerini uygulama öncesi ön test puan ortalamaları 48,5417 iken uygulama sonrası son test puan ortalamaları 66,2500’a yükselmiştir. Yani tarih öğretiminde NLP tekniklerinin kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi olduğu gözlenmiştir. Bu durumda H_2 alternatif hipotezi **Kabul** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-7’de verilmiştir.

5.3.1.3. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geleneksel Öğretim Metodu Uygulaması Öncesinde Ve Sonrasında Puanlarının Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Tarih öğretiminde geleneksel öğretim metotlarının kullanıldığı kontrol grubunun ön test- son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacı ile bağımlı örneklem t testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo-33’de verilmiştir.

Tablo-33 Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön ve Son Test Puanlarının Farklaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları

Kontrol Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SD)	Serbestlik Derecesi (DF)	T İstatistik Değeri	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)
Ön Test	23	49,1304	6,68312	22	-1,417	0,171
Son Test	23	51,3043	6,94416			

Tablo-33’den görüldüğü üzere, tarih öğretiminde geleneksel metodun uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarını karşılaştırmak amacı ile hesaplanan -1,417 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. (Sig.=0,171>0,010). Yani kontrol grubunun uygulama öncesi ve sonrası puanları arasındaki fark anlamsız görülmüştür. Bu durumda **H₃** alternatif hipotezi **Red** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-7’de verilmiştir.

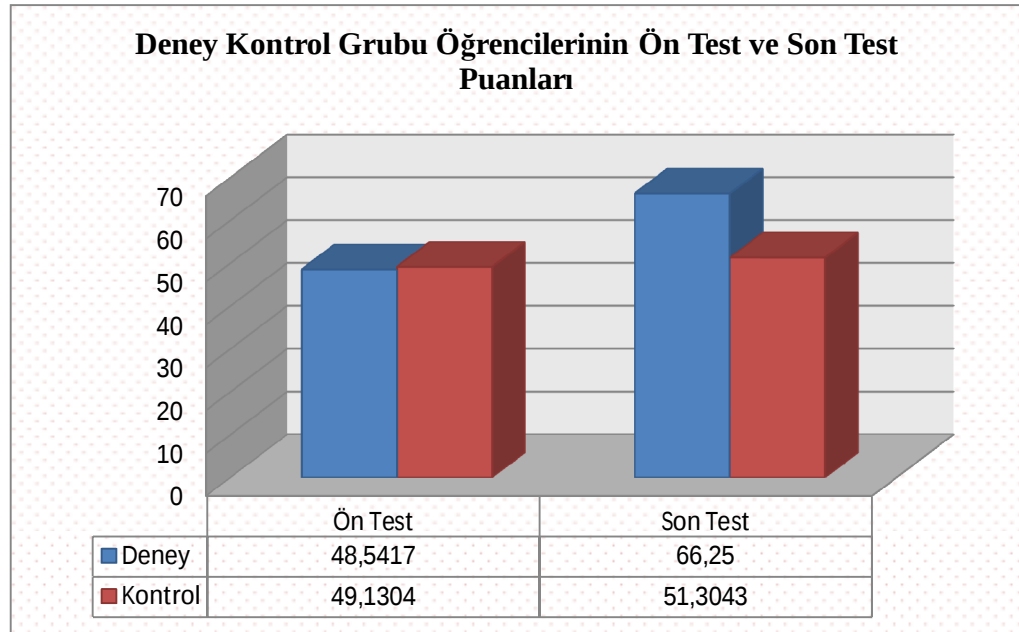
5.3.1.4. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Puanlarının Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Tablo-34 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Puanlarının Farklaşmasına İlişkin Bulgular

	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SD)	Serbestlik Derecesi (DF)	T İstatistik Değeri	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney	24	66,2500	9,91814	45	14,946	0,000**
Kontrol	23	51,3043	6,94416			

**0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var.

Tablo-34'den görüldüğü üzere, tarih öğretiminde NLP tekniklerinin kullanıldığı deney grubu ve geleneksel öğretim metotlarının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarını karşılaştırmak için hesaplanan 14,946 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Sig.=0,000<0,001). Deney grubu öğrencilerinin NLP tekniklerini uygulama sonrası puan ortalamaları 66,2500 iken kontrol grubu öğrencilerinin geleneksel öğretim metodu uygulama sonrası puan ortalamaları 51,3043 olarak elde edilmiştir. Matematiksel olarak gözlenen fark istatistiksel açıdan da anlamlı bulunmuş olup deney grubu öğrencilerinin NLP uygulaması sonrası puanlarının geleneksel metodun uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durumda tarih öğretiminde geleneksel metodun yerine NLP tekniklerinin kullanılmasının öğrenciler üzerinde daha olumlu bir etki yaptığı gözlenmiştir. Bu durumda **H₄** alternatif hipotezi **Kabul** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-7' de verilmiştir.

Şekil-7 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Sütun Grafiği

5.3.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Bu amaç için bağımsız örneklem t testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo-35’de verilmiştir.

Tablo-35 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ön Test ve Son Test Karşılaştırmalarına İlişkin T Testi Sonuçları

			N	Ortalama	SS	SD	T	Sig.
Deney	ÖN	Kız	13	51,9231	6,93375	22	2,258	0,034*
		Erkek	11	44,5455	9,07043			
	SON	Kız	13	68,8462	8,69718	22	1,425	0,168
		Erkek	11	63,1818	10,78720			

	ÖN	Kız	11	50,0000	5,91608	21	0,588	0,562
Kontrol	TEST	Erkek	12	48,3333	7,48736			
	SON	Kız	11	53,6364	6,36039	21	1,595	0,126
	TEST	Erkek	12	49,1667	7,01729			

* 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var.

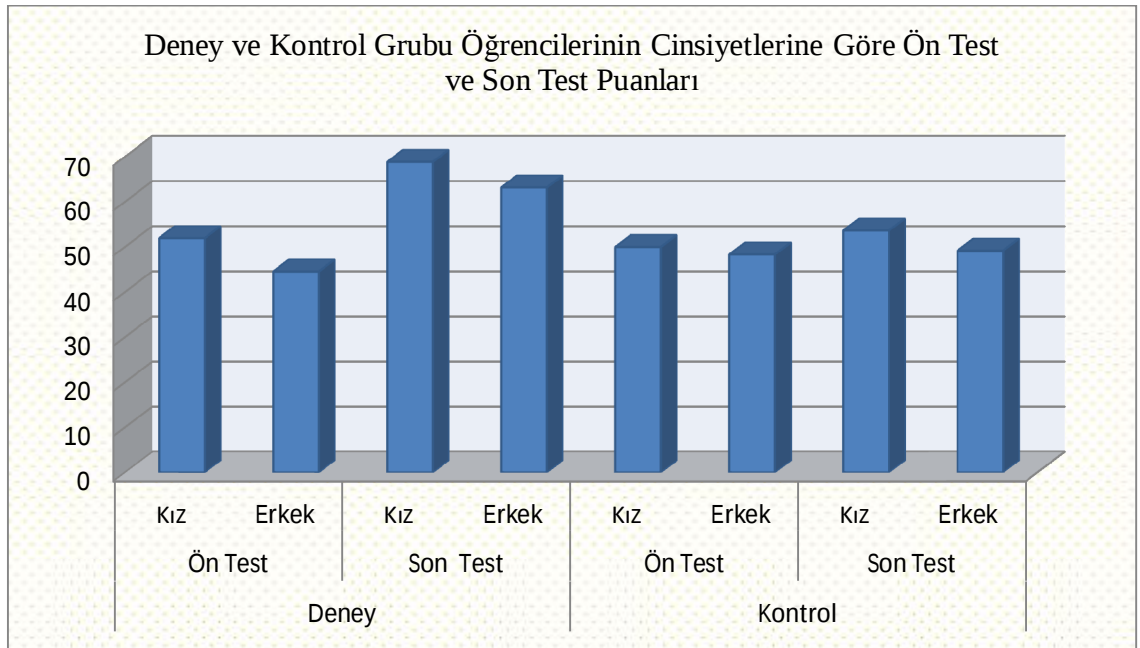
Tablo-35'dan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ön test puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile hesaplanan 2,258 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Sig.=0,034<0,05). Buna göre deney grubundaki kız öğrencilerin, ön test ortalama puanları 51,9231 iken; erkek öğrencilerin ortalama puanları 44,5455 olarak gözlenmiştir. Yani deney grubundaki kız öğrencilerin NLP uygulaması öncesi ön test puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek gözlenmiştir. Bu durumda **H₅** alternatif hipotezi **Kabul** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-8'de verilmiştir.

Deney grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre son test puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile hesaplanan 1,425 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Sig.=0,168>0,05). Yani deney grubundaki kız ve erkek öğrencilerin NLP uygulaması sonrası son test puanlarının birbirine denk olduğu gözlenmiştir. Bu durumda **H₆** alternatif hipotezi **Red** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-8' de verilmiştir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ön test puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile hesaplanan 0,588 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Sig.=0,562>0,05). Yani kontrol grubundaki kız ve erkek öğrencilerin geleneksel öğretim metodu uygulaması öncesi ön test puanlarının birbirine denk olduğu gözlenmiştir. Bu durumda **H₇** alternatif hipotezi **Red** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-8' de verilmiştir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre son test puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile hesaplanan 1,595 t istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Sig.=0,126>0,05). Yani kontrol grubundaki kız ve erkek öğrencilerin geleneksel öğretim metodu uygulaması sonrası son test puanlarının birbirine denk olduğu gözlenmiştir. Bu durumda H_0 alternatif hipotezi **Red** edilmiştir. İlgili grafik Şekil-8’ de verilmiştir.

Şekil-8 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Sütun Grafiği

5.3.3. Analize Dayalı Sonuç

Uygulamaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarının denkliği için ön test ortalamaları karşılaştırılmış ve grupların denk olduğu sonucuna varılmıştır.

Deney grubunda yer alan öğrencilere tarih öğretiminde NLP teknikleri uygulanmış ve uygulama öncesi ön test puan ortalamaları ile uygulama sonrası son test puan ortalamaları karşılaştırılması sonucunda son test ortalamalarının ön test ortalamalarından manidar olarak daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu da tarih öğretiminde NLP tekniğinin

kullanımının öğrencilerin başarıları ve verimliliği üzerinde etkili olduğunun göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilere geleneksel öğretim metodu uygulanmış ve uygulama öncesi ön test ortalamaları ile uygulama sonrası son test ortalamaları karşılaştırılması sonucunda ön test ortalamaları ile son test ortalamaları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir.

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ortalamaları karşılaştırıldığında, tarih öğretiminde NLP tekniğinin kullanımının, geleneksel öğretim metodundan daha fazla başarı üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test ortalamalarının öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşmalarına bakılmış ve deney grubundaki kız öğrencilerin ön test puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ancak NLP uygulamasından sonra cinsiyete göre bir farklılık oluşmadığı gözlenmiştir. Kontrol grubu öğrencilerini cinsiyetlerinin ön test ve son test puanlarında farklılık oluşturmadığı gözlenmiştir.

SONUÇ

Araştırmanın nitel boyutunda NLP eğitimi ve teknikleri kullanılarak yapılan öğretimden sonra, deney grubundaki öğrencilerle yapılan görüşmelerin nitel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulguların ışığında şu sonuçlar ortaya konmuştur.

➤ Tarih dersinde NLP eğitimi ve teknikleri kullanılarak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Diğer bir deyişle, NLP eğitimi ve teknikleri kullanılarak yapılan öğretim, öğrencilerin tarih dersindeki başarılarını artırmaktadır.

➤ NLP eğitimi ve teknikleri kullanılarak yapılan öğretim, öğrencilerin tarih dersine ilgisini arttırmada etkili olduğu ders anlatılırken öğrencilerin derse olan ilgisinin deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre Tarih Öğretiminde NLP Eğitimi Tekniğinin kullanımı öğrencilerin tarih dersine olan ilgilerinin artmasına katkı sağladığı söylenebilir.

➤ Öğrencilerin tümü ders sonrası yapılan görüşmelerde, derste NLP eğitimi ve teknikleri kullanımının anlama becerisini artırdığını, tümüne yakını dersi daha iyi öğrendiğini, dersi günlük yaşamla ilişkilendirdiğini ve araştırma becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerden bir kısmı, dersin daha zevkli geçtiğini, konuların somutlaştığını, dersin ilgi çekici olduğunu, derste daha etkin olunduğunu, öğrenilenlerin daha kalıcı olduğunu belirtmişlerdir.

➤ Öğrencilerin tümü NLP hakkında fikir sahibi olmuşlardır,

➤ Araştırma bulguları ışığında tarih dersinde NLP eğitimi tekniğinin kullanımının öğrencilerin başarısını etkilediği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler ise şöyle sıralanabilir:

➤ Ortaöğretim Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde, öğrencilerin derse ilişkin akademik başarılarını artırmada ve olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamada NLP' den etkili bir biçimde yararlanılabilir.

➤ Öğrencilerin düşünme, okuma, yazma ve anlama becerilerinin geliştirilmesinde, NLP Eğitimi Tekniği kullanılarak yapılan öğretimin etkililiği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ. (2006). T.C. *İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminde Bilgi Ve İletişim Teknolojilerinin Etkili Kullanımı. Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük Ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, Doğaner, Y. (Ed). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Addington, J. E. (1997). **Yüzde Yüz Düşünce Gücü**. İstanbul: Akaşa Yayınları.
- Akpınar, Y. (2005). *Bilgisayar Destekli Eğitimde Uygulamalar*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Alder, H. (2005). **NLP El Kitabı**. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Alder, H. (2006). **NLP Yüksek Performansa Ulaşmanın Yeni Bilimi ve Sanatı**. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Alder, H., Heather B. (2001). **21 Günde NLP**. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Alıcı, T. (2010). **Öğrenmenin Bilimsel Temelleri**. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Anderson, I. G. (2000). Developing Multimedia Courseware For Teaching History: A UK Perspective. The Journal for Multimedia History. Volume 3. <http://www.albany.edu/jmmh/vol3/creatingicdroms/creatingicdroms>.
- Arı, R., Gençdoğan, B., Başaran, I., (2002). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Mikro Yayınları.
- Ata, B. (2002). *Tarih Derslerinde Dokümanlarla Öğretim Yaklaşımı*, Türk Yurdu.
- Bandler, R., Grinder, J. (2008). **Nöro Linguistic Programlama NLP Değişim İçin Beyninizi Kullanın**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bavister, S., Vickers A. (2008). **Kendi Kendine NLP**. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bozkurt, V. (2005). **Değişen Dünyada Sosyoloji**. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Büyüköztürk, S. (2001). **DeneySEL Desenler**. Ankara: Pegem A. Yayınları.

Byrne, R. (2007). **The Secret**. İstanbul: Mia Yayınları.

Churches, R., Terry, R. (2009). **Eğitim İçin NLP Etkin Bir Eğitmen Olmanın Yolu**. İstanbul: Ovvo Basım Yayım-Dağıtım.

Cüceloğlu, D. (2002). **Keşkesiz Bir Yaşam İçin İletişim Donanımları**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Demiray, S. (2007). **Bilimsel Olarak NLP İle Anlayarak Hızlı Okuma**. İstanbul: Deneme, Ankara: Öteki Yayınevi.

Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Demirel, A. (2006). *Sanat Eğitiminde Bilgisayar Ve Çoklu Ortam Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilts, R. (2009). **Dil İllüzyonları Kelimelerin Büyüsüyle Mutluluğa Ulaşmak**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Eren, C. (2001). **NLP İçerik Sizi Düşünmek**. İstanbul: Beyaz Yayınları.

Erengil, C. (2009). NLP Hypnosis and Time Line Training Notes of Ralph Watson.

Ertan, M. (2010). **Tarihi Sözler Antolojisi**. Ankara: Afşar Matbaacılık.

Filiz, S. B., M. A. (2006). **Program Geliştirme**. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Gümüş, M. (1999). **Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar**, İstanbul: Alfa Basım.

Gün, N. (2001). **NLP Zihnini Kullanma Kılavuzu**. İstanbul: Kuraldışı Yayınları.

Güney, S. (1998). **Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü**. Ankara: Ocak Yayıncılık.

Hızal, A. (1983). *Uzaktan Öğretim Süreçleri Ve Yazılı Gereçler: Eğitim Teknolojisi Açısından Yaklaşım*. Ankara: Sevinç Matbaası

Kamp, D. (2004). **Mükemmel Eğitimci Eğitimde NLP' yi Uygulamak.** İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Kaptan, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri.** Ankara: Tekışık Yayınları.

Karabağ, G. (2002). Postmodernizm Ve Tarih Öğretimi. Türkyurdu.

Karadeniz, Ş. (2008). Bilişsel Esnekliğe Dayalı Hiper Metin Uygulaması: Sanal Bilgisayar Hastanesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6 (1).

Karasar, N. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaşıkcı, E. (2004). **Beden Dili.** İstanbul: Lamure Basım Dağıtım.

Kepçioğlu, M. (1988). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik.** Ankara.

Kılınç, M. (2005). **NLP İle Etkin Koçluk.** İstanbul: Kariyer Yayınları.

Knight, S. (2003). **Uygulamalarla NLP Yaşamınızda Fark Yaratan Yöntemler.** Koçluğu, İstanbul: Kariyer Yayınları.

Knight, S. (2006), **Uygulamalarla NLP Yaşamınızda Fark Yaratan Yöntemler,** İstanbul:

Sistem Yayıncılık

Köknel, Ö., Özoğurlu, K., Bahadır, G.A. (1989) **Davranış Bilimleri (Ruh Bilim).** İstanbul: Bayrak Matbaacılık.

McDermont İ., Jago W. (2003). **Kişisel Mutluluk ve Profesyonel Başarıda NLP.** İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

O' Connor J., McDermont İ. (2003). **NLP' nin İlkeleri.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Öncü, A. (1993). **Sosyoloji ya da Tarih İbn-i Haldun ve Mukaddime Üzerine Bir Deneme**. Öteki Yayınevi.

Özoğlu, S. Ç. (1977). **Eğitimde Rehberlik**. Ankara: A.Ü.E.F.Y.

Öztürk, C., Otluoğlu R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler Ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegema Yayınları.

Paykoç, F. (1988). *Güncel Olaylarla Belirli Gün Ve Haftaların Öğretimi*, B. Özer, (Ed.), Fen Bilgisi Öğretimi (44-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Peiffer, V. (2010). **Çekim Yasasının Temeli Olumlu Düşünme**. İstanbul: Alfa Yayınları.

Refik, İ. (2002). **Başarı Haritası**. İstanbul: Albatros Yayıncılık.

Robbins, A. (1993). **Kişisel Başarıda Zirveye Ulaşmanın Yolu, Sınırsız Güç. İstanbul: İnkılap Kitabevi.**

Robbins, A. (1995). **İçindeki Devi Uyandır**. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Safran, M. (1995). **Lise Öğretmen ve Öğrencilerine Göre Tarih Dersinin Amaçları**. Eğitim Dergisi, Ankara.

Safran, M. ve Ata, B. (1996) ‘Barışçı Tarih Öğretimi Üzerine Çalışmalar: Türkiye’de Tarih Kitaplarında Yunanlılara İlişkin Öğrenci Görüşleri’ Gazi Üniversitesi *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1.

Safran, M. (2004). *Eğitim Bilimi Açısından Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Öğretimi. Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihinde Yöntem Arayışları*. Yediyıldız, B., Ertan, T.F., Üstün, K. (Ed). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Saygın, O. (2004). **Kişisel Değişim**. İstanbul: Pozitif Yayınları.

- Saygın, O. (2005). **Kişisel Değişim Stratejileri**. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Saygın, O. (2006). **Bilge Simitçi**. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık.
- Saygın, O. (2009). **Negatif Limanlardan Pozitif Sulara**. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Sekman, M. (2008). **Limit Sizsiniz**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Sekman, M. (2010). **Her şey Seninle Başlar**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Shapiro, M. (2004). **1 Haftada NLP**. İstanbul: Armoni Yayınları.
- Şanal, R. (2009). **Kuantum Sıçrama**. İstanbul: Lady Birds Production.
- Tanyeri, T. (2007). *Bilgisayar Destekli Öğretim İle İlgili Temel Kavramlar, Öğeleri, Kuramsal Temelleri Ve Uygulama Yöntemleri. Bilgisayar I-ı Temel Bilgisayar Becerileri*. Güneş A. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (1998). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tepiroğlu, A., Ç. (2007). **Sinir-Dilsel Programlama Destekli Dil Öğretme-Modeli**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, Tuğçe (2008), **Halkla İlişkiler ve NLP İlintisinin İletişim Yönünden İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Yaşar, Ş. Ve Gültekin, M. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç-Gereç Kullanımı*.
- Yıldırım, A. (2010). **Etkili İletişim Eğitimi**. İstanbul: Yıldırım Dil Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2010). **Güçlü Hafıza**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Yılmaz, E. (2005). **Öğrenciler ve Öğretmenler İçin NLP**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yurdakul, K. (2003). **Bireysel Mükemmelliğin Sanatı**. İstanbul: Kariyer Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Plaseboietkisi>

<http://www.akregroup.com/downloads/NLPiBEYiNiDILi.pdf>

<http://www.itusozluk.com/goster.php/nocebo>

<http://www.tdksozluk.com/s/angaje/>

<http://www.turkcebilgi.com/spesifik/nedir>

<http://www.uludagsozluk.com/k/bedensel-kinestetik-zeka/>

<http://www.weblopedi.com/kpssiegitimibilimleri/haziribulunusluk-t9711.0.html>

<http://www.ekodialog.com/Konular/Verimlilikinedir.html>

<http://www.egitimbirsen.org.tr/dokuman/bildiriler.pdf>

<http://www.ikyworld.com/kitaplik/NlpileKocluk.txt>

<http://www.nlp.at.com/nlp/neredeikullanilir.htm>

<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/klinik.htm>

<http://www.sayginnlp.com/Makaleler/nlp/-nlp-sozlugu-447.aspx>

<http://www.nedirmedemek.com/angaje-etmek-nedir-angaje-etmek-ne-demek>

EKLER

EK-1

Tarih Öğretiminde NLP Eğitim Tekniklerinin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisini Ölçmek Amacıyla Hazırlanan Anket Soruları

1. Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan ve Osmanlı sanayisinin çökmesine sebep olarak gösterilen Balta Limanı Antlaşması hangi padişah döneminde yapılmıştır?
A)III. Selim
B)II. Mahmut
C)Abdülmecit
D)Abdülaziz
E)I. Abdülhamit
2. Aşağıdaki yapılan ıslahatlar hangi padişaha aittir ?
I. Memurların maaşa bağlanması.
II. II. Nazırlıkların oluşturulması.
III. III Köylere muhtarlıkların atanması.
A)III. Selim B)II. Mahmut C)Abdülmecit D)Abdülaziz E)II. Abdülhamit

3. Aşağıdaki askerî ocaklardan hangileri II. Mahmut Döneminde kurulmuştur?
I.Asakir-i Mansure-i Muhammediye
II. Yeniçeriler
III. Sekban-ı Cedid
IV. Nizam-ı Cedid
V.Yaya ve Müsellem
VI. Eşkinci Ocağı
A)I-IV-VI B)III-IV-VI C)II-III-V D)IV-V-VI E)I-III-VI
4.Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut’ un gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?
A)Mızıka Okulu açılması.
B)Askerî Şûra kurulması.
C)Kara Mühendishanesi açılması.
D)Divan-ı Hümayunun kaldırılarak Nazırlık (Bakanlık) sistemine geçilmesi.
E)Memurların Dâhiliye ve Hariciye olarak iki sınıfa bölünmesi.
5.Aşağıdakilerden hangisi III. Selimin gerçekleştirdiği yenilikler arasında yer almaz?
A)İlk devlet matbaasının kurulması.

B)Yerli malı kullanımının özendirilmesi.
C)Nizam-ı Cedid Ordusunun kurulması.
D)Yerli kumaş kullanımının zorunlu olması.
E)Îrâd-ı Cedid adı ile yeni hazine oluşturulması.
6. Avrupa'ya ilk kez öğrenci gönderilmesine hangi padişah döneminde başlanmıştır?
A)II. Selim B)II. Mahmut C)Abdülmecit D)Abdülaziz E)II. Abdülhamit
7. Rüştîye ilk kez hangi padişah döneminde açılmıştır?
A)II. Selim B)II. Mahmut C)Abdülmecit D)Abdülaziz E)I. Abdülhamit
8. Düzenli posta örgütünü hangi padişah kurmuştur?
A)III. Selim B)II. Mahmut C)I.Abdülmecit D)Abdülaziz E)II. Abdülhamit
9. İlk nüfus sayımı hangi padişah döneminde yapılmıştır?
A)III. Selim B)II. Mahmut C)Abdülmecit D)Abdülaziz E)I. Abdülhamit

10. Tımar sistemi hangi padişah döneminde kaldırılmıştır?
A)III. Selim B)II. Mahmut C)Abdülmecit D)Abdülaziz E)II. Abdülhamit
11. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi II. Mahmut Dönemine aittir?
I.Mahkemelerin açık yapılması kararı.
II. Mahkeme kararı olmadan kimseye ceza verilememesi.
III. Müsaderenin kaldırılması.
IV Gümrük vergilerinin indirilmesi.
V.Kara Mühendishanesi açılması.
A)I B)II C)III D)IV E)V
12. Aşağıdaki verilen eşleştirmelerden yanlış olanı aşağıdakilerden hangisidir?
I.Müsadere uygulamasının kalkması = Tanzimat Fermanı
II. Azınlıkların il genel meclislerine = Islahat fermanı üye olabilmeleri
III Divan-ı Hümayunun kaldırılması = II. Mahmut
IV. İlk demiryollarının yapımı çalışmaları= Tanzimat Dönemi
V.Şûrayı Devlet kurulması = II. Mahmut
A)I B)II C)III D)IV E)V

13. I. Divanı Hümayun kaldırıldı. Kabine sistemi kabul edildi.
II. Taşra teşkilatı eyalet, liva, kaza olmak üzere yeniden düzenlendi.
III. İlköğretim zorunlu hale getirildi.
III. Posta ve karantina teşkilatları kuruldu.
IV. Köy ve mahallelere muhtarlar tayin edildi.
II. Mahmut döneminde yapılan yukarıdaki ıslahatlardan hangileri yönetsel amaçlıdır?
A) II, III, V B) I, III, V
C) I, II, V D) III, IV, V
E) I, II, IV
14. Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut ve Tanzimat döneminde halkın devlete olan güven ve desteğinin yeniden sağlanmasına yönelik ıslahatlardan değildir?
A) Müsadere usulünün kaldırılması.
B) Can ve mal güvenliğinin sağlanması.
C) Kılık ve kıyafet yeniliğinin yapılması.
D) Mahkemelerin açık hale getirilmesi.
E) Haksız yere cezalandırmanın önlenmesi.

15. Osmanlı reformcuları arasında askeri alan dışında, sosyal, ekonomik ve idari alanda köklü ıslahatlara girişen ilk padişah II. Mahmut'tu.
Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut zamanında gerçekleştirilen yeniliklerden biri değildir?
A) Takvim-i Vekayî (Olayların Günlüğü) adlı bir gazete çıkarıldı.
B) Polis ve posta teşkilatı oluşturuldu.
C) Sekban-ı Cedid ve Eşkinici adlı askeri ocaklar kuruldu.
D) Mekteb-i Ulumu Edebiye açıldı.
E) Nizam-ı Cedit adlı bir askeri ocak kuruldu.
16. II. Mahmut döneminde yapılan;
1-Valilere bağlı redif birliklerinin kurulması.
2-Posta teşkilatının kurulması.
3-İlköğretimin zorunlu hale gelmesi.
Reformlardan hangileri doğrudan devlet otoritesini güçlendirmeye yönelik bir uygulama olduğu söylenemez?
A) Yalnız 1
B) Yalnız 2
C) 1 ve 2
D) 2 ve 3

E) Yalnız 3
17. II. Mahmut'un "Uyruğumdaki Müslümanları camide, Hristiyanları kilisede, Musevileri de havrada görmek isterim" demesi,
I. Toplumsal Birlik
II. Ekonomik
III. Siyasi
Hangi alanda birlikteliği sağlama amacına yöneliktir?
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III
18. Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut Dönemi ıslahatlarından biridir?
A) Avrupa'ya ilk elçinin gönderilmesi.
B) Mekteb-i Maarif-i Adli'nin açılması.
C) Suray-ı Devlet'in kurulması.
D) Nizamiye mahkemelerinin kurulması.

E) Mecelle'nin hazırlanması.
19. II. Mahmut döneminde,
I. Polis ve Posta teşkilatlarının kurulması.
II. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması.
III. Batı tarzı bando ve musiki faaliyetlerine başlaması.
Gelişmelerinden hangileri, kültür değişimi yaşandığının doğrudan bir göstergesi değildir?
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II ve III
20. II. Mahmut'tan itibaren, Osmanlı ülkesinde Avrupa usulünde eğitim gören aydın bir sınıf yetişmiştir. Bu sınıf, şahıslara göre devamlı değişen bir yönetim yerine, hukuka dayalı, kurumları olan yeni bir yönetimin kurulması için çalışmıştır.
Bu duruma göre, Osmanlı aydınlarının ulaşmak istediği amaç aşağıdakilerden hangisidir?
A- Osmanlı toplumunda ulus bilincini yerleştirmek.

B) Öğretim sisteminde ikiliği kaldırmak.
C) Veraset sistemini değiştirmek.
D- Gelenek ve görenekleri sürdürmek.
E - Egemenlik anlayışını değiştirmek.

NLP ile ilgili yazılan kitaplar

➤	Nöro-Linguistik Programlama Trans ve Değişim , John Grinder - Richard Bandler, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1999
➤	NLP Sinir Dili Programlaması , Harry Alder, Sistem Yayıncılık, 2004
➤	21 Günde NLP , Harry Alder - Beryl Heather, Kariyer Yayınları, 2001
➤	NLP'nin İlkeleri , Joseph O'Connor - Ian McDermott, Sistem Yayıncılık, 2008
➤	NLP Zihnini Kullanma Kılavuzu , Nil Gun, Kuraldısı Yayıncılık, 2007
➤	Bireysel Mükemmelliğin Sanatı NLP , Kazım Yurdakul, Kariyer Yayınları, 2003
➤	İçerik Sizi Düşünmek NLP Neuro-Linguistic Programming , Cengiz Eren, Beyaz Yayınları, 2002
➤	NLP ve Başarı , Mehmet Oner, Kariyer Yayınları, 2001
➤	Uygulamalarla NLP , Sue Knight, Sistem Yayıncılık, 2006
➤	NLP Kocluğu , Ian McDermott - Wendy Jago, Kariyer Yayınları, 2003
➤	Negatif Limanlardan Pozitif Sulara Oğuz Saygın, Hayat Yayıncılık, 2007
➤	Mükemmel Eğitimci Eğitimde NLP'yi Uygulamak , Di Kamp, Kariyer Yayıncılık, 2004
➤	NLP Teknikleriyle Aile İçi İletişim , Zulfikar Ozkan, Hayat Yayıncılık, 2005
➤	Çocuklar Nasıl Öğrenir? NLP İle Çocuğunuzun Zekasını Geliştirin , Dawna Markova - Anne Powell, Kuraldısı Yayıncılık, 2007
➤	Yöneticiler İçin NLP , Harry Alder, Sistem Yayıncılık, 2006

EK-3

NLP ile ilgili yapılan akademik çalışmalar

➤ Etkin Liderlikte Nöro Linguistik Programlama'nın (NLP) Önemi , Rabihan Yüksel, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2001
➤ Zihni Etkin Kullanma Yöntemi (NLP)'nin Yaratıcı Sanat Olarak Tiyatro Alanına Dramatik Yazarlık ve Oyunculuk Bağlamında Uygulanması , Munip Melih Korukçu, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2003
➤ Sinir Dili Programlama (NLP- Nöro Linguistik Programlama)Tekniklerinin İnsan Kaynakları Yönetiminde Kullanımı Açısından İncelenmesi , Elvan Acar, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2004
➤ İngilizce Öğretmenlerinin Kişisel ve Mesleki Gelişimini Hedefleyen Hizmet-içi Eğitim Programlarında NLP Tekniklerinin Uygulanması , Emine Çakır Sürmeli, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2004
➤ Nöro Linguistik Programlama'nın (NLP) Öğrenen Organizasyonlar Yaklaşımı Üzerine Etkileri, Sanayi ve Hizmet Sektörünün Karsılaştırılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği , Mustafa Kırıcı, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2005
➤ Kişisel Gelişim (NLP)-Din İlişkileri Üzerine Bir Araştırma , Behlül Tokur, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2006
➤ Erdemir Eğitim Merkezi Tarafından Verilecek Eğitimlerde NLP(Nöro Linguistic Programming)'nin Yetişkin Eğitimlerinde Kullanılması , Abdullah Mert, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, 2006
➤ NLP Temelli Bir Öğretim Programının "Madde Analizi" Konusunun Öğretiminde Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi (Fırat Üniversitesi Örneği) , Arzu Kani Bardak, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2007

EK-4

Temsil Sistemleri Anketi

1- Bir toplantıda sizi çok etkileyen biriyle tanıştınız. Onu düşündüğünüzde, önce;
a) Yüzünü, giyimini kuşamını hatırlarım.
b) Bana söylediği sözleri hatırlarım.
c) Elim sıkarken avuçlarının sıcaklığını hatırlarım.
2- Birisi size adres tarifi yaparken;
d) O kişinin, gideceğim yolu bir kâğıda çizmesini tercih ederim.
e) Bildiğim binaları ve yerleri referans olarak kullanarak, bana gideceğim yolu anlatmasını tercih ederim.
f) Gerekli bilgileri aldıktan sonra gideceğim yeri sezgilerimle bulmayı tercih ederim, yön duyguma güvenirim.
3- Bir karar verirken, önce;
g) Olası sonuçları zihnimde canlandırıyorum.
h) Zihnimde, seçimlerim arasında tartışma yaparım.
i) İçimden gelen dürtüye göre karar veririm.
4- Bir matematik problemi çözerken;
a. Rakamlar gözümün önünde canlanır.
b. Rakamları zihnimde sayarım.
c. Parmaklarımı kullanmak, cevabı bulmamı kolaylaştırır.

5- En çok güvendiğim yeteneğim;
a. Bir kez gördüğüm yüzü, kolay kolay unutmamamdır.
b. Bir şarkıyı birkaç kez dinledikten sonra söyleyebilmemdir.
c. İlk kez tattığım bir yiyeceğin içindeki malzemeleri ve baharatları kolaylıkla tanıyabilmemdir.
6- Hoşlanmadığım bir insanın;
a. Yüzünü görmekten rahatsız olurum.
b. Sesini duymaktan rahatsız olurum.
c. Yakınımda olmasından rahatsız olurum.
7- Yeni bir araba alırken, benim için önce;
a. Görüntüsü önemlidir.
b. Ne kadar hız yaptığı ve motorun sesi önemlidir.
c. İçinin rahatlığı ve oturduğum koltuğun yumuşaklığı önemlidir.
8- Bir tatil yöresi seçerken;
a. Yöreyle ilgili broşürleri görmek isterim.
b. O yöreye daha önce giden dostlarımla söylediklerini dikkate alırım.
c. Kumların yumuşaklığını, denizin tuz kokusunu hissedeceğimi bilmek isterim.
9- Bir insana anında vurulsaydınız, bu duyguyu ve aşkı tanımlarken;
a. “İlk görüşte aşık oldum. İlk bakışta aşk bu olsa gerek. Dünyam aydınlandı. Her şey daha güzel görünüyor. Bir ışık gibi girdi hayatıma. Pırıl pırıl bir dünya hayal ediyorum onunla. Aşk, yaşamın tüm renklerini içinde barındıran bir

gökkuşağıdır” demeyi tercih ederim.
b. “Frekanslarımız aynı. Kalbim küt küt atıyor. İçim cıvıl cıvıl. Kalbimin sesini dinliyorum. Ruhum bana, onun doğru kişi olduğunu fısıldıyor. Aşk, yaşamın kahkahasıdır” demeyi tercih ederim.
c. “İçimin eridiğini hissettim. Hayatımdaki boşluk tamamlanmış gibi. Yaşamdan tat almaya başladım. Onun kokusunu ciğerlerimde duyuyorum. Aşk, iki ruhun birbiri içinde erimesidir” demeyi tercih ederim.
10- Kendimi endişeli ve stresli hissettiğimde, önce;
a. Dünya gözüme daha karanlık görünür.
b. Normal sesler bile beni rahatsız etmeye başlar.
c. İçimde daralma hissedirim.
11- Size, tatilinizi geçirebileceğiniz bir otel önerildiğinde;
i. Beş yıldızlı, harika manzaralı, bahçe düzenlemesi büyüleyici, odaları yeni dekore edilmiş ve her odada büyük ekran bir televizyonu olan, rengârenk bir doğa içinde estetik bir atmosfere sahip olanını tercih ederim.
ii. Günlük yaşamın tüm gürültüsünden uzak, sabahları kuş cıvıltıları ve dalgaların sesi ile uyanacağım, dağdan akan şelalenin sesi eşliğinde kumsalda yürürken yunuslara merhaba diyebileceğim, her yönden sakın ve dinlendirici olanını tercih ederim.
iii. Odalarında jakuzi bulunan, yemekleri bugüne kadar hiç tatmadığım lezzetleri barındıran, kendimi evimdeymişçesine rahat hissedebileceğim, her türlü donanıma sahip olanını tercih ederim.

EK-5

NLP' ye Göre Örnek Ders İşlenişi

NLP sistemine göre burada örneği verilen ders işlenişi, hemen hemen tüm tarih konularında birbirine yakın formatlarda hazırlanabilirken, diğer alanlarda eğitimcilerin kendi dersine, sınıf ve öğrenci özelliklerine göre hazırlaması gereken bir format olma özelliği taşır. Bu NLP' nin özgün tekniklere sahip olduğu ve çoğu alana uyarlanabildiği anlamına gelmektedir. Her eğitimcinin bu formatı kendi kişisel eğitim tekniğine göre uyarlaması, mevcut konu anlatımının daha da etkin hale gelmesini sağlayacaktır.

Öğrencilere seçilen konu II. Mahmut döneminde gerçekleştirilen ıslahat hareketleridir. Uygulamada NLP tekniklerinden faydalanılarak öğrencilerin görsel ve işitsel duyularına ağırlık verilerek konu anlatılmıştır.

Osmanlı padişahlarından II. Mahmut'un yapmış olduğu ıslahatlar anlatılırken, II. Mahmut'un kelime olarak benzer bir objeyle, çağrışım yapılarak konunun anlatılmasının, daha kolay ve etkili olacağı düşünülmüştür. Böylece hem işitsel, hem de görsel duyuşal sisteme sahip öğrencilerin öğrenme seviyeleri artırılabilecektir. Burada örnek kelime olarak "mamut" seçilmiştir. Mahmut ve mamut birbirine yakın ve birbirini çağrıştıracak ses uyumu içermektedir. II. Mahmut'un bir adet mamutunun olduğu ve tüm ıslahatların bu mamutla birlikte yapıldığı çağrışımsal olarak kodlanarak anlatılacaktır.

II. Mahmut'un bir mamutu vardır ve bu mamutun üzerinde **Avrupa'ya mektup** götüren kafasında **fes**, üstünde **pantolon** ve elinde de sıkıldığında okumak için **gazete** taşıyan bir **ilk öğretim öğrencisi** vardır. Bu öğrenci, mamutuna **nazar** değmemesi için, mamutun kafasına **nazarlık** takmıştır, yük olarak ta mamuttun yolda bulup üzerine **kaldırıp attığı**, bir adet **divân** ve sürekli **Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye diye bağırıp duran bir yeniçeri**yi taşımaktadırlar.

Avrupa'ya giderken yolda **polis** durdurup onlardan, "hop! burası **Avrupa**. Baban **muhtar** mı senin?" **Pasaportsuz** geçemezsin der ve **pasaport** ister. Eğer yoksa da, seninle **ayanların önünde senet imzalayalım** der. Sonuç olarak konu anlatılmış olur. Bu anlatım basitleştirilmiş düz metne döküldüğünden, görsel ve işitsel duyulara hitap etmediğinden dolayı, pasif gibi gözükse de, konunun videolu anlatımı "biriz eğitim kurumu" tarafından farklılıklarla birlikte anlatılmaktadır. Netice olarak;

- Avrupa' ya ilk kez öğrenci gönderilmesi,
- İlköğretimin zorunlu hale getirilmesi,
- Memurlara fes ve pantolon giyme zorunluluğunun getirilmesi,
- Divânın kaldırılıp yerine nazırlıkların kurulması,
- İlk gazete olan Takvim-i Vekâyi' nin çıkartılması.
- Yeniçeri ocağını kaldırarak yerine Asakır-i Mansureyi Muhammediye

adlı ordunun kurulması

- İlk polis teşkilatı,
- İlk posta teşkilatı,
- İlk kez muhtarlık teşkilatının bu dönemde kurulması,
- İlk kez pasaport uygulamasının yapılması,
- Ayanlarla birlikte Sened-i İttifak' ın imzalanması, gibi önemli noktalar

öğrencilere farklı ve zevkli bir şekilde anlatılmıştır.